Poštarina plaćena u gotovom.

GOD. XVI. STUDENI, PROSINAC 1922. SV. 6.

SVETA

CECILIJA

Sadržaj:

ČLANCI:

Strana

—*o*— † Felipe Pedrell 161
P. Hugolin Sattner: Glazbeni razgovori. VI. Povijest opere 163
Dr. Josip Mantuani: O povijesti slovenske popijevke 165
B. T. Belčev: Pismo iz Bugarske 167
Dr. Milovan Gavazzi: Iz povijesti pjesme: „Narodi se kralj nebeski" 168
O. Petar Vlašić: Glazbala kod starih Hebrejaca 171
Vinko Lovšin: Zdzisław Jachimecki: Historja muzyki polskiej 173
Milan Pavelić: Himni časova 175

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Dr. Božidar Širola: Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca 176
Janko Barlè: O našim božićnim pjesmama 180

GLAZBENA LITERATURA . . . . 181—184

RAZNE VIJESTI:

Hrvatska, Slovenija, Čeho-Slovačka, Poljska, Njemačka Austrija, Njemačka, Nizozemska, Engleska, Francuska, Švicarska, Amerika, Palestina . . . . 184 – 191

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA . . . . 192 i na omotu

NEK JE SVAŠTA . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

Viktor Hermann: Marijo, slatko ime 21
S. Lujza Kozinović: Venit lumen tuum 22
O. Anselmo Canjuga: O Isuse, o Spase naš! 24

Inhalt.

—*o*— Felipe Pedrell. S. 161. — *P. Hugolin Sattner:* Musikalische Gespräche. VI. Geschichte der Oper. S. 163. — *Dr. Josip Mantuani:* Zur Geschichte des slovenischen Volksliedes. S. 165. — *B. T. Belčev:* Brief aus Bulgarien. S. 167. — *Dr. Milovan Gavazzi:* Zur Geschichte des Weihnachtsliedes: „Narodi se kralj nebeski". S. 168. – *O. Petar Vlašić:* Die musikalischen Instrumente der alten Hebraeer. S. 171. – *Vinko Lovšin:* Zdzisław Jachimecki: Geschichte der polnischen Musik. S. 173. — *Milan Pavelić:* Hymmen der „Horae minores". S. 175. — *Dr. Božidar Širola:* Musik und Musiker bei den Kroaten, Serben und Slovenen. S. 176. – *Janko Barlè:* Über kroatische Weihnachtslieder. S. 180. — Musikliteratur. S. 181 – 184. – Verschiedene Nachrichten. S. 184 – 191. – Chronik des Cäcilien-Vereines. S. 192. – Kleinere Beiträge. (Auf dem Umschlage). – Verzeichniss der Mitarbeiter im Jahre 1922. (Auf dem Umschlage). — Musikbeilagen von: *Viktor Hermann, S. Lujza Kozinović* und *o. Anselmo Canjuga.*

19. Maríjo, slatko ime.

Viktor Hermann.

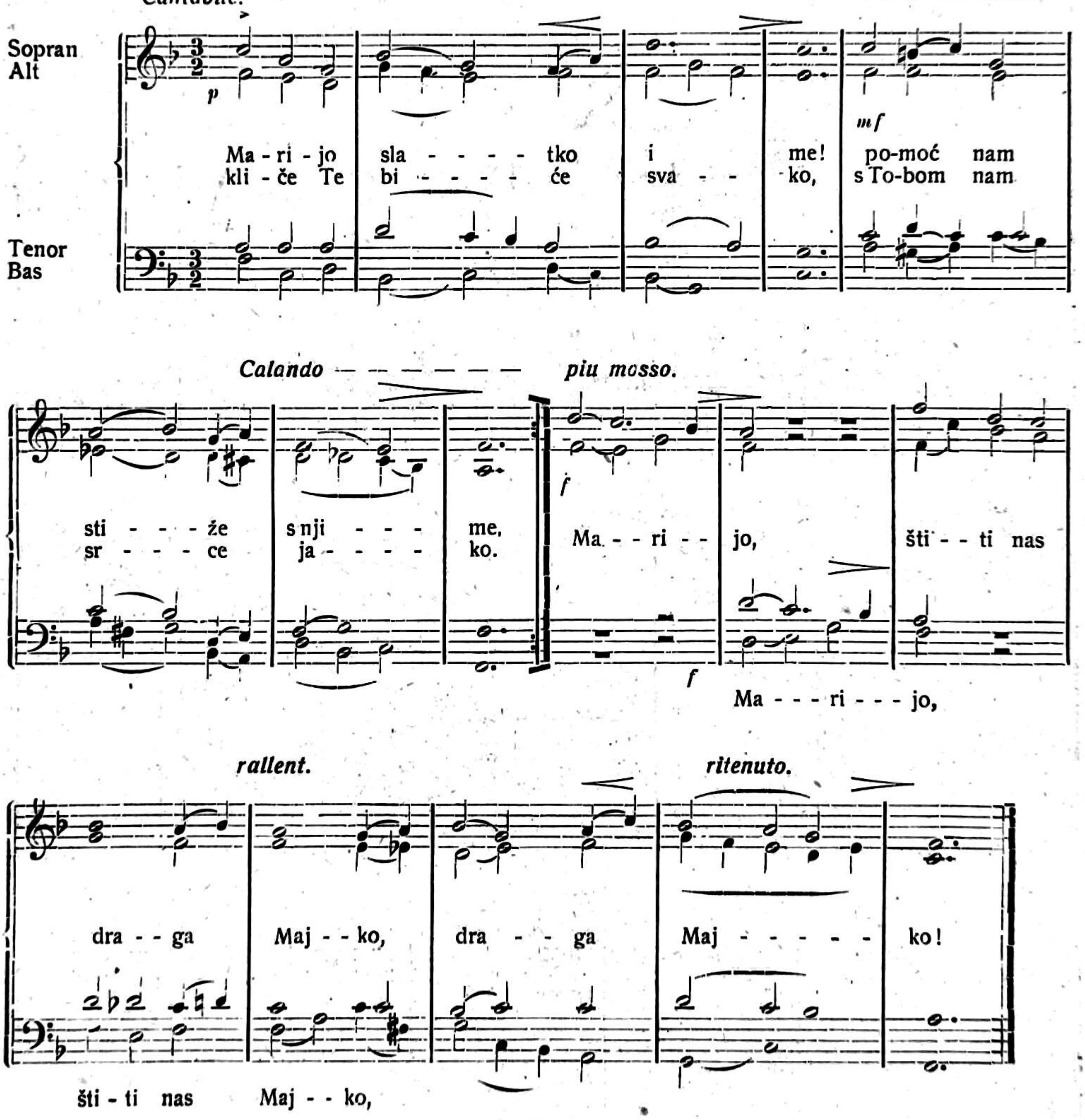

Svetosti izgled sjajni
radosti uzrok trajni,
gr'ešnika na nas gledaj,
s krila svog skinut ne daj! Marijo i t. d.

Svaki to ime želi,
štovati život cieli,
s angjeli molbe slievat
Majčice, Tebi pjevat: Marijo i t. d.

20. Venit lumen tuum.

Motet za Bogojavljenje.

S. Lujza Kozinović.

Moderato.

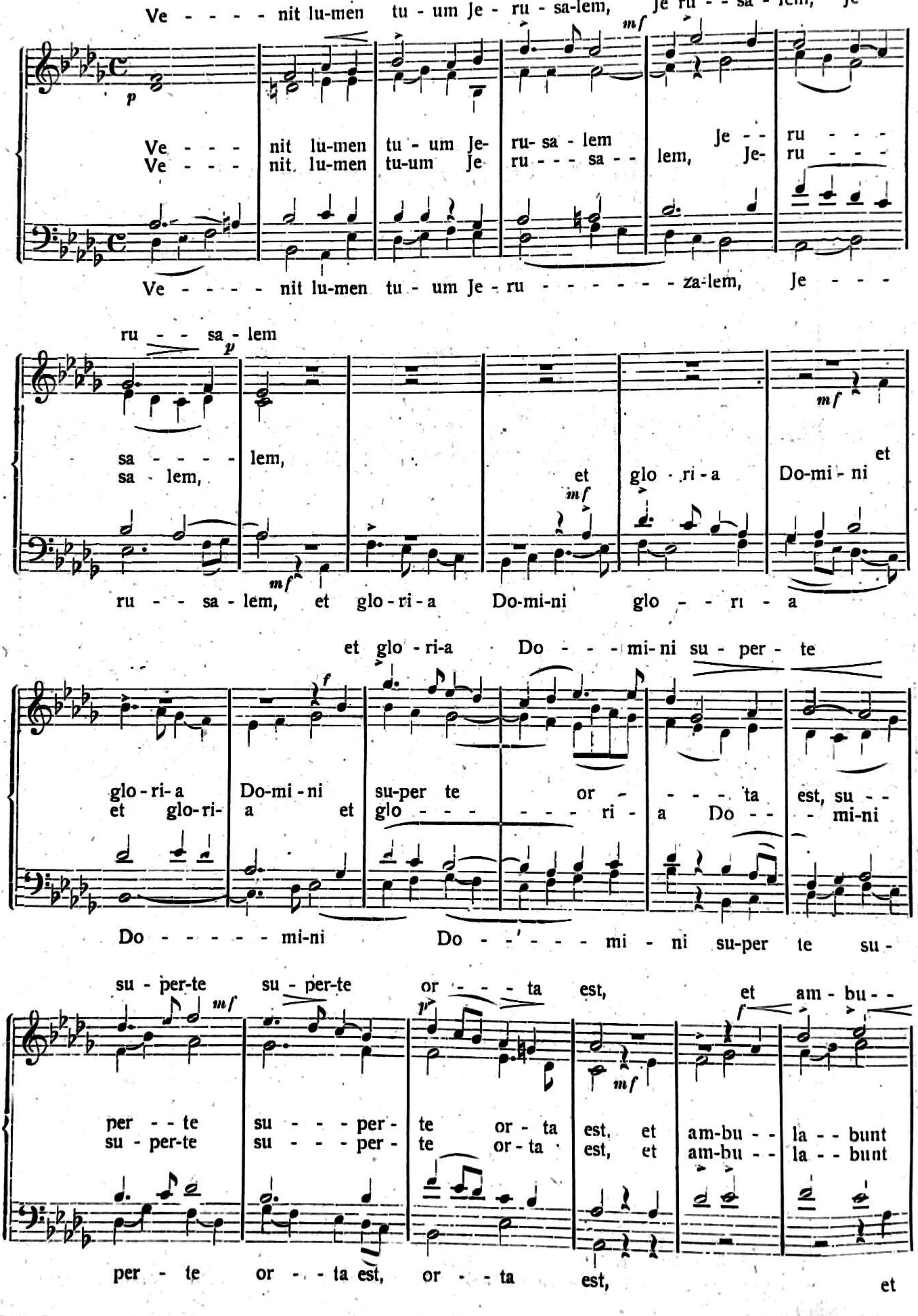

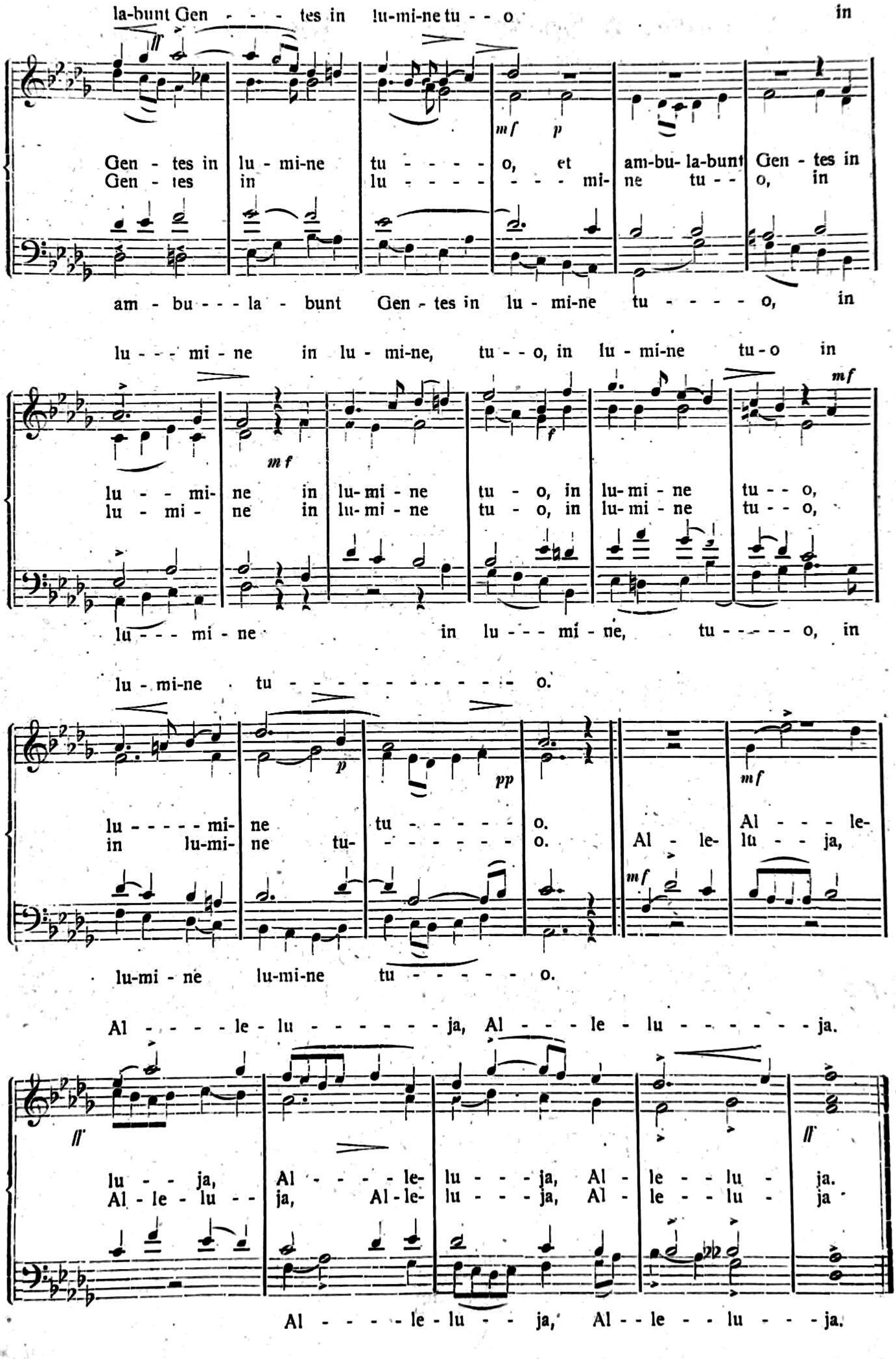
la-bunt Gen - - - tes in lu-mi-ne tu - - o in
Gen - tes in lu - mi-ne tu - - - - - o, et am-bu- la-bunt Gen - tes in
Gen - tes in lu - - - - - - - - mi- ne tu - - o, in
am - bu - - - la - bunt Gen - tes in lu - mi-ne tu - - - - - o, in
lu - - - mi - ne in lu - mi-ne, tu - - o, in lu - mi-ne tu - o in
lu - - mi- ne in lu- mi - ne tu - o, in lu- mi - ne tu - - o,
lu - mi - ne in lu- mi - ne tu - o, in lu- mi - ne tu - - o,
lu - - - mi - ne in lu - - - mi - ne, tu - - - - - o, in
lu - mi-ne tu - - - - - - - - - - - - o.
lu - - - - mi- ne tu - - - - - - o. Al - - - le-
in lu-mi- ne tu- - - - - - - o. Al - le- lu - - ja,
lu-mi - ne lu-mi-ne tu - - - - - - o.
Al - - - - le - lu - - - - - - - ja, Al - - - le - lu - - - - - - ja.
lu - - ja, Al - - - - le- lu - - - ja, Al - le - - lu - ja.
Al - le - lu - - ja, Al - le- lu - - - ja, Al - le - - lu - ja
Al - - - - - le - lu - - ja, Al - le - - lu - - - ja.

21. O Isuse, o Spase naš. — Jesu Redemptor.[1]

Božićna večernja — preveo M. Pavelić.

o. Anselmo Canjuga.

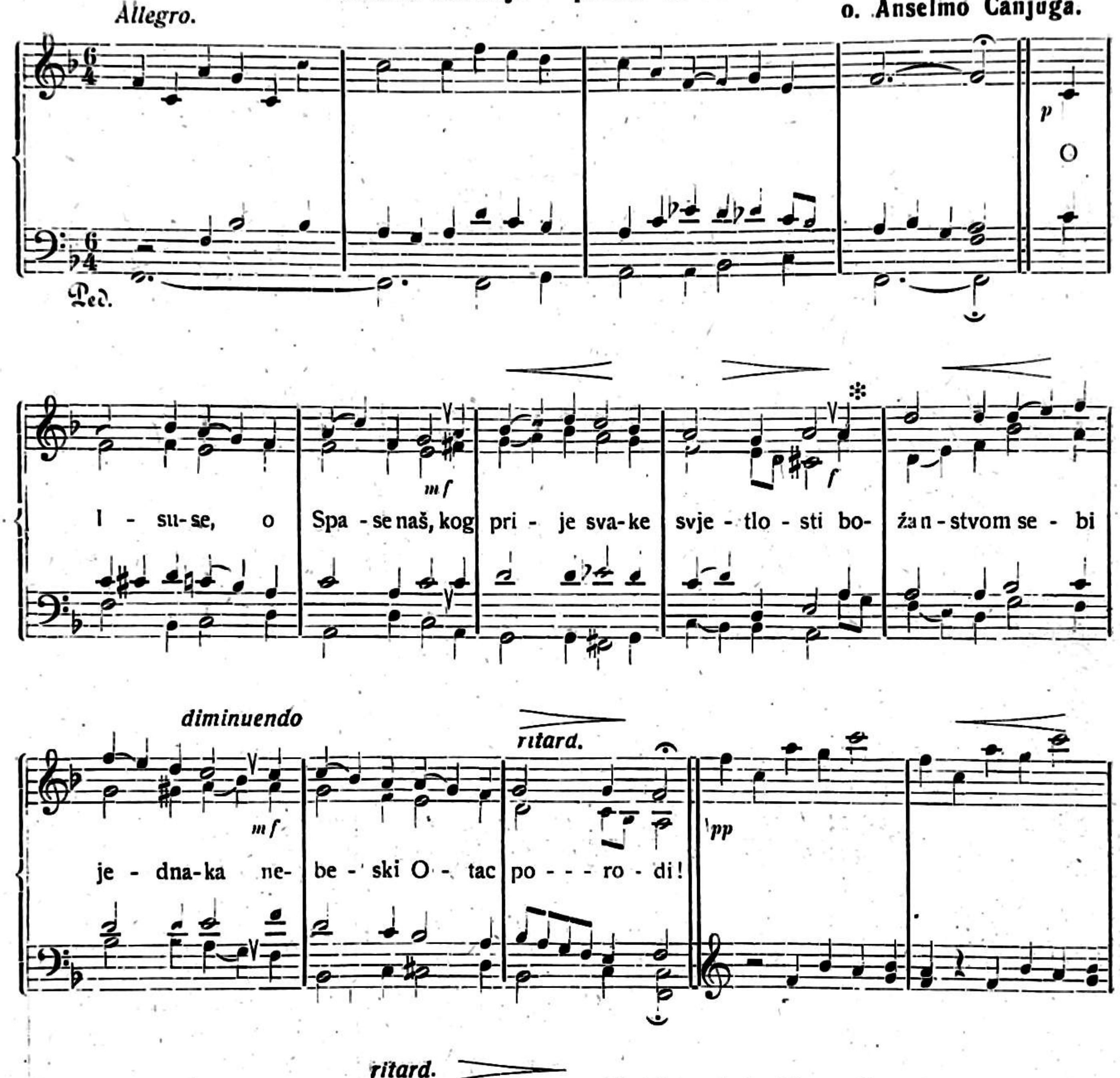

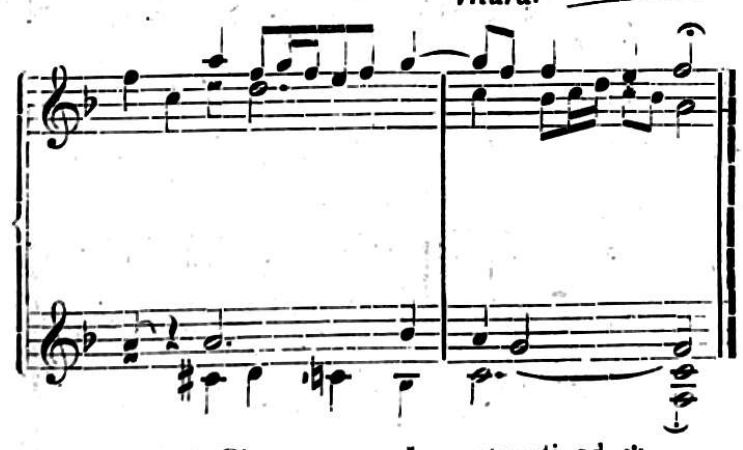

Ti sjajno svietlo Očevo,
Ti nado roda ljudskoga,
Čuj molbe, što se vija u
Iz grudi Tvojim slugama.

O Tvorče svieta sjeti se
Da radjajuć se nekada
Ti naše tielo obuče
U tielu čiste Djevice.

Svjedoči to nam ovaj dan
Koj sviće svake godine,
Od Oca da si došao
Otkupitelj nam jedini.

Sve zviezde, zemlja, pučine
I svaki stvor ga pozdravlja
U novoj pjesmi kao dan
Kad poče novo spasenje.

A i mi, koje umio
Val blažen krvi presvete
O danu tvojeg rodjenja
Svim srcem hvalu pjevamo.

Oj slava Tebi, Isuse,
Od Majke Djeve rodjeni,
Sa Ocem, Duhom presvetim
U vjekovječne viekove.
Amen.

[1]) Pjesma se može opetovati od ❊

SV. CECILIJA.

LIST ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZB. PRILOGOM.

GLASILO „CECILIJINA DRUŠTVA“ U ZAGREBU.

Godina 1922. Šesnaesto godište.

Urednik lista: JANKO BARLÈ.

Urednik glazb. priloga: FRANJO DUGAN.

U ZAGREBU.

TISAK „NADBISKUPSKE TISKARE“.

SADRŽAJ.

(BROJ OZNAČUJE STRANICU.)

ČLANCI:

Andrić Josip dr.: Wagnerova glazba svetoga Grala 106
Barlè Janko: Nabava novih zvona 13
Barlè Janko: † File Sedenić, književnik ugarskih Hrvata 40
Barlè Janko: Franjo Serafin Vilhar 67
Barlè Janko: Božidar Širola: Pregled povijesti hrvatske muzike 139
Belčev B. T.: Pismo iz Bugarske 167
Bulić Frane: Dodatak k članku: „Zvona u Dalmaciji i njihovi lijevaoci" . . . 131
Dočkal Kamilo dr.: Vojtjeh Řihovský 41
Dugan Franjo: Giulio Bas: Metodo di accompagnamento al canto Gregoriano e di composizione negli otto modi – con un' appendice sulla risposta nella fuga 68
Dukat Vladoje: Tko je pisac pjesmarice od g. 1644.? 100
Dukat Zorislav dr.: Glazbeno pismo iz Londona 7
Dukat Zorislav dr.: Vjersko osjećanje znamenitih glazbenika (prijevod) 42
Dukić Ivan: Nekadanji jezik kod bogoslužja i crkv. pjevanja u Istri 74
Gavazzi Milovan dr.: Prikaz glazbe u Bosni u „Neue Musik-Zeitung 138
Gavazzi Milovan dr.: Iz povijesti pjesme: „Narodi se kralj nebeski" 168
Kalogjera Niko: Pučko crkveno pjevanje u Splitu 5, 37, 72
Lovšin Vinko: Zdzislaw Jachimecki: Stanislav Moniuszko 75
Lovšin Vinko: Zdzislaw Jachimecki: „Historja muzyki polskiej" 173
Manojlović Kosta P.: Pismo iz Beograda 4
Mantuani Josip dr.: O povijesti slovenske popijevke 102, 133, 165
Milošević Predrag V.: Klavirski koncerti u Beogradu 137
—o—: † Felipe Pedrell 161
Sattner P. Hugolin: Glazbeni razgovori. VI. Povijest opere 1, 33, 65, 97, 129, 163
Šafranek-Kavić Lujo: Naša narodna glazbena umjetnost 109
Širola Božidar dr.: Ludvika Kube „Nešto o istarsko-dalmat. pučkoj popijevci 8
Širola Božidar dr.: Natjecanje pjevačkih društava u Pragu 111
Tkalčić Juro: † Camille Saint-Säens 35
Tkalčić Vladimir: Spasavajmo naše narodno muzičko blago 10
Vajs Josip dr.: O glagolici i glagolskim liturgičkim knjigama 99
Vlašić Petar o.: Glazbala kod starih Hebrejaca 105, 134, 171
Viculin Jordan o. O. P.: Crkvena glazba u Beču 39
Viculin Jordan o.: Crkveno glazbene produkcije u Beču 77

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Barlè Janko: O našim božićnim pjesmama 180
Dukat Vladoje: Stara hrvatska plesna pjesma 144
Lang Milan: Dva samoborska glazbenika 80
Laszowski Emilije: Crkvena glazba u isusovačkim crkvama 14
Pilepić Antun: Jedno sakriveno blago 16
Širola Božidar dr.: Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca 43, 78, 112, 141, 176

PJESME:

Pavelić Milan: Sveti himni: O najsvetija – O Sanctissima 14, – Kod gozbe – Ad regias 43, – Rumeni zora – Aurora coelum 141.
Pavelić Milan: Himni časova 175

SVETA-CECILIJA

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM
GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 6. STUDENI, PROSINAC 1922. GOD. XVI.

† Felipe Pedrell.

Dne 19. augusta o. g. umro je u Barceloni Felipe Pedrell, „otac“ savremene španjolske muzike, koje su najznatniji predstavnici Albéniz, Granados, Manuel de Falla, Turina, Monpou, Gerhard, Morera. Pedrellova je zasluga, da je u pedeset godina svoga djelovanja španjolsku muziku tako reći preporodio, razotkrivši neslućeno blago španjolske pučke muzike i polifoničkih djela starih španjolskih majstora.

Rodio se Pedrell 19. februara 1841. u Tortosi. Njegov učitelj Nin upozorio ga na velike španjolske polifoničare Moralesa, Cómesa, Guerrera, Morenu i Victoriu, dok je sâm iz vlastite pobude počeo da skuplja pučke španjolske popijevke. Iza smrti svog učitelja Nina učio je dalje kao samouk. Tek u svojoj osamnaestoj godini čuo je prvi puta u svom životu, u Barceloni, pravi veliki orkestar. Ugledajući se u Schuberta i Chopina komponira on zbirku pjesama „Noches de España“ te niz klavirnih kompozicija. 1873., kad je postao operetnim kapelnikom u Barceloni, počinje se drugi perijod u njegovu radu. Sad nastaju prve njegove opere, veće orkestralne i polifonijske korske kompozicije, te najposlije rad u oblasti povijesti muzike. Prva je njegova veća opera „Posljednji Abanseraž“ (talijanski libreto na osnovu poznatog romana Chateaubriandova) požnjela u Barceloni (Gran Teatro del Liceo) zamašan uspjeh. Po uzoru Wagnerovu nastoji Pedrell ovdje, da stopi tekst i muziku u jednu savršenu cjelinu. S tim je svojim djelom Pedrell obrazovao tip španjolske nacijonalne opere. 1875. slijedi opera „Quasimodo“ (po romanu Notre Dame de Paris od V. Hugo-a) i opet na talijanski tekst. U isto vrijeme nastaje čitav niz kompozicija („Himna sv. Terezi“ op. 150., Misa op. 157., Requiem, zbirke pjesama „Orientales“ (po tekstovima V. Hugo-a) i „Consolations“ (po tekstovima T. Gautiera). 1876.-7. boravi Pedrell u Italiji. Sve svoje vrijeme boravi u bibliotekama i studira povijest muzike i estetiku, naročito muziku XVI. vijeka i pučku popijevku evropskih naroda. Malo zatim je u Parizu, gdje svršava simfonijske scene za veliki orkestar op. 160. „Lo cant de las montanyes“. 1878. boravi u Montepellieru, kamo ga je izaslao odbor „de las Fiestas latinas“. Tu posvećuje svoj „Canto llatina“ (kantatu za soli, kor i orkestar) slavnom provansalskom pjesniku Mistralu Iste godine nastaju opere „Cleopatra“ i „King Lear“ (ova posljednja dovršena samo u klavirnom izvatku, a obje dodanas neizvedene) i nekolike zbirke pjesama. Godine 1881. do 1890. ispunjene su od veće česti muzikološkim radom, pa se kompozitorska djelatnost Pedrellova ograničuje na neka manja komorna djela (Galliarda), simfoničku pjesmu „Excelsior“, komičnu operu „Mara“, zbirke pjesama „Aires andaluces“ i „Aires de la tiera del cantaor Siroevio“.

Treći je period Pedrellovog rada (od g. 1890. dalje) najznatniji. Uz monumentalna muzikološka djela „Hispaniae Schola musica sacra“, „Teatro lirico“ i „Victoria“ nastaju: 1892. trilogija „Pireneji“ (opere: Patria, Amor i Fides) a 1904. opera „Celestina“. U tim se djelima Pedrell posvema riješio tudjeg, osobito Wagnerovog, upliva i postaje naročiti nacijonalni španjolski kompozitor.

Muzikološki se Pedrellov rad započinje njegovom borbom za muziku Wagnerovu. 1867. i 1872. napisao je dva polemična spisa „Musica del porvenir" i „Cartas á un amigo sobre la musica de Wagner". 1868. osniva on u Barceloni naročito društvo, koje je nastojalo oko širenja i izvodjenja Wagnerovih djela. 1872. izlaze djela „Gramática musical" i „Los poemas del pianista", 1881. komentar Wagnerova Lohengrina, 1882. zbirka religijoznih kompozicija „Salterio Sacro-Hispano" te muzička revija „Notas Musicales y Literarias", prva po uzoru Proskeove zbirke „Musica Divina". „Salterio" sadržaje isprva vlastite Pedrellove crkvene kompozicije (kao ustuk degeneriranoj savremenoj crkvenoj muzici španjolskoj) a kasnije djela starijih španjolskih, osobito katalonskih kompozitora, kao što su Jacme Raig, Alfons Mudri, Juan Bermuda, Francisco Guerrero, Victoria, Francisco Peñalosa, Juan Navarro i Rivafrecha. 1887. izlaze bibliografijske studije „Los Músicos Españoles antiquos y modernos en sub libros", a od 1888. polumjesečnik „Illustracion Musical Hispano-Americana" sa prilozima „Diccionario Técnico de la Música" i „Diccionario biográfico y bibliográfico".

1891. izlazi djelo „Por nuestra música", u kojem Pedrell (povodom svoje trilogije „Pireneji") raspravlja pitanje nacijonalne opere, a naročito odnošaj izmedju toničkog akcenta stiha i muzičkog akcenta, brani Wagnerove neologizme i uporabu aliteracije. Osobito su važna mjesta, koja govore o ritmu vremena, unutarnjem ritmu, o ritmu afekta i o utjecaju načina „cantus planus" na latinsku poeziju. Povodom četiri stote godišnjice otkrića Amerike, 1892., izvodi Pedrell u barcelonskom „Atenéo" transkripcije stare španjolske muzike XV. i XVI. vijeka, osobito Miguela de Fuenllane, Juana del Encine i Salinasa. 1894. do 1896. izdaju Breitkopf i Härtel u Leipzigu Pedrellovo monumentalno djelo „Hispaniae Schola musica sacra" u osam svezaka. (1. sv. Christophorus Morales, 2. Franciscus Morales, 3., 4., 7. i 8. Antonias a Cabezón, 5. Ginesius Pérez, 6. Psalmodia modulata (Fabordones) a diversis auctoribus). Svaki svezak sadrži opširne monografije (u španjolskom i francuskom jeziku) o pojedinom autoru te analizu djela. Kao član madridske kraljevske akademije i profesor nove „Escuela de studios superiores" drži Pedrell brojna predavanja iz sviju oblasti muzičkih. 1896.—1899. izdaje mjesečnik „La Música religiosa en España", koji u vezi sa „Isidorovim udruženjem" nastoji oko reforme crkvene muzike.

1897.—1898. izlazi drugo monumentalno djelo Pedrellovo: „Teatro lirico Español anterior al siglo XIX." U prvom je svesku „tonadilla" (opereta) Jacinta Valledor-a iz g. 1785. „La decantada vida y muerte del general Malbrú", u drugom ulomci španjolskih opera XVIII. vijeka (autori: Literes, Esteve y Griman, Laserna, Ferrer), u trećem i četvrtom primjeri španjolske opere XVII. vijeka t. zv. zarzuelas, comedias, bailes (baleti), cuatros i tonadas (autori: Asturiano, Berxes, Durán, Hidalgo, Justo, Literes, Machado, Marin, Marti, alenciano, Navas, Patiño, Serqueyra i Villaflor).

1902.—1911. izdaju Breitkopf i Härtel treće monumentalno djelo Pedrellovo, izdanje djela španjolskog kompozitora Victorie (moteti, mise, cantica, hymni i psalmi) u 7 omašnih svezaka. Za „Sammelbände der IMG napisao je Pedrell čitav niz rasprava. 1901. izdaje enciklopediju orguljaštva „Emporio cientifico é histórico de Organografia musical antiqua española", saradjuje kod Riemannova muzičkog leksika, izdaje niz bibliografijskih studija i monografija, djela Scarlattijeva, kompozicije starih španjolskih organista te zbirku pučkih popijevaka „La cançò popular catalana, la lirica nacionalisada y l'obra del Orféo Catalá", 1907. zbirku „Dos Músichs cinchcentistes catalans" (Vila i Brudieu, dva katalonska muzičara 16. vijeka), 1908. „Antologia de organistas clásicos españoles" (16.—18. vijeka), 1909. „Catálech de la Biblioteca Musical de la Diputació de Barcelona", 1910. „Músicos contemporáneos y de otros tiempos" te „Jacobone de Todi". Posljednje je znatno muzikološko djelo Pedrellovo „Cancionero musical popular español".

A. Reiff,[1] kojega smo članak ovdje donijeli u izvatku, karakterizira značenje Pedrellovo ovim riječima: Poslije slavnog polifonijskog perioda španjolske muzike XVI. i XVII. vijeka nastupa degeneracija liturgijske muzike pod utjecajem talijanske monodije i presizanja solista, crkvena muzika crpe pače pobudu iz teatra. Pedrell nastoji, da preporodi španjolsku crkvenu muziku u duhu stare klasične polifonije španjolske a u skladu s odredbama pape Pija X. U tu svrhu izdaje na osnovu neumornog rada naprijed pomenuta djela starih španjolskih majstora. Plodovi se tog njegovog nastojanja ogledaju u reformi

[1] Alfred Reiff: Felipe Pedrell „Zeitschrift für Musikwissenschaft" 1921. str. 304—313.

repertoara crkvenih korova, a naročito u djelovanju pjevačkog udruženja „Orféo Catalá" u Barceloni, koje goji pučku popijevku španjolsku (naročito katalonsku). Pedrell studira i rekonstruira španjolske muzičke tradicije na kompozicijama starih majstora, analizirajući osobito pomno predgovore njihovim djelima; stare traktate o muzici, akte, kontrakte, testamente, pisma i isprave.

Sve u svemu jedan golemi rad, koji je donio obilnih plodova rodivši španjolsku savremenu muziku. — o —

Glazbeni razgovori.

P. Hugolin Sattner—Ljubljana.

VI. Povijest opere.

(Svršava se.)

Slovenija.

Slovenci malen smo narod, pa su glazbeni pokušaji kod nas počeli tekar g. 1848. Doduše su Grgur Rihar i Blaž Potočnik izdali već prije nekoje svoje skladbe, no zapravo se rodila skromno i čedno slovenska pjesma tekar g. 1848. kad je Juraj Fleišman počeo kod Blaznika izdavati zbirku pjesama pod naslovom: „Slovenska Gerlica". Juraj Fleišman izdao je i tri svezka „Slovanske besede" te zbirku: Mične slovenske zdravice. G, 1859. izašla je pako u Beču: „Pesmarica za kratek čas", koju su pokrenuli braća Gustav i Benjamin Ipavec sa župnikom Dragutinom Ripšelom. Tekar s osnutkom „Glazbene Matice" i „Cecilijinega društva" u Ljubljani dobila je slovenska glazba pravi temelj, na kojem se je onda uspješno i svestrano radilo. Neosporivih zasluga za povoljan razvitak slovenske glazbe stekao si je dr. Gojmir Krek, koji je kroz trinaest godina vješto uredjivao „Nove akorde", zbornik za vokalnu i instrumentalnu glazbu.

Teške bile su doista prilike, u kojima su se Slovenci razvijali. Drama i pjesma našla je jedino utočište u malenim prostorijama ljubljanske čitaonice. Tekar u novije vrijeme dobili su Slovenci vlastito kazalište. Ako se sve to razmotri, onda je razumljivo, da je slovenska operna literatura vrlo skromna, pa je na tom polju otvoren skladateljima širok put.

Nije doduše po razvitak slovenske operne glazbe od nikakova utjecaja, no ipak spominjem, da je redovnik A n t u n F e l i k s D e v (samostansko mu je ime P. Ioannes Damascenus) napisao g. 1780. slovensku dramu pod naslovom „Opereta", koju je uglazbio učitelj i orguljaš u Kamniku J a k o v Z u p a n, a koja je kasnije prozvana „Belin". Belin —sunce—je alegorija na cara Josipa II. a ima tri prizore: 1. Nymfe, teh Bogov gospodične, 2. Burja (bura) in nymfe 3. Belin, nymfe in Burja. Stanovnici Roda proglase Belina radi njegove ljubežljivosti bogom, dok Buru protjeraju s otoka. Ne zna se, da li se ta opereta kada izvodila.

Kad sam spomenuo, kako se je sa skromnim počecima rodila god. 1848. slovenska pjesma, onda je začudno, da je daroviti M i r o s l a v V i l h a r već g. 1850. uglazbio prvu slov. operetu u 3 čina pod naslovom: J a m s k a I v a n k a. Ta se opereta u Ljubljani višeput izvodila, pa još i dne 20. i 21. IX. 1884. u „Dramatičnem društvu". I dr. B e n j a m i n I p a v e c napisao je g. 1861. po Kotzebueovom djelu „der Käfig" operetu: „T i č n i k", koja se prviput pjevala u ljubljanskoj čitaonici g. 1862. Tu je operetu kasnije instrumentirao kapelnik Fabijan, pa se mnogoput izvodila u Ljubljani i onda, kad je bio Fr. Gerbić kapelnikom „Dramatičnog društva".

Morao sam sve to napomenuti, prije nego progovorim o prvoj slovenskoj operi „G o r e n j s k i s l a v č e k", koju je napisao A n t u n F o e r s t e r (r. 1837.), onaj muž, koji ima najveće zasluge za razvitak slovenske muzike. G. 1871. raspisao je kranjski zemaljski odbor nagradu od 250 for. za jednu slovensku operu, a jury, koji je sastojao od B. Smetane, K. Bendla i dr. L. Procházke dosudio je tu nagradu Foersteru. Libreto za tu lirično-komičnu operu u tri čina napisala je L. Pesjakova, a kasnije ga preradio i upotpunio E. Jüngl. Čin odigrava se prije g. 1848. u gornjoj Kranjskoj, a glavna osoba je seljačka djevojka Minka, izvrsna pjevačica. Nju čuje putujući Francuz Chansonette, koji ju nasnubi, da otidje u grad i da se posveti pjevanju. No njezin zaručnik Franjo to osujeti i čitava

radnja, puna smiješnih prizora s tim Francuzom i njegovom ženom Ninetom završava se na zadovoljstvo sviju i Minka „Gorenjski slavček" ostaje u svojoj domaji. Glede muzikalne vrijednote stoji ta opera svakako na odličnom mjestu, pa je sam Smetana u svojoj ocjeni istaknuo njezinu svježu melodiju, originalnost, odličnu harmonizaciju i vještu instrumentaciju. Ta se opera izvodila prviput 28. IV. 1872. Kasnije ju Foerster temeljito preradio, pa se pjevala g. 1896. dne 30. X. te 3. i 7. XI. U Brnu izvodili je g. 1910. četiriput, a i ove godine je na repertoaru ljubljanske opere.

Franjo Gerbić (r. 5. X. 1840. † 29. III. 1917.) je sam kao operni pjevač u Pragu, Zagrebu (9 godina), Ulmu i Lvovu sudjelovao kod opere. Ugledno mjesto profesora na konzervatoriju u Lvovu svojevoljno je napustio, da se može g. 1886. vratiti u domovinu i da ondje saradjuje na glazbenom polju. Svoj naporan rad oko utemeljenja slovenske opere kod „dramatičnog društva" u Ljubljani, sam je opisao (Novi akordi 1911. str. 31.). Posve je razumljivo, da je tako svestran i darovit glazbenik, kao što je bio Gerbić, pokušao da i sam uglazbi operu. I doista je napisao na svoj vlastiti tekst operu: „Kres" u tri čina, a u zadnjim godinama svog života operu: „Nabor". Ni jedna ni druga nije se nikada izvodila, a ipak bi bilo vrijedno, da bi se njegova glazbena ostavština pregledala i da bi koji stručnjak kazao svoje mnijenje o tim dvim operama, koje su nam posve nepoznate. Bilo bi to tim interesantnije, što je bila Gerbiću, kao mnogogodišnjem opernom pjevaču, operna literatura dobro poznata, poznavao je bolje nego tko drugi kazalište, pa bi uz svoj lijepi glazbeni dar mogao napisati nešto dobra.

Dr. Benjamin Ipavec (r. 24. XII. 1829. † 20. XII. 1908.) napisao je uz operetu „Tičnik", na riječi Antuna Funtka liričnu operu: „Teharski plemiči", koja se izvodila prviput dne 10. XII. 1892. u Ljubljani pod ravnanjem Fr. Gerbića. U Ljubljani izvodila se opera pet puta (najveće oduševljenje bilo je 22. I. 1893. kad je došlo na izvedbu preko 400 štajerskih Slovenaca), a u Brnu pjevala se g. 1895. dvaput. Opera odlikuje se lijepim melodijama, koje su bile Ipavcu prirodjene, njezina lirika osvaja, no forme opere su zastarjele; premalo je radnje, premalo teatralne glazbe. Njegov nećak, sin kompozitora Gustava, dr. Josip Ipavic (r. 21. XII. 1873., u. 8. II. 1921.) vrlo okretan muzičar, djak Aleksandra Zemlinskoga, mnogo je obećavao. Napisao je balet ili pantominu u jednom činu: Možiček (Hampelmännchen), koja se mnogo izvodila u Ljubljani, Mariboru, Cjelovcu, Gracu i Olomucu. Vrlo izrazita glazba vrlo se svidjela. Kasnije je napisao operetu „Princeza vrtoglavka" na riječi Mare Čop-Berksove. Ne znam, što je s tim njegovim djelom.

Viktor Parma (r. 1858.) vrlo je plodan operni i operetni skladatelj. Napisao je opere: „Urh, grof Celjski", „Ksenija" (izvodila se u Zagrebu 21 put, prviput 26. II. 1897.), „Stara pjesma" (u Zagrebu 5 put), „Apolonov hram"; zatim operete: „Caričine amazonke" (u Zagrebu 25 puta), „Lukavi služnik", „Nećak". Najnovija mu je opera: „Zlatorog", koja se prošle godine izvodila u Ljubljani. Parmina glazba je laka, na mnogim mjestima sjeća na bečke valčike i svojom veselošću časovito osvaja.

Risto Savin uzbudio je sa svojim baladama, koje su bile prvi počeci moderne glazbe u Sloveniji, živo zanimanje. Zapjevao je, kako kaže A. Lajovic, u harmonijama, koje su bile do tada medju Slovencima nepoznate. On je onaj, koji je u slovensku opernu produkciju uveo moderna načela muzikalne drame te modernu glazbu. Njegovu operu u jednom činu po Aškerčevoj baladi: „Posljednja straža" izvodili su u Zagrebu god. 1906. triput diletanti s opernim pjevačima u korist Strossmayerova spomenika. Mnogo je napredovao u orkestralnom stavku u svojoj operi u 4 čina: „Lepa Vida". Opera je muzikalno dobra, lijepo instrumentirana, no premalo dramatična. Opera se prošle godine izvodila višeput u Ljubljani s lijepim uspjehom. Ona će nesumljivo preživjeti skladatelja. Savin napisao je u novije vrijeme mimičnu igru u jednom činu pod naslovom: „Plesna legendica", koja se izvodila ove godine u veljači u Ljubljani. S glazbene strane je i to djelo vrlo lijepo i zanimljivo. Najnovija opera mu je: „Gospsvetski sen", koja će se ove sezone prviput izvoditi.

Na završetku napominjem još to, da i mladi naš slov. modernista Marij Kogoj piše operu „Krst pri Savici".

* * *

Završujem te svoje razgovore o povijesti i razvitku opere, koji su bili odredjeni za kratko predavanje, pa molim, da se tako i shvate.

Žalibože, kazalište nije vazda ispunjavalo svoju visoku zadaću. Skladatelji i dirigenti su opazili, što općinstvu najviše prija, što godi njegovoj čuvstvenosti, pa su se često prilagodjivali pokvarenom ukusu općinstva, umjesto da su ga nastojali popraviti i oplemeniti. Stare, solidne opere se zapostavljale, a otvarala se na široko vrata modernom efektu. Skladatelji tražili su u svojim djelima novi slog, uporabljali gorostasne mase, buku i viku. No to ne može zaslijepiti zdravog ukusa te se ne može dugo uzdržati. Svako djelo je dijete svog vremena. Zadaća umjetnosti je, da se drži vječnih načela i po njima uzgaja narod za ono, što je doista lijepo, uzvišeno i idealno, iako mu pruža taj ideal u formi ugodne i privlačive spjevoigre - opere.

O povijesti slovenske popijevke.

Dr. Josip Mantuani — Ljubljana.

(Svršava se.)

Da su i Slaveni, prema tome i Slovenci učevstvovali kod pjesnikovanja i skladanja u srednjem vijeku, dokazuju nam takodjer vagantske organizacije. Vaganti bili su djaci visokih škola, koji bilo radi lakoumnog života, bilo radi nedostatka materijalnih sredstava nisu dovršili sveučilišnih nauka, pak su onda lutali širokim svijetom, te si pribavljali opskrbu i odijelo pjevanjem i pjesnikovanjem. Pripadali su otmjenijim staležima raznih naroda, te su već kod kuće stekli temeljno glazbeno znanje. Posve je razumljivo, da su vaganti slavenskog roda pjevali pjesme svog naroda, te se barem služili slavenskim napjevima u tudim zemljama. Da je bilo u vaganskim organizacijama i južnih Slavena, svjedoči nam „Poziv na udruženje“, koji je spjevan latinski u XII. vijeku (Carmina Burana, str. 252.). Taj poziv glasi: Secta nostra recipit iustos et iniustos, claudos atque debiles senio conbustos, bellosos, pacificos, mites et insanos, Boemos, Teutonicos, Sclavos et Romanos. Na prvom mjestu spominju se Česi, kao zastupnici sjevero-zapadnih, te Slaveni, kao zastupnici južnih Slavena. Ovi stihovi dokazuju, da su bili i južni Slaveni kulturni elemenat iste vrednote, kao i Nijemci i Romani (Talijani).

Vaganti pjevali su s veće strane lake ljubavne pjesme, zabavne i satiričke, a i vjerske pjesme, nadalje izvodili pasijonska i uskrsna prikazivanja, te političke satire i agitacione pozive. Žalibože se te pjesme nisu bilježile, pa se tako nije sačuvalo ništa, što bi se odnosilo na južne Slavene, do li nekoliko bilježaka i stihova, prevedenih na latinski jezik. Evo što nam pripovijeda Ulrik Liechtenstein, njemački pjesnik iz Štajerske (rodjen oko 1200., umro oko 1274.). Kad je došao sa svojom pratnjom iz Mletaka u Korušku, pozdravio ga kod Vrata koruški vojvoda Bernardo (vladao od g. 1202. – 1256.) slovenskim riječima: „Bugъ vas primi, kraljna Venus!“ U Beljaku primio je Liechtenstein od neke gospodje njemački list, što izrijekom naglašuje, dakle je očekivao slovenski. U Kindbergu pozdravio ga Oton iz Buhove, veleći, da želi u toj zemlji, da se s njime natječe Slovenka. Kad je Ulrik obolio, poslala mu njegova dama napjev, posve nepoznat u njemačkim zemljama te ga zamolila, neka na taj napjev spjeva njemačku pjesmu. Kakav je to napjev mogao biti? Njemački nije bio, kako sam napominje; kad bi bio francuski, poznavali bi ga u njemačkim zemljama, gdje su bili trubadûrski i truvêrski napjevi izobraženijim općenito poznati. Preostaje samo još slavenski t. j. slovenski izvor. Koliko je bilo sličnih slučajeva u onim vremenima i kolikoput su dobile njemačke pjesme slovenski napjev, iako drugojačije ritmizovan! Koliko slovenskih elemenata javlja se kod njemačkih ljubavnih pjesnika, koji su živjeli u predjelima, naseljenim po Slovencima, kao n. pr. von Stadegge (1230. – 1262.), von Suonegge (1220. – 1237.), Herrand v. Wildon (1248.—1278.), Ostrovrhar (von Scharpfenberc 1252. – 1279.) i Oswald von Wolkenstein iz Tirola (1367.—1445.), koji upliće u svoje njemačke verze pače pojedine slovenske fraze i riječi.

Da ne spominjem pohoda flagelanata g. 1260. i 1349., kod kojih je pjevao svaki narod u svom jeziku pokorničke pjesme („secundum distinctionem linguarum“ kaže Pulkawa u svojoj kronici), ističem samo to, da narodna svijest Slovenaca nije bila na tako niskom stupnju, kao što smo svojevremeno učili. Naročitih dokaza o tom imamo samo u pojedinim slučajevima, no ti stoje. Izmedju g. 1437.—1452. živio je u Znaimu u Mo-

ravskoj, a kasnije možda na dvoru Friderika III. kao tajnik Slovenac, koji je spjevao više latinskih političkih pjesama. Zvao se Nikola Petschacher. God. 1439. pridodao je pjesmi, kojom preporuča kralja Albrechta riječi: „Carniole genitus, nátio zláva mea est“. U XV. pako stoljeću cvala je slovenska narodna pjesma mnogo bujnije, nego bi to mogli zaključivati iz malobrojnih rukopisnih ostataka iz te dobe. Poznajemo je iz moderniziranih primjera XVI. stoljeća.

Ta pjesma ima općenito karakter općenite zapadne kulture, kako u mjerilu, tako u Izražaju, sintaksi, frazeologiji, napjevu i tonaliteti. Narodne elemente valja iz tih popijevki tek izvaditi. Da je do tog došlo, razlog je u tom, što su na Slovence vrlo rano uplivisali talijanski humaniste. Staro narodno blago potisnuto bje u pozadinu, a u koliko je ipak životarilo, moralo se odjenuti novom odjećom. Taj preokret zbio se polagano, ali svakako najizrazitije u XV. vijeku.

Svjetovna pjesma, u koliko se dade do sada ustanoviti, držala se sredovječnih zapadnih uzora. Ima još sakrivenih poganskih reminiscenca u kršćanskom sadržaju epskih pjesama; dok u ljubavnim popijevkama nalazimo sredovječni realizam. Vjerske i nabožne pjesme sadržavaju prijevode iz latinskog ili njemačkog jezika, a ima i popularnih jednostavno uglazbenih pjesama, no u diatonici, dok nam svjetovna pjesma ovdje ondje još uvijek pokazuje stari osjećaj za prirodni dur.

Iz XV. i XVI. stoljeća sačuvali su nam još najviše pjesama nabožnog sadržaja protestanti, koji su ih sakupljali, preradjivali i širili tiskom. Napjevi su s veće strane neiskvareni. Osobito su zanimljivi fragmenti, što ih napominje Trubar u svom katekizmu. „Kir Marija Boga rody, alleluia! O Maria! — V preproste pleine pouye, alleluia! O Maria! — Preproste pleine, makov zueit, alleluia! O Maria!“ — Ili: Oglaßise, oglaßise, sveti shent Peter!“ i druge. To su bez sumnje ostaci starih pučkih crkvenih pjesama.

Predreformacijske pjesme, što ih je priopćio Trubar u svom katekizmu, označuje on ovdje ondje kao: „stare slovenske“. Sve takove pjesme, kod kojih je zabilježio Trubar tu opasku, doista su stare, te su bile proširene u raznim slovenskim zemljama. To dokazuje svećenik iz Devina (Duino) Grgur Alasia de Sommaripa, koji je dao g. 1607. u Vidmu (Udine) tiskati talijansko-slovenski rječnik, te mu pridodao nekoliko primjera iz slovenskog jezika. Priopćio je i više crkvenih pjesama, koje se podudaraju u tekstu s onima, što ih ima Trubar u svom katekizmu. Bez sumnje imale su te pjesme i iste napjeve, iako možda s varijantama. Ako nalazimo kod Primoraca iste pjesme, kao u donjoj i gornjoj Kranjskoj, moramo zaključivati, da su se kod svih Slovenaca pjevale iste popijevke. Kako kod crkvenih, tako je bilo, barem općenito, i kod svjetovnih pjesama. Narodne karakteristike ublažile su se i izgladile pod utjecajem umjetne glazbe na jednoj, a pod utjecajem lokalnih faktora na drugoj strani. Pjesme, uglazbene ili priredjene u XVI. i XVII. stoljeću svakako su solidnije od onih, koje su nastale u XVIII. ili u prvoj polovici XIX. stoljeća. Pjesme iz te dobe djelomice su još originalne, ali često vrlo neokretne; glazba je u devedeset od sto slučajeva nesamostalna, prepisana i vrlo nespretno priredjena. Ne samo, da na prvi pogled vidimo, da su ti napjevi uzeti iz instrumentalnih skladbi tadanje dobe, već nalazimo i u pojedinim pjesmaricama tačne upute, po kakovim napjevima imaju da se pjevaju ondje otisnute pjesme. Treba n. pr. samo da otvorimo Štrekeljeve „Slovenske narodne pesmi“, pa ćemo pod crtom naći priopćene napjeve, za koje se na prvi pogled vidi, da nisu namijenjeni čovječjem glasu, već instrumentima. To dokazuju i Repeževe: „Zerkvene pejsmi“ (g. 1770.), kod kojih stoje bilješke, da se pjevaju: „na visho koker en minuet“, ili „na visho . . . katera je na en hiter minuvet narjena“; „na visho koker en stari lashki marsh“; „na eno gmain nemshko visho“ te „na visho koker ta gmain teh sulublenih pesem“. Nije se tada mislilo na to, da bi trebalo da napjev odgovara mislima teksta. Tako ima n. pr. u Stržinarovim: „Catholish Kershanskiga Vuka Peissme“ (iz g. 1729.) prva pjesma: „Od Buga Zila nu Konza tega Zhloveka“ pridodanu melodiju, nu na tu melodiju pjevale se i ostale pjesme sve do devete incl.: od sv. Trojstva, od Krista, od oltarskog Sakramenta, od sv. nedjelje, od sv. mise, pokore, kršćanske pravice i posljednjih stvari! Dakle za sve te različite pjesme isti muzikalni izražaj!

Došli smo do pitanja: što možemo pokazati i čime možemo potvrditi svoju narodnoglazbenu kulturu u prošlosti?

Pokazati ne možemo iz doba prije XV. stoljeća nikakovih glazbenih proizvoda, no ipak možemo zaključivati na temelju navedenih činjenica, u koliko su nam poznate, da je

bila naša glazbena prošlost bolja i ljepša, nego bi to mogli podupreti s originalnim dokazima.

Ono što nam se sačuvalo od XV.—XVII. vijeka morat ćemo savjesno pregledati, proučiti i prispodobiti te bez predrasuda konštatovati, što je nedvojbeno naše, što bi moglo biti naše i što je tuđe duševno vlasništvo. Ističem, da zato treba savjesnog rada i ozbiljnog studija. I onda, ako smo u povijesti glazbe dobro orijentirani, doći ćemo često u nepriliku. Uopće nije dosta, da je tko dobar pjevač, da se za stvar zanima, da je sam skladatelj; onaj koji hoće da se dade na proučavanje starije narodne popijevke, valja da je okretan povjesničar.

Općenito mjerodavna su za stare pučke popijevke ova obilježja:

1. Napjev je jezgrovit, obično bez ukrasa, koji se u početku ponajviše diže od tonike prema gore.

2. Kretnje su bez većih skokova, najviše da se melodija jedan ili drugiput popne do terce, obično prema gore.

3. Opseg ide do jedne oktave; najstarije melodije ne dosegnu nikada niti oktave; kasnije pridodavaju iznimno jedan ton ponad ili ispod oktave.

4. Svaka prava pučka pjesma, koja je bila zamišljena i namijenjena samospjevu ili unisono zboru, kadencira prema dolje. Pučka pjesma, koja kadencira prema gore, nastala je pod utjecajem mnogoglasja, te je koliko toliko umjetnog smjera.

5. Završetak jugoslavenske popijevke biva vrlo često na dominanti, kasnije redovitije na tonici.

6. Tonaliteta je u prvo doba nejasna, teži često naravnim putom za durom; kasnije prevladjuje diatonika, a da ne zapriječi skladbe u nestalnim tonovskim načinima; od sredine pak XVIII. stoljeća vladaju moderni dur i mol.

7. Ritam se često mijenja, osobito u prvo doba. U tom pogledu valjalo bi naše pučke popijevke, koje su nam se sačuvale, u mnogočem popraviti, jer su ih moderni priredjivači pokvarili time, što su ih izjednačili u ritmu.

Ističem, da su to samo općenite oznake, nekakova pravila, koja imaju mnogo iznimaka. Tu se traži još mnogo rada, koji još nismo niti otpočeli, a moramo da ga svršimo: opsežno, temeljito, moderno i uzorno, kako to zahtijeva čast i ugled našeg naroda.

Ipak treba razlikovati izmedju praktične uporabe pučke popijevke i njezine povijesti. Praktično izvodjenje daje nam estetski užitak, povjesne činjenice davaju nam pogled u naš kulturni razvoj. Glazbena kultura je najstarija, jer posjeduje čovjek uvijek sva potrebna sredstva: svoj osjećaj i svoj glas. I najprimitivnija glazba dokazuje, da ima i da je imao čovjek vazda osjećaj, srce i misao, dakle one vlastitosti, koje ga čine razumnim, Bogu sličnim bićem u svekolikom stvaranju. A ne samo te vlastitosti nego i neprestana težnja za napretkom označuje čovjeka u čitavoj njegovoj prošlosti, nekoje narode prije, nekoje kasnije, ove u većoj, druge u manjoj mjeri. Slaveni bili su obdareni tim duševnim vrlinama vrlo rano i u velikoj mjeri. Zato su neprestano težili za što većim savršenstvom: njihova pjesma nije se ustavila nikada na mirnoj tački, nije bila okamenina. To je takodjer razlog, da imamo tako malo sačuvanih pismenih glazbenih umotvora. Slaveni imali su odviše stvarajuće snage i premnogo ideja, a da bi bili mislili, kako da sačuvaju svoje starije proizvode. Dok su ti imali za nje privlačivu silu, znali su ih svi, kad su tu snagu izgubili, zamijenili su ih novima. Na tu činjenicu valja da mislimo, kad proučavamo svoju pjesmu iz prošlih vjekova. Čim bolje budemo poznali povijest svoje pjesme, tim će biti više narodni, karakteristični i samorodni i novi, umjetni proizvodi. Pučka slovenska popijevka je neiscrpiv izvor karakteristične samoniklosti, i ako se množina njezinih ostataka ne može takmiti s bogatijim glazbenim blagom drugih naroda; na njezinom temelju mora proklijati i razviti se tipično narodni slovenski pijev!

Pismo iz Bugarske.

B. T. Belčev — Lom Palanka.

Poslije velikog evropskog rata kulturni je život i prije nego smo se nadali došao u onaj položaj, koji je zauzimao prije g. 1915. te se počeo, iako u teškim prilikama, postepeno razvijati. Dakako da je i muzika medju ostalim umjetnostima zauzela svoje mjesto.

Oko njezinog napretka nastoje i narod i država. U tu svrhu osnovani su gotovo u svim gradovima zborovi i orkestri, koji gaje domaću i tudju muziku. Vrlo je utješljivo, što ministarstvo nastave mnogo nastoji oko toga, da se u svim srednjim zavodima osnuju djački zborovi i orkestri. Vrijedno je spomenuti i to, da novi školski zakon odredjuje posebnih šest sati na tjedan za vježbanje zborova i orkestra u realkama, gimnazijama i učiteljskim školama.

Posve je razumljivo, da imadu oko napretka i razvitka bugarske muzike najveće zasluge srednjoškolski profesori glazbe kao i oni muzičari, koji su stekli svoju glazbenu naobrazbu u inozemstvu. Jedan dio od tih studirao je svojevremeno u hrv. glazbenom zavodu u Zagrebu. Vlada njihov rad svojski podupire. Muzička škola u Sofiji pretvorena je dne 1. IX. 1921. u državnu muzičku akademiju. Ta akademija imala je prošle godine 327 djaka (150 učenika i 177 učenica). Od tih studiralo je 279 tako zvani opći dio, 9 specijalni, a 39 njih izobrazivalo se za učitelje glazbe. Valja da spomenem i to, da je ministarstvo nastave uredilo još u srpnju g. 1920. ferijalni muzikalni tečaj za učitelje i učiteljice. Taj tečaj posjećivalo je oko 150 pučkih učitelja i učiteljica. Prošlih školskih praznika u kolovozu pristupila je k ispitu prva grupa polaznika tečaja. Obučavala se u kratko elementarna teorija, solfegio, zborno pjevanje (crkveno i svjetsko), nauka o sazvučju, glazbeno oblikoslovje, metodika pjevanja, gusle (nekoji od njih i k'avir) te povijest glazbe.

Opera u Sofiji, koja je prije primala od države samo potporu, postala je od 1. travnja t. g. istotako kao i narodno kazalište, državnim zavodom. U prijestolnici postoje osim toga i privatna, akciona poduzeća: „Svoboden teatar“, koji kultivira ponajviše operetu, a samo iznimno opere i dramska djela, te „Renaissanse“, koji istotako izvodi operete, no u maloj mjeri. Gotovo u svim većim gradovima postoje kazališta, u kojima se osim drama izvode kadikad i odlomci opera, pače i čitave opere. U Plovdivu, Varni i Burgasu postoje takodjer glazbeni zavodi, koje uzdržavaju gradovi sami i pučanstvo.

Da bude slika jasnija i potpunija, moram saopćiti i to, da u Bugarskoj postoje dvije glazbene organizacije: B u g a r s k i m u z i k a l n i s a v e z i B u g a r s k i p r o f e s i o n a l n i m u z i k a l n i s a v e z. Prvi savez postoji već preko 10 godina i broji oko 100 članova. Članovi su mu srednjoškolski profesori glazbe, učitelji glazbe na nižim školama te nekoliko kapelnika. Drugi se savez utemeljio tekar ove godine o Uskrsu, kad je imao svoju utemeljiteljnu skupštinu. Taj savez imade oko 800 članova, koji su grupirani po orkestrima, u kojima zaradjuju svoj kruh. Svaka organizacija imade u Sofiji centralni odbor, kojemu je zadaća, da štiti interese svojih članova.

Na završetku spominjem i to, da se koncerti priredjuju u svim gradovima. Na prvom mjestu su dakako oni u Sofiji i u drugim većim gradovima, gdje gostuju mnogi strani odlični umjetnici, kao: Kocian, Holub, Feuermann, Smirnov, Zaporožec, Tušnov i drugi. Prije rata dolazili su ovamo i Kubelik, Sauer, a i u vrijeme rata gostovali su kod nas mnogi umjetnici svjetskog glasa.

Iz povijesti pjesme: „Narodi se kralj nebeski.“

Dr. Milovan Gavazzi — Zagreb.[1]

Ova hrvatska božićna pjesma časne tradicije, još danas jedna od najpopularnijih, ima svoju dugu historiju, zanimljivu već i po onom, što se o njoj dade danas kazati, ako to i nije mnogo i nije sve. Jedan odlomak te historije sadrži rukopisna p a v l i n s k a p j e s m a r i c a iz g. 1644. i „C i t h a r a o c t o c h o r d a“, naše najznatnije crkveno-glazbeno staro djelo, u svoja tri izdanja u 18. stoljeću. Ovim je recima svrha, da taj dio njezine sudbine prikažu, što zacijelo ne će biti naodmet, već i zbog toga, što će potaknuti interes za dalju njezinu obradbu i za poređenje s današnjim likovima njezinim i varijacijama u melodiju i tekstu.

U prvom i u drugom izdanju „Cithare“ (g. 1701. i 1723.), koja se u ovoj pjesmi gotovo posve podudaraju i u melodiji i u tekstu, nalaze se već dva napjeva uz isti tekst

[1] Ovim se člankom nastavlja niz članaka auktorovih: „Narodni elementi u „Cithari octochordi“ u „Sv. Ceciliji“.

njezin. Na prvom je mjestu ovaj melodički lik naše popijevke (transkripcija današnjim muzičkim pismom, dok su vrijednosti pojedinih nota, koje se u „Cithari“ ne bilježe, uzete uglavnom onako, kako su u istoj pjesmi označene u pavlinskoj pjesmarici iz g. 1644.):

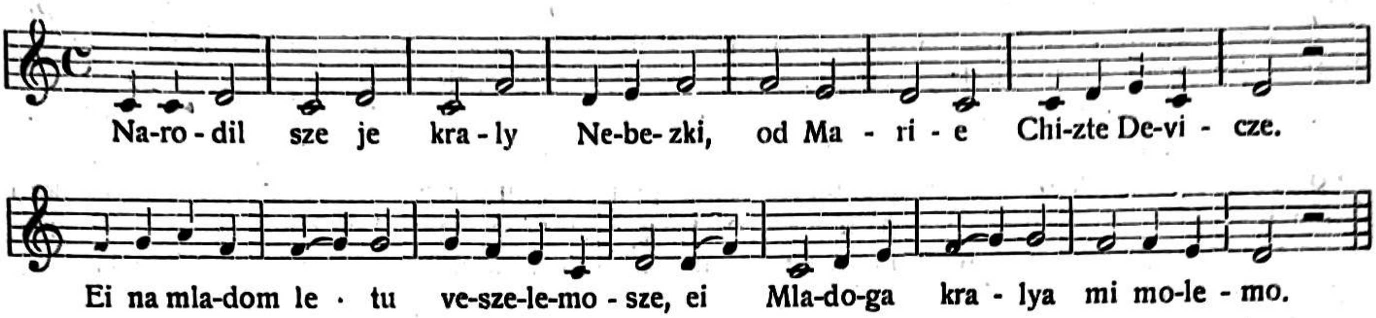

Ostali joj je tekst u originalnom pravopisu:

Ponyem je poloſen ſzveti Step an, pervi muchenik Goſzpona Boga: Ei na mladom letu veſzelemoſze, ei mladoga kralya mi molemo.
Szveti Ivanus prelyubleni megy Apostolmi preobrani: Ei na etc.
Drobnu Dechiczu pomoriſſe, za ime Boſye kako ouchicze: Ei na etc.
Silveſter Papa k nimſze pridruſi, koga na Nebeſzeh koruniſſe: Ei na etc.
Thomas Biskup ino Muchenik, Thomaſſevo ime toje blaſeno: Ei na etc.
Obrezavanye kaiſze govori, na zvelichenye imenujeſze: Ei na etc.
Tri kralyevi chazti noſze, Temjan, Zlato, plemenitu mazt: Ei na etc.
O mi vszi boſyi kerſcheniki, mladomu kralyu dare neſzemo: Ei na etc.
Hvaleno budi szveto Troisztvo, hvalu mi zdaimo Gozponu: Ei na etc.
Dainam Bog zdravje ino veſzelye, natom mladom letu vſzega obilya: Ei na mladom letu veszelemoſze: Ei mladoga kralya mi molemo.

Na prvi se čas čini melodija strana i neobična, danas, gdje nam u uhu zvuči jedina nama poznata sadašnja melodija pjesme. No malo poredbe s ovim današnjim napjevom, dovodi nam u svijest znatne sličnosti u ritmici njihovoj pa na određenim mjestima karakteristično podudaranje u melodičkoj liniji. Pokuša li se i dublje proniknuti u napjev, oživjet će zamalo sva njegova ljepota upravo u onim za prvi čas neobičnim elementima, napose u dorskom tonalitetu. Ovaj nas posljednji može lako da dovede i onamo, odakle nam je melodija po nekim svojim karakteristikama bliza i gdje zacijelo ima svoj izvor — do narodne naše popijevke, svjetovnoga, ne naročito nabožnoga karaktera i namjene. Ima doduše i po koja takva pojedinost u njoj, kojom se i odvaja od naše narodne melodike, koliko nam je danas poznata, pa se ne može posve pouzdano tvrditi, da je napjev s kraja na kraj stara čista pučka tvorevina. No sličnost početka napjeva s osmim psalmovim tonom, što ističe K. Konrád u svojoj raspravi o staroj hrvatskoj himnologiji, ne mora ipak još značiti mnogo, dok je to tek nagađanje, i dok je naš napjev uza sve to toliko blizak narodnoj melodici.

Ipak nije „Cithara“ prvi izvor, iz kojega doznajemo za ovaj napjev pjesme „Narodi se kralj“, jer se on već nalazi zabilježen među božićnim pjesmama dragocjene pavlinske pjesmarice iz g. 1644., gdje je on jedini zabilježen uz ovaj tekst. Taj nam je zapis to vredniji i treba na nj pažnju svrnuti, što on svjedoči, da je bio pred više od pola stoljeća gotovo jednak gornjemu u „Cithari“; nije stoga ni potrebno da se ovdje napose navodi i razglaba.[2] Tek ima nekoliko razlika, koje ovom prilikom ne treba mimoići. Osim sitne razlike u melodičkom pogledu u dva takta te u 9. taktu, koji glasi

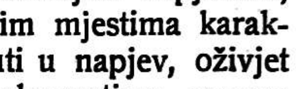

ima i u tekstu i u napjevu razliku u slogovima *ej* iza riječi „Devicze“ „veszelemosze“. Obje „Cithare“ te uzvike imadu u tekstu a i u melodiji za njih određene note. U pavlinskoj pjesmarici tih slogova uopće nema u tekstu, ali ipak ima trag njihov u melodiji, jer tamo dotični odlomci glase:

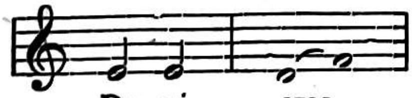

i

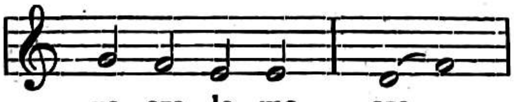

Uporedimo li ove s istima u „Cithari“, razabiramo, kako slog *ej* zaprema u drugom odlomku nekud prazni završetak fraze „veselemose“ a i u prvom odlomku se fraza „Ei na mladom“ počinje upravo tonom, kojim se u pavlinskoj pjesmarici završava fraza „chizte Deuicze“. Iz ovoga

---

[2] Reproduciran je i komentiran u studiji J. Barlèa: Pavlinska pjesmarica iz g. 1644., str. 13. (Poseb. otisak iz „Sv. Cecilije“ god. 1917.).

se dadu izvesti dva zaključka: prvo, budući da se oba odlomka teksta svršavaju glasom *e*, k tome melodički otegnutim, moguće je, da Pavlin zapisivač nije upravo precizno bilježio te prečuo glas j na kraju ili krivo shvatio završetak, pa je tako ostalo tek otegnuto e na kraju preko oba posljednja glasa fraze; a moguće je i to da je dobro čuo i zabilježio, tek je u pjevanju puka bio j već posve iščezao a *e* se naravno stopio s istim posljednjim glasom riječi pred sobom u jednu cjelinu. Drugo: možda u doba pisanja pavlinske pjesmarice i prije toga nigda nije ni bilo u tekstu slogova *ej*, nego su se na tim istaknutim mjestima melodije, koja su se kod pjevanja vrlo lako osjećala kao prazna, dugim pjevanjem tek kasnije razvili sasvim lako od posljednjega stegnutog e završnih riječi. Koji je od ovih dvaju zaključaka istini bliže, teško je pouzdano reći, no veća vjerojatnost kao da je uz prvu alternativu. Bez obzira na to, i j e d a n i d r u g i s l u č a j mogu da potvrde jasno, da se upravo ova melodija naše pjesme u ono vrijeme veoma mnogo pjevala.

Bilo bi zaista vrijedno tragati za ostacima upravo ovoga tipa napjeva „Narodi se kralj nebeski“, kojih možda ipak gdjegod ima, (ma i u fragmentima s današnjom općom melodijom kontaminiranim).

Iza ove melodije i teksta nalazi se u sva tri izdanja „Cithare“ melodija, koju na prvi mah prepoznajemo kao našu uobičajenu današnju, tek tu i tamo s nekim razlikama:

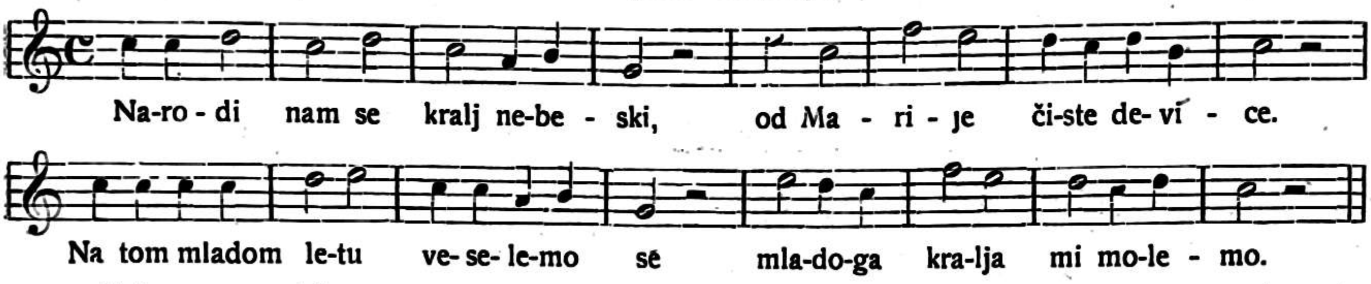

Kako se razabira ova stara varijanta našega napjeva stoji upravo u neku ruku između prve prikazane melodije i današnje naše; dok se s prvom podudara gotovo potpuno ritmički a djelomično i melodički, s današnjom ima zajedničku ritmiku a melodički se od nje razlikuje tek na nekim mjestima (takt 3, 5, 11). Najznačajniju razliku među prvim i drugim napjevom bez sumnje tvore njihovi različni tonaliteti.

Uz ovu se drugu melodiju nadovezuju u trećem izdanju „Cithare“ još dvije nove, od kojih je prva:

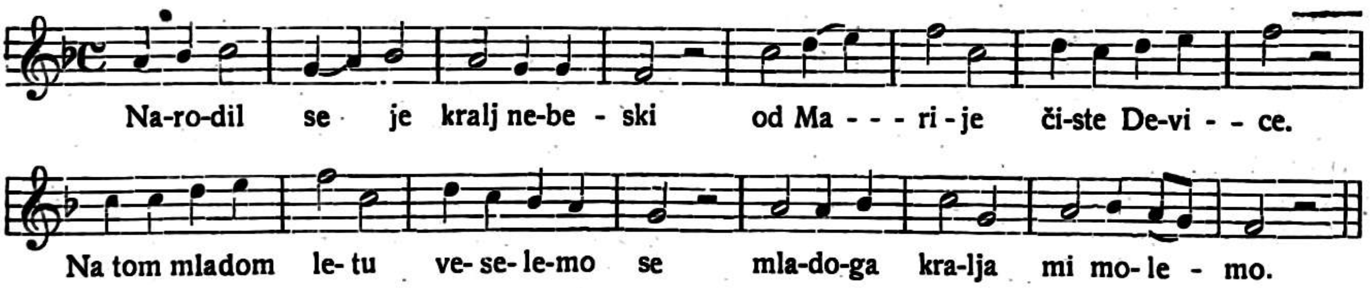

Druga glasi:

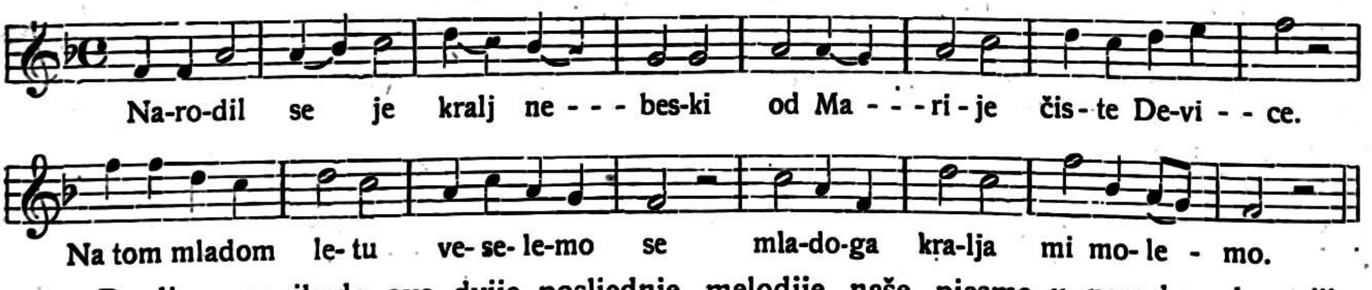

Da li su se ikada ove dvije posljednje melodije naše pjesme u narodu odomaćile, teško je danas reći, no prije će odgovor biti negativan nego pozitivan; ne znam, da li bi se igdje danas još našao trag ovim napjevima s tekstom „Narodi se kralj nebeski“. Uz druge neke tekstove nalaze se još i danas dijelovi obaju napjeva (napose taktovi 5 – 8). Nema sumnje, da one nisu ušle ovakove iz naroda u „Citharu“ (dotično u njezine izvore) kao gdjekoja druga melodija sa svojim tekstom, nego da je koji još nepoznati naš glazbenik aplicirao tekst naše pjesme na ovako priređena ili možda već za druge pjesme upotrebljavana oba napjeva (dotično njihove dijelove).

Skupivši sve dosadašnje razlaganje može se o našoj pjesmi zaključiti: da stara izvornija melodija „Narodi se kralj nebeski" ne će biti ona, koja se danas pjeva, ako se o ovoj kao o takovoj često i govori i daje joj se gdješto bez dalje kritike velika starina, već je starija i izvornija prva navedena iz „Cithare" i pavlinske pjesmarice. Da je tako, svjedoče činjenice: 1. što današnjega oblika melodije u najstarijem zapisu ove vrste - pavlinskoj pjesmarici – uopće nema; 2. što se u sva tri izdanja „Cithare" nahodi oblik melodije, koji odgovara današnjemu, tek na drugom mjestu, dok je na prvom uvijek spomenuti prvi napjev, pa taj prioritet ima već svoje značenje – veće omiljelosti i raširenosti; 3. što se i u slovačkoj crkvenoj pjesmarici „Cantus catholici", štampanoj u Trnavi god. 1700. nahodi uz poslovačeni i donekle izmijenjeni naš tekst jedino prva navedena melodija, što se ne bi bez sumnje bilo dogodilo, da je priređivač te preradbe poznavao i drugu koju poznatiju i omiljeliju melodiju ove pjesme. U 17. je stoljeću dakle ovaj prvi napjev bio možda i jedini, a svakako rašireniji od kojega drugoga, možda onoga današnjemu najbližega, ako je taj bio uopće poznat.

Izvorni pak lik današnjega napjeva ove pjesme ne će biti prema svemu prikazanome stariji od dva i po stoljeća.

Historijat ove naše božićne pjesme, pored svega razloženoga treba još mnogo toga da upotpuni, kako bi izašao jasniji i potpuniji. Pridonijeti bi tome moglo zacijelo nešto i iznošenje napjeva ove pjesme i njihovih varijacija iz različnih krajeva, koliko ih još u pučkom pjevanju ima.

Glazbala kod starih Hebrejaca.

Po Bibliji i istočnim otkrićima.

O. Petar Vlašić — Dubrovnik.

(Svršava se.)

4. Trzaljke.

Glazbala ove vrsti služila su osobito za pratnju pjevanja. O njima je veoma često govora i u Psalmima i u drugim knjigama Svetog Pisma. Općenito je ime neginot, što potječe od glagola nagan = pulsare = trzati (udarati u žice). Nekoji Psalmi (kao 4., 6., 54. i dr.) nose natpis al-neginot. Time se hoće kazati, da je taj Psalam određen, da se pjeva uz pratnju kojeg glazbala na žice. — Trzati po žicama tih glazbala zvalo se također u pjesničkom jeziku zamar = pulsare fides = udarati u žice. Odatle se ona pjesma, koja se pjevala uz pratnju glazbala na žice, zvala mizmor. Zato se Psalmi u židovskom izvorniku nazivlju mizmor. Aleksandrinci su to preveli na grčki Psalmos (od *ψάλλειν* = istodobno svirati i pjevati), a iz grčkog je prešao taj naziv u sve ostale jezike.

Glasnjača (Resonanzboden) ovih glazbala redovito je bila od drva. Upotrebljavalo se drvo finije vrsti. Salamun je u tu svrhu upotrebljavao mirisavo drvo iz Etiopije, koje se židovski zvalo algumim, a Vulg. prevodi „ligna thyina", ono isto, kojim je napravio zagrade u hramu i u dvoru kraljevskom (III. Kr. 10_{11}). Za žice su se upotrebljavala isušena crijeva životinja, ili posebno napravljeni konac. Od životinjskih crijeva najčešće se uzimala crijeva mačaka, a za žice od konca uzimao se lan. Kadkad su se upotrebljavale i dlake od konjskih repova, a u kasnije doba žice od kovine.

Nije poznato ni iz Biblije ni iz istočnih otkrića gudalo, kakovo se n. pr. danas upotrebljava za sviranje u violine ili u narodne gusle. Sve nađene slike predstavljaju glazbare, kako po glazbalima ove vrsti stružu prstima ili udaraju trzaljkom (plectrum) od kosti ili od kože. Prema tome zaključujemo, da stari židovski glazbari nijesu gudili, nego trzali po strunjačama ili trzaljkama. Zato je netočan prijevod Daničićev, koji glazbala ove vrsti redovito zove guslama. U Psalmima i drugdje u Starom Zavjetu spominju se dvije vrsti ovih glazbala:

1. Kinor. Spominje se puno puta i u Psalmima i u drugim knjigama St. Zavj Aleksandrinci prevode negdje sa *κιννύρα* (kinira), drugdje sa *κιθάρα* (kitara). Vulgata redovito prevodi: cithara, ali na jednom mjestu (Ps. 136_2) s općenitim nazivom organa

(Suspendimus organa nostra); drugdje opet sa psalterium[13] — Ova muzička sprava — kinor — bila je, kako se iz starih slika zaključuje, slična grčkoj kitari ili liri, ali je imala različit oblik, pa se za to i različito u prevodima nazivlje. Nešto slično našim tamburicama, od kojih imade raznih oblika: bisernica, brač, bugarija, berde itd., a sve se ipak zovu tamburicom. — Prema opisu sv. Otaca, napose sv. Jeronima i sv. Augustina, glasnjača u kitare bila je ozdo, dočim su žice bile ozgor. Bilo ih je manjih i većih; nekoje su se držale u rukama i po njima se trzalo, druge su opet počivale na tlu, pridržane jednom rukom, a drugom se trzalo po žicama (Kako n. pr. kod berdeta). Jedna stara slika predstavlja Beduine, kako idu u Egipat, a među njima se nalazi jedan s plosnatom kitarom u ruci, te putem udara s komadićem kosti po žicama. Žicâ na ovoj kitari ima osam; na drugim slikama ima ih i više, na nekima opet manje. Nije dakle bio određen broj žica na kitari. Kitara je davala tugaljivi glas, zato su je imali Izraelci u ropstvu, kako to svjedoči Ps. 136.: Super plumina Babilonis.

2. Nebel. Aleksandrinci su i u grčkom prijevodu zadržali izvorni naziv νάβλα (nabla), dočim Vulg. redovito prevodi psalterium[14]. Po mijenju crkvenih Otaca nebel je imala glasnjaču ozgor, protivno dakle kinoru. Izgleda dakle, da je nebel isto što i harfa starih Asiraca i Egipćana. Najstariju sliku asirske harfe imamo iz godine 3000. prije Krista. Našla se na jednom kamenu u Tellohu (Južna Babilonija). Oblika je posve primitivna, zdepasta, kao poduža četvorina, visine skoro čovječje. Ima jedanaest žica; a po njoj se moglo trzati samo stojeći na mjestu. Druga jedna slika predstavlja nam manje harfe, koje se u jednoj ruci nose, a drugom se po njima trza. Među egipatskim harfama, kojih se našao velik broj, ima svakakvih, manjih i većih, oblika većinom kao poluluk ili trokut. Ima nekojih upravo raskošnih, s krasnim uresbinama po glasnjači, ozdo s glavom čovječjom. Prema ovim raskošnim egipatskim harfama možemo zamisliti i Davidove harfe ili kako ih se obično zove psalterij, učinjene od finog drveta cedrova (II. Kralj. 6. 5.), u koje je udarao pobožni kralj, kad je Bogu hvale pripjevao i divnim Ga pjesmama slavio. Te su harfe imale 10 žica, zato se kaže: in psalterio decachordo psallam tibi (Ps. 143_9) što znači: slavit ću te, Bože, uz psaltir (harfu) od 10 žica[15]. No bilo je i harfâ (psaltir) sa 12 i 24 žice, a bilo ih je i sa manje od 10 žica. Natpis ps. 6. i 11. glasi al-hašeminit (= za osminu). Nekoji misle, da se tim hoće označiti, da se ti psalmi imaju pjevati uz pratnju harfe sa osam žica, premda nije isključeno ni drugo mnijenje, da se tu označuje niski glas (bas), kojim se ima taj psalam pjevati.

Još se u Psalmima spominje muzička sprava gitit, i to tri puta: u ps. 8., 80. i 84.; svaki put u natpisu dotičnog psalma. Opće je mijenje, da ovo nije bila nikakva posebna muzička sprava, nego jedna vrst harfe, koja je bila u običaju u filistijskom gradu Get, ili koja se izrađivala u tom gradu.

U Dan 3_5 i d. spominje se sambuca (sambyke, sabekka). Kod Hebrejaca ovo glazbalo nije bilo u porabi. Sva je prilika, da je to glazbalo bilo slično našem braču (tamburice), ili dugoljastoj liri.

Lira se spominje u knj. Kralj. i dr., ali u Psalmima nigdje. Starinske lire mnogo su slične modernim lirama.

Zadnja knjiga Svetoga Pisma, Objavljenje sv. Ivana Apostola, iskazuje osobitu čast svetoj glazbi izraelskoj time, što je prenaša na nebo. U pogl. 5_8 kaže sv. Ivan, da je vidio na nebu dvadeset i četiri starješine, imajući svaki kitare... i pjevahu pjesmu novu;[16] a u pogl. 14_2 i 15_2 spominje se mnoštvo glazbara s kitarama svojim, gdje pred prestoljem Božjim udaraju hvaleći i slaveći Boga. To je kao odjek divne glazbe, kojom su pobožni Izraelci u hramu Boga slavili.

---

[13] Slijedeći grčki prijevod, koji također na naznačenim mjestima prevodi onako, kako je u Vulgati.

[14] Tako isto, ali rijetko prevode i Aleksandrinci.

[15] Prema tome nije ispravno ono, što govori Josip Flavij (Ant. Jud. VII. 12, 3, a po njemu neki drugi ekgzegeti, da je među kinorom i neblom ta razlika, što kinor ima 10 žica, a nebel dvanaest; jer eto se izrijekom u Psalmima nazivlje nebel (psalterium) od deset žica.

[16] Ovi starješine s harfama naslikani su na pjevalištu, nekada paulinske sada župske crkve u Lepoglavi. (Op. Ur.)

Zdzisław Jachimecki: Historja muzyki polskiej.[1]

Vinko Lovšin — Rakovnik.

Kao kod drugih evropskih naroda tako ima i kod Poljaka glazba svoj početak u crkvi. Najstariji glazbeni spomenici, koji sižu u XI. stoljeće, zabilježeni su neumama iz St. Gallena. Iza toga nastaje velika stanka, jer nema izvora, kojima bi se ta praznina ispunila. Osim crkve gajili su kao kod Francuza i Nijemaca glazbu i kod Poljaka i putujući pjevači — trubaduri. No najviše njegovala se glazba u raznim samostanima. Već iz XIII. vijeka imamo oficij o sv. Vojtjehu (Adalbertu) mučeniku, koji se oficij pjevao u svim katedralnim i konventualnim crkvama. Isto tako imamo već iz XIV. vijeka oficij o krakovskom biskupu i mučeniku Stanislavu Szczepanowskomu. Nadalje postoje melodije i za oficije mnogobrojnih poljskih svetaca. Vrlo je bila proširena u srednjem vijeku sekvencija, koje začetnikom je Notker Balbulus (u. 912.). Sačuvalo se pet sekvencija, skladanih u čast biskupa sv. Stanislava, kojih autori nisu poznati. Bez sumnje utjecale su razne sekvencije na razvoj poljske crkvene glazbe. Mnogo latinskih sekvencija spjevao je poznanjski biskup Jan Kempa (u. 1316.). Originalnih sekvencija u poljskom jeziku nema.

Poljska pučka crkvena popijevka razmjerno se kasno pojavila. Narod je kod procesija kao i u ratovima pjevao jedino „kerleš": Kyrie eleison. Tako se o Poljacima g. 1249. kaže: „Ljahi krěpko idušča na Vasilka, kerleš pojušča". Najstarija poljska crkvena popijevka nastala je u vrijeme ratova poljskih vitezova protiv njemačkih križara polovicom XIV. vijeka, a sjeća na našu: „Zdravo djevice":

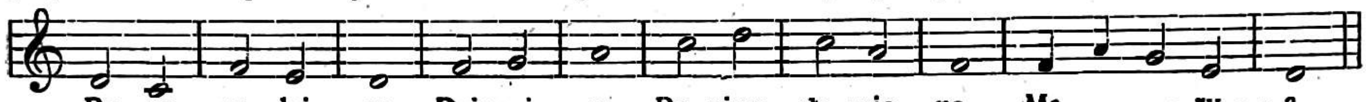

U XV. stoljeću pjevali su već pjesmu o navještenju bl. Dj. Marije i nekoje božićne pjesme (kolende). Pjevanje bilo je jednoglasno. Pjesma u čast sv. Stanislavu iz XV. vijeka uglazbena je već troglasno, a melodiju vodi tenor. Već u XIII. i XIV. vijeku počeli su razni naučenjaci glazbu i teoretički obradjivati, a kao temelj im je služio Boethiusov sistem (457—524) u njegovim knjigama „De musica". Za razvoj poljske glazbe nemaju te filozofske rasprave mnogo znamenovanja.

Najstariji spomenici umjetne glazbe potiču iz XV. vijeka, iz vremena kralja Vladislava Jagiela. To su dvije prigodne skladbe u slavu narodjenja kraljevih sinova (g. 1424. i 1426.), kojih autor je N i k o l a j i z R a d o m j a. Skladbe napisane su za jedan glas uz pratnju dvaju instrumenata, kako su običavali skladati u Italiji, poimence u Fiorenci već u XIV. vijeku. Druga znamenita skladba Nikolajeva je troglasan: „Magnificat" u VI. načinu. Drugi i treći glas imitiraju prvi. Isto se opaža i kod njegovog „Gloria" i „Credo". Slog je u pogledu harmonije i kontrapunkta vrlo primitivan. Ipak su zasluge Nikolaja za razvoj poljske umjetne glazbe vrlo znatne, jer je prvi, koji se je okoristio umjetničkim tečevinama tadašnje talijanske muzike. Tim putom pošao je i njegov nešto mladji savremenik, slavni poljski humanista G r g u r i z S a n o k a, koji je učio kontrapunkt u g. 1434.—1439. na dvoru pape E u g e n a IV. u Fiorenci. Krakov postao je ognjište umjetne muzike, koja se njegovala kako na kraljevskom dvoru, tako i na sveučilištu, a ne manje u crkvama i samostanima. Na kakovoj visini je bio doskora glazbeni život u Poljskoj svjedoči to, da se je na poljskom kraljevskom dvoru glazbeno izobrazio slavni njemački kompozitor H e i n r i c h F i n c k (1445.—1527.). Medju glazbenicima XV. vijeka ističe se organista M i k o l a j i z K r a k o v a, koji je bio sljedbenik nizozemske škole. U početku XVI. vijeka valja pako istaknuti S e b a s t i j a n a i z F e l s t i n a, znamenitog teoretičara, koji se odlikovao i kao skladatelj, no žalibože se od njegovih skladbi sačuvali samo odlomci.

Na kraljevskom dvoru i u vavelskoj katedrali uzgojili su i sakupljali svi znatniji poljski muzičari. Mnogo je utjecalo na razvoj glazbe i to, što je kralj Sigmunt utemeljio g. 1543. kapelu rorantista, koja je sastojala od prepozita, devet svećenika i klerika u tu svrhu, da kod njegove kapele na Vavelu gaje pjevanje. Rorantiste bili su pretežno Poljaci, a na kraljevskom dvoru bili su glazbenici i drugih narodnosti. Medju kompozitorima rorantistima istaknuo se V a c l a v i z S z a m o t u ł, čije su kompozicije u ono vrijeme vrlo cijenili. U to vrijeme spominju se još: M a r t i n i z L v o v a, K r i š t o f B o r e k, M a r t i n W a r t e c k i, T o m a i z S z a d k a i M i k o l a j G o m o l k a. Od Martina iz Lvova sačuvale se samo tri peteroglasne mise i tri peteroglasna moteta, iako je bio vrlo plodan i vrstan glazbenik, tako, da mu po sudu pisca pripada jedno od prvih mjesta u povijesti poljske muzike prije Chopina. Dostojan drug bio mu je Mikolaj Gomolka, od kojega se sačuvalo jedino djelo: „Melodiae na Psalterz polski" (tiskano 1580.), u kojem je uglazbio svih 150 psalama za četveroglasni zbor. On je bio vrlo ženijalan kompozitor, koji je temeljito poznavao svu tadanju glazbenu literaturu, pa se to opaža i u njegovim kompozicijama.

Prvi kompozitor poljski, koji se istaknuo na polju svjetovne instrumentalne glazbe bio je V o j t j e h D ł u g o r a j. Njegove kompozicije izašle su g. 1603. kod J. Bésarda u Kölnu pod naslovom: „Thesaurus harmonicus", u Leipzigu postoji i rukopisna njegova tabulatura za lutnju iz g. 1619. Dlugoraj bio je jak muzički talenat s bogatom invencijom melodičnom i razvitim virtuoznim osjećajem. U to vrijeme živjelo je u Poljskoj i više stranih muzičara, ponajviše Italijana. Njihov utjecaj je razvitku poljske glazbe mnogo koristio.

G. 1611. izašlo je kod Jakova Vincentiia u Mlecima odlično djelo organiste i zborovodje gneždenske katedrale M i k o l a j a Z i e l e ń s k o g a pod naslovom: „Offertoria totius anni, septenis et

[1] 8°. str. XII + 251. — Nakład Gebethnera i Wolffa-Warszawa. 1920. — O poljskoj glazbi izašli su u „Sv. Ceciliji" ovi članci: V. L o v š i n: „Poljska crkv. pjesma" (Sv. C. 1920. str. 39.); dr. S t j. M a r k u l i n: Henrik Opieński: „La Musique Polonaise" (Sv. C. 1920. str. 104., 125.); V. L o v š i n: Zdzislaw Jachimecki: Stanislav Moniuszko (Sv. C. 1922. str. 75.

octonis vocibus tam vivis quam instrumentalibus accomodata" te „Communiones totius anni" . . . . Zieleński je najveći poljski kompozitor starije dobe. Njegov život nije potanje poznat. No po tom, što je njegovo djelo izašlo u Mlecima, možemo naslućivati, da je on ondje dulje vremena boravio i da je bio učenik slavnoga Giovannia Gabrielia (1557.—1612.). Ofertoriji napisani su polifonički za dva zbora, četveroglasno odnosno troglasno. Tematička invencija tih kompozicija je ženijalna, efekt veličanstven, pa se njihov kompozitor po svojoj vrijednosti može staviti u isti red sa G. Gabrieliem i Heinrichom Schützom.

U varšavskom kazalištu izvodile se već u XVII. vijeku takodjer opere, no pjevali ih većinom talijanski pjevači na talijanskom jeziku. Pjesnik Virgilio Puccitelli pisao je libreta, kapelnik Marco Scacchi muziku. Poljaci sami nisu još u to vrijeme saradjivali na opernom polju. Medju poljskim muzičarima ističe se u to vrijeme Adam Jarzębski sa svojim: „Canzoni è Concerti a due tre è quattre voci cum basso continuo" (1627.). Znamenit crkveni skladatelj je organista Bartolomej Pękiel, od kojega se spominju četvero- i osmeroglasne mise s instrumentalnom pratnjom. Bivši rorantista, a kasnije kraljevski kompozitor u Varšavi Martin Mielczewski napisao je više misa i moteta, koji sa svojim koloraturnim solima svjedoče o baroku i u tadanjoj poljskoj muzici. Medju samostanskim kompozitorima spominju se cistercita Stanislav Szarzyński (osim mise, moteta itd. sonata za dvije violine i orgulje) te Sebastijan Kaczewski, koji je u god. 1674.—1693. napisao vrlo mnogo crkvenih skladbi koncertnog stila, koje počinju kratkim instrumentalnim uvodom, zvanim sonata ili simfonija. Mnogo zasluga na polju crkvene glazbe imaju i krakovski jezuiti.

Svjetovna muzika, instrumentalna i vokalna nije se u to vrijeme tako lijepo razvijala i nije toliko napredovala, kao muzika crkvena. Tekar u XVIII. stoljeću opaža se i veći razvitak svjetovne glazbe. U povijesti poljske opere znamenita je g. 1778., kad se u Varšavi izvodila prva poljska opera: „Nędza uszczęśliwiona". Uglazbio ju Matija Kamieński, rodom Slovak (r. 1734. u Oedenburgu). Iza nje slijedile su opere: „Zośka", „Prostota cnotliwa", „Tradycja załatwiona" i druge. Opere skladao je takodjer Jan Stefani (1746.—1829.), rodom Čeh. Vrlo plodan operni skladatelj bio je takodjer Josip Elsner, rodom iz Šlezije, kapelnik njemačkog kazališta u Lvovu. G. 1799. preselio se u Varšavu, gdje je gotovo pol vijeka djelovao kao kompozitor i organizator muzičkih institucija, ali i preživio svoja djela, koja se nisu dugo uzdržala. Kao operni skladatelj istaknuo se u g. 1810. do 1842. i Karlo Kurpiński (r. 1785.). Već u 12. godini života bio je orguljaš, a god. 1810. postao je dirigentom varšavske opere. Njegove opere bile su slične Elsnerovim, zbirka arija s dugim koloraturama i dueta, poredanih bez prave organičke veze.

S Friderikom Chopinom nastupa za poljsku glazbu nova doba. Prije njega razvijala se poljska muzika ovisno od muzike zapada. U povijesti poljske muzike čini umjetnost Chopinova posebno poglavlje, rodila se neočekivano iz poljske narodne muzike kao Atena iz glave Jupitrove. Iako je pisao samo za klavir, ipak je znao iz tog instrumenta dočarati slike najrazličitije kolorističke mogućnosti, u nj je prenesao svu svoju nježnu, pjesničku dušu. Njegova je glazba lirično-programatična. Njegove skladbe su umotvori, koje je stvorio velik glazbeni genij. U etudama prekinuo je s tradicijom, to nisu tehničke vježbe, već lirične pjesme, u kojima se razvijaju najsmjeliji klavirski problemi. Njegovi preludiji su male skice, kratke poetičke impresije. Na vrlo veliki stupanj razvile se kod Chopina plesne forme u mazurki i polonezi. Njegovi nokturni, sa svojim lirično-erotičkim sadržajem, nemaju premca u glazbenoj literaturi, a tako i njegove balade. Poljaci se s tim velikim majstorom, koji je slavu poljske muzike pronesao čitavim svijetom, opravdano ponose. Njegovi savremenici nisu ga niti iz daleka dosegli. Tako je na Ignacija Dobrzynskoga, orkestralnog kompozitora vrlo utjecala talijanska i francuska operna glazba. Njegova djela su teatralno-dekorativna, bez dubljeg sadržaja i plemenitijeg izražaja. Pravim i prvim učiteljem čitavog svog naroda u muzici bio je tek Stanislav Moniuszko. Uz njegove zasluge na opernom polju najveća mu je ta, što je pod naslovom: „Śpiewnik domowy" izdao 12 svezaka svojih pjesama. Na tom polju uspješno mu slijedio Ignacije Komorowski (1824.—1858.). I Ignacije Krzyżanowski (1826.—1905.) je plodan muzičar, no kod njega opaža se veliki utjecaj Chopina. Oko sakupljanja pučkih popijevki stekao si velikih zasluga Oskar Kolberg (1814.—1890.). Vrijedno je, da se medju kompozitorima te dobe spomenu barem imena Emanuela Kania, Henrika Jareckoga, Ludvika Grossmana i Adama Münchheimera od kojih su zadnja trojica radili na polju opere.

Unatoč odličnim muzičarima ipak je poljska glazbena kultura u prošlom stoljeću dosta sporo napredovala. Poljski narod bio je podijeljen medju tri države, pa se njegovom kulturnom razvoju nije pogodovalo, a nije se niti muzici dalo ono mjesto, koje joj pripada. U školama pjevanje se zanemarivalo. S krakovskim konzervatorijem se maćuhinski postupalo, pa su gotovo svi muzičari morali usavršivati svoje glazbene nauke u stranom svijetu. Mora se zato tim više cijeniti nastojanje onih muževa, koji su unatoč teškim prilikama ustrajno radili oko razvitka poljske muzike. Medju tima pripada odlično mjesto Vladislavu Želeńskomu (1837.—1921.), koji je, dovršivši glazbene studije u Pragu i u Parizu, poslije smrti Moniuszkoga preuzeo mjesto profesora harmonije na varšavskom konzervatoriju. Njegov glazbeni rad vrlo je mnogostran, radio je uspješno na polju simfoničke i komorne muzike, kao i na polju pjesme. Istaknuo se i kao operni skladatelj (Konrad Wallenrod, Goplana, Janek, Stara baśń), i glazbeni pisac. Njegov savremenik, glasoviti virtuoz na violini Henrik Wieniawski (1835.—1880.) imao je mnogo razumjevanja za velike glazbene forme, kako to svjedoče njegova poznata dva violinska koncerta (fis-moll, d-mol) i mnogo lirične invencije. Mnogo je zaslužan za muzički život u Poljskoj i Zigmunt Noskowski (1846.—1909.) odličan simfoničar i glazbeni teoretičar.

Sa bogatom muzičkom invencijom odlikuju se Jan Gall (1856.—1916.) učenik Rheinbergerov i Stanislav Niewiadomski (r. 1859.) profesor konzervatorija u Lvovu. Njegova dva ciklusa pjesama (Jaśkowa dola i Z wiosennych tehnień) spadaju medju najuspjelije radnje poljske pjesme koncem XIX. vijeka. U tradiciji Moniuszkoga još su radili M. Sołtys (oratorij, tri opere), E. Dłuski (opera: Urwasi), H. Skirmuntt (opera: Pan Wolodyjowski) i M. Świerzyński. Na polju cr-

kvene muzike istakli se Fran. Walczyński i dr. Josip Surzyński (1851.—1918.). Potonji nije bio samo plodan muzičar već je radio mnogo i oko preporoda poljske crkvene muzike i stekao si neprolaznih zasluga izdavanjem djela: „Monumenta musices sacrae in Polonia". Instrumentalna crkvena muzika našla je vrsna radnika u Mieczysławu Surzyńskomu (r. 1866.), znamenitom orguljaškom virtuozu. Tu treba da se spomene i Feliks Nowowiejski (r. 1877.), autor oratorija: „Quo vadis" i „Našašće sv. Križa" te simfonije u h-molu.

Na novije poljske skladatelje mnogo je utjecao Julije Zarębski (r. 1854.), profesor konzervatorija u Bruselju, koji je nastavljao Chopinov slog. Ignacije Paderewski (r. 1860.) spada medju najveće virtuoze na klaviru, a uspješno je radio i na muzičkom polju (sonate, koncert a-mol, opera „Manru" itd.). Zigmunt Stojowski (r. 1869.) učenik Żeleńskoga, kasnije Delibesa i Masseneta, napisao je uz ostala djela odličnu simfoniju u d-molu. Medju mladjim simfoničarima osobito se istaknuo Mieczysław Karłowicz (1876.—1909.). Odličan talenat je takodjer Ludomir Różycki (simfoničke pjesme i tri opere). Prvak poljske moderne je Karlo Szymanowski (r. 1882.). Izmedju mnogobrojnih sadanjih poljskih muzičara valja napomenuti još R. Statkowskoga, F. Szopskoga, E. Mlynarskoga, I. Wertheima, Fr. Brzezińskoga, H. Opieńskoga, Gr. Titelberga, R. Koczalskoga i B. Walewskoga.

Zaslugom Chopina, Moniuszka, Zeleńskoga, Paderewskoga i drugih lijepo se razvila poljska glazba i stekla priznanje i u stranom svijetu. Moramo požaliti, što su nam djela poljskih glazbenika tako slabo poznata. Valja da se u buduće posveti njima kod nas više pažnje.

Knjiga prof. Jachimeckoga sadržaje vrlo mnogo i može svakoga lijepo da uputi u povijest i razvitak poljske glazbe. Pisana je s velikom ljubavi spram muzike a tako i spram pojedinih muzičara. Ipak je pisac kritičan i objektivan i mirno ocjenjuje pojedina djela, koja, barem najvažnija potanje spominje. Ta je knjiga plod dugotrajnog i svestranog proučavanja poljske muzike i svjedoči o svestranom znanju i širokom pogledu odličnog njezinog autora.

Himni časova.[1]

Preveo Milan Pavelić — Zagreb.

Prvi čas.

Bielog dana eto k nama,
Hajdmo k Bogu molitvama,
Da u radu našem danas
Od zla svakog očuva nas.

Nek nam jezik ravna, miri,
Mir i ljubav tek da širi,
Neka blag nam oko krije,
Da taštine nè upije.

Zdrav nam vazda razum budi,
Čisto srce usred grudi;
Trieznošću u pilu, jelu
Satarimo obiest tielu.

Pa kad smrtna kosa sine
I života danak mine,
Zasjat ćemo u bjelini
Slaveć Boga na visini.

Slava Ocu velikomu
I Sinu Mu jedinomu
S Duhom Svetim u sve dane
Vječnosti Mu neprestane. Amen.

Treći čas.

Duše Sveti, vrelo čisto,
S Ocem, Sinom Boštvo isto,
Milostivan sad nam budi,
U naše se izlij grudi.

Nek nam jezik, um i ćûti
I sve moći pjevaju Ti;
Neka ljubav, oganj vrući,
Plamsa bližnjeg užižući.

Podaj, Oče pun miline,
I Ti Ocu jednak Sine
S Duhom Svetim vjekujući,
U sve vieke kraljujući. Amen.

Šesti čas.

Istin Bože, silo sveta,
Koji ravnaš miene svieta,
Jutro krasiš sjaja čarom,
Podne pališ ognjen - žarom:
Podaj, Oče . . .

Gasi požar svađe crne,
Hladi plame, što nas skvrne,
Tielu zdravlje blag udieli,
Srce mirom razveseli.

Deveti čas.

Bože, koji sve što sazda
Nepromjenljiv držiš vazda
I po hodu sunca svеđe
Danu, noći stavljaš međe:
Podaj, Oče . . .

Pali luč, kad počne tama,
Život duše čuvaj nama,
Da se iza smrti srećne
Dostanemo slave vječne.

Povečerje.[2]

Zrake svietla već se gase,
Stvoritelju, čuj nam glase,
Milostivo, Bože mili,
Pogledaj nas i zakrili:
Podaj, Oče . . .

Neka bježe ružne slike,
Grješne sanje svekolike,
Zlomu duhu sapni moći,
Očuvaj nas u čistoći.

---

[1] O himnu „Prvoga časa" sumnjaju, da li je od sv. Ambrozija, dok je sve druge spjevao taj sv. učitelj.

Iz hrvatske glazbene prošlosti.

Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca.

Dr. Božidar Širola — Zagreb.

(Svršava se.)

Među Slovencima odavna se goji muzika, osobito su brojna kod njih pjevačka društva, od kojih je veći dio na zamjernoj visini. Prirodna nadarenost slovenačkog plemena za pjevanje i muziku očituje se u obilju narodnih umiljatih popijevaka.

Već u najstarije doba proslavili se mnogi Slovenci kao muzičari. Tako Juraj Slatkonja, bečki biskup, rođeni Ljubljančanin. On se spominje kao znameniti kompozitor i kapelnik cara Maksimilijana I. Bio je god. 1477. dvorskim kapelanom u Beču, g. 1505. kanonikom u Ljubljani, zatim biskup u Istri, a napokon g. 1514. biskup u Beču, gdje je 26. IV. 1522. umro. Sahranjen je u crkvi sv. Stjepana. Urban Tekstor, ljubljanski biskup i Arnold de Prugli (rođ. 1480.), dekan u Ljubljani bili su također znatni muzičari. No najznamenitiji od svih bio je Jakob Handl, latin. Gallus, kojega su uz Orlanda di Lasso cijenili prvakom njegovoga doba. Pravo mu je ime bilo Petelin. Rodio se u Kranjskoj g. 1550. Oko g. 1587. živio je na dvoru Rudolfa II. u Pragu. Umro je dosta mlad. u 41. godini svog života g. 1591. Djela su mu pribavila ime „njemačkog Palestrine“, no u njima imade tvrdoća, a i po izražaju nijesu ravna djelima Palestrine. Prema najnovijim istraživanjima (Dr. J. Mantuani u predgovoru novom izdanju Gallusovog „Opus Musicum“ u Denkmäler der Tonkunst in Österreich) Gallus nije učio u mladosti muziku sistematski. zato i nije mogao sasvim sazreti vanredni njegov talenat. Opus Musicum; glavno njegovo djelo, izlazilo je od g. 1586.—1590. u 4 dijela. Sadržaje 4—8-glasne motete pače i jednu 8-glasnu (za dva zbora) Muku po sv. Ivanu i 6-glasnu Muku po sv. Mateju.

U Sloveniji spominju se muzičke škole već u XVII. vijeku. G. 1652. osnovaše Isusovci i muzičko društvo. G. 1702. osnovano je Filharmonijsko društvo (Philharmonische Gesellschaft bio mu je njemački naziv) u Ljubljani, a to je bilo najstarije takovo društvo u bivšoj monarhiji, 110 godina starije od Društva prijatelja muzike u Beču, 91 godinu starije od pariškog konzervatorija. Na završetku XVII. vijeka razvio se u Ljubljani vrlo bujan kulturni život. Po primjeru sličnih društava u Italiji utemeljena je g. 1692. Academia Operosorum, u kojoj se razvila početkom g. 1702. Academia Philharmonicorum. Članovi tog društva priređivali su muzičke zabave kod raznih svečanosti, a nastupali su kod svečanih misa u stolnoj crkvi. Društvo je imalo svoj orhestar i pjevački zbor, pa je već g. 1803. izvađalo Haydnov oratorij „Sedam riječi Spasiteljevih na križu“. Društvo je pozivalo glasovite umjetnike, da dođu koncertirati u Ljubljanu, ono izabra počasnim članovima J. Haydna (1800.) i L. Beethovena (1819.). Bavilo se ozbiljno klasičnom glazbom i pokrenulo akciju oko sabiranja pučkih crkvenih i svjetovnih popijevki. Primilo je više zbirki tih popijevki (Iz Kranja od učitelja J. Statina i iz Šmarja od učitelja Kračmana), no izdavalo nije ništa, uopće se te zbirke izgubile. G. 1821. prigodom ljubljanskog kongresa izvodilo je društvo Beethovenov oratorij „Krist na Maslinskoj gori“, Haydnove oratorije „Godišnje doba“ i „Stvaranje“, pa Mozartov „Requiem“ i nekoje opere. Burne godine 1848. upraviše na društvo poziv, neka se preustroji u prvo Slovensko glazbeno društvo. Do toga nije došlo. U društvu bilo je Nijemaca i Slovenaca, ono se tek kasnije pretvorilo u isključivo njemačko društvo. Poslije prevrata g. 1918. zbilo se ono, što se zahtijevalo godine 1848., da društvo služi na procvat slovenske glazbene umjetnosti, pa njim sada upravlja upravni odbor, kojemu je predsjednikom uvaženi slovenački kompozitor Anton Lajovic.

Već potkraj XVIII. stoljeća komponirao je barun Zois slovenske popijevke. Iz toga doba potječe i nekoliko tiskanih pjesmarica sa slovenačkim napjevima. Tako ona iz 1729., koju je izdao Ahacij Stržinar pod naslovom „Catholish Kershanskiga vuka peissme“ (30 pjesama s 11 napjeva) i ona iz 1776. s naslovom „Osem inu shestdeset sveteh pesni“. No pravi preporod slovenačke muzike nastaje god. 1848. 30. svibnja te godine bio je prvi koncerat, beseda, „Slovenskega društva“ u Ljubljani. Bila je to prva svjetla pojava na muzičkom obzorju u Ljubljani. Na programu su bila napisana imena prvih slovenačkih kompozitora Potočnika i Fleišmana. Slovensko društvo već u kolovozu iste godine pokreće prva muzička izdanja pod imenom „Slovenska Gerlica“. God. 1872. osnovana je „Glasbena Matica“, muzičko društvo, kojemu je svrha bila izdavati kompozicije i organizovati sabiranje i izdavanje slovenačkih pučkih popijevki. Sada već imade sabran uistinu golem broj tih popijevki. Glazbena Matica proširila je svoj djelokrug. Osnovala je veliki pjevački zbor, koji je vrsnoćom svojom stekao osobiti glas. Priređivala je svake godine uspjele koncerte. Osnovala je svoju muzičku školu. Organizirala je podružnice u Celju, Gorici i Trstu i u tim podružnicama muzičke škole. Muzička škola Glazbene Matice u Ljubljani pretvorena je g. 1919. u Jugoslavenski konzervatorij. Ravnatelj toga zavoda Matej Hubad, vrsni zborovođa pjevačkog zbora Glazbene Matice, ujedno je profesor solo pjevanja. Profesorski zbor konzervatorija sastoji iz najuglednijih stručnjaka, među ovima gg. St. Premrl, Bučar. Dr. Mantuani (ujedno profesor povijesti umjetnosti na sveučilištu u Ljubljani), Ravnik, Dozela, Pavčić, Jeraj, Vedral, Kopta i gdje Erzin Chlumecka Koblerova i Negro. U Ljubljani postoji osim konzervatorija još i uvažena Orguljaška škola, koju je g. 1877. osnovalo Cecilijino društvo. Svrha je ove škole odgajati sposobne orguljaše, koji će znati promicati reformu crkvenoga pjevanja. Cecilijino društvo, osnovano već g. 1876. učinilo je za spomenutu svrhu još više. Pokrenulo je svoje glasilo „Cerkveni glasbenik“. Tim je mjesečnikom

[1] Auktor mu je sv. Grgur Veliki.

propagiralo svoju ideju, a u prilogu toga lista izdavalo kompozicije za crkvene pjevačke zborove, kojih imade posvuda po Sloveniji, a time je podupiralo u velike razvitak crkvene muzike. Isti cilj kao i orguljaškoj školi u Ljubljani imade i Bervarova crkveno-glazbena škola u Celju. To je privatna škola osnovana g. 1899.

Slovenci imadu i svoju o p e r u. Počeci ovoga najvišeg umjetničkog muzičkog zavoda sižu još u g. 1886. Te je naime godime „Dramatično društvo" u Ljubljani pozvalo Slovenca F r a n j u G e r b i ć a iz Lavova, gdje je bio profesorom konzervatorija, u Ljubljanu. On je došao i odmah izjavio svoj naum, da će kao kapelnik tog društva nastojati, kako bi što prije osnovao slovenačku operu. Počeo je izvodeći operete. Odabrao je kao prvo djelo „Mjesečnicu" I v. p l. Z a j c a. Prva predstava je bila 25. I. 1887. Kako je malo zatim izgorjela zgrada kazališta, Dramatsko je društvo već u polovini veljače iste godine nastavilo s prikazivanjima u dvorani nekadašnje čitaonice na privremenoj pozornici. Gerbić je izvodio Adama „Pierot i Violeta", Offenbacha „Elizonsku djevojku", Brandla „Probuđeni lav", Titla „Put po nevjestu", Suppéa „Cannebas", d r a I p a v c a „Tičnik" i Zajca „Momci na brod". Operetnih predstava bilo je već prije Gerbićeva dolaska, tako 28. VI. 1875. „Marija, kći pukovnije" S. Georgesa i Bayarda, 20, i 21. IX. 1884. „Jamska Ivanka" M. V i l h a r a. Glavna je briga Gerbićeva bila sastaviti dobar operni zbor. Velikim naporom pošlo mu je to za rukom, pa je tako već 25. VI. 1889. mogao ravnati prvom opernom predstavom još uvijek na pozornici u staroj čitaonici. Bila je Blodekova opera „U zdencu". Na istoj je pozornici izvodio još „Miklavža" Rozkošnya (1889.) i „Codrilla" R. Wurmbacha (1892.), a i dijelove Verdijeva „Trubadura" i Maillartova „Pustinjakova zvona". Sezona 1892./3. počela je u novom kazalištu. Gerbić izvede najprije velikim uspjehom Mascagnievu operu „Cavalleria rusticana", a zatim d r a I p a v c a „Teharski plemići", Smetane „Prodana nevjesta" i „Cjelov", Webera „Freischütz" i dr. Stalno je u ansamblu bio angažovan samo tenorist Bučar i Fediczkowski; ostale su pjevače plaćali po predstavi. Kod angažovanja stalnog opernog osoblja Dramatično je društvo zanemarilo domaće pjevače (Bučar je otišao u tuđinu), a stranci se mijenjahu svake godine. Otale neprilika s repertoarom i vječne krize u operi, što je Gerbića ponukalo, da iza devetgodišnjeg rada odstupi. Iza prevrata oživjela je ponovo opera (sada ima posebno negdašnje Slovensko kazalište). U augustu 1920 postade ljubljansko kazalište državnim. U sezoni 1920.—21. izvedene su 3 jugoslavenske nove opere „Lepa Vida" R. S a v i n a, „Zlatorog" V. P a r m e i „Vilin veo" P. K o n j o v i ć a.

Slovensko gledališče u Mariboru (od 1920. državno) počelo je djelovati sezone 1919.—20. U sezoni 1920.—21. izvodili su neke opere i operete.

Slovensko gledališče u Trstu izvodilo je prije svjetskog rata takodjer operne i operetne predstave. No sada je djelovanje njegovo prestalo. Razloge tomu ne treba ni spominjati.

Još valja spomenuti procvat pjevačkih društava, kojih imade velik broj po Sloveniji. Ma da je prvotna svrha bila takovim društvima buditi pjevanjem vatrenih budnica svijest u narodu i promicati društvenost, to se doskora ispoljiše i viši ciljevi, pa imade danas među tim društvima mnogo njih, koja se dovinula do visokog stupnja reproduktivne umjetnosti. Razumljivo je zbog toga, da je muzička produkcija stvorila izvrsnu zbornu literaturu, obilje što muških, a što mješovitih zborova.

Već smo spomenuli izdavačku djelatnost „G l a s b e n e M a t i c e", pa „Cecilijina društva". Spomenuti nam je još muzičke listove. Franjo Gerbić pokrenuo je g. 1898. list „G l a z b e n a Z o r a". Taj nije bio dugoga vijeka. G. 1901. počela je knjižara L. Schwentner u Ljubljani izdavati „N o v e a k o r d e", zbornik za vokalnu i instrumentalnu glazbu; taj je list pod vrsnim urednikom d r. G o j m i r o m K r e k o m, sada profesorom sveučilišta u Ljubljani, postao pravim rasadištem nacijonalnih muzičkih nastojanja. Od g. 1921. izlazi u Ljubljani „P e v e c", glasilo „Pevske zveze" i taj list donosi u prilogu kompozicije i to zborove, koji su po svom sastavu namijenjeni najširem općinstvu, najvećem broju malenih zborova.

Navesti ćemo imena slovenskih kompozitora i najglavnija djela njihova:

G r g u r R i h a r. Rodio se 1796. Već kao osmoškolac 1825. vršio je službu orguljaša u stolnoj crkvi iza smrti Hellerove. Orguljašem je bio sve do svoje smrti 1863. Bio je vrlo darovit kompozitor, te je mnogo radio na polju crkvene muzike, iako su radovi njegovi prema ukusu tadanjega vremena učinjeni, morali iščeznuti, kada se razvila reforma crkvenog pjevanja. Narod je ipak zavolio mnogo njegovih popijevki, jer se u njima Rihar približio mnogo tradiciji pučke slovenačke popijevke. G. 1844. izdao je 1. svezak svojih crkvenih popijevki, a kasnije još 12 svezaka crkvenih i 2 sveska svjetovnih popijevki.

M i r o s l a v V i l h a r, kompozitor i pjesnik; napjeve je njegove usvojio sav slovenački narod, toliko se on umio prilagoditi tradiciji pučke slovenačke popijevke. Rodio se 1818. u Planini. Učio je gimnaziju u Ljubljani, sveučilište u Gracu i Beču. Svršivši pravoslovne nauke nastanio se u Kalcu i tu ostao do svoje smrti 1871. Komponirao je prvu slovensku operetu „J a m s k a I v a n k a" u 3 čina, izdao je sedam svezaka popijevki i mnogo klavirskih kompozicija.

J u r i j F l e i š m a n, prvi promicatelj slovenačke pjesme, rodio se 1819. u Beričevom kraj Ljubljane. Bio je učiteljem, a kada ga otpustili, nastanio se u Ljubljani i živio sirotinjski poučavajući u pjevanju i udaranju u klavir. Umro je 1874. u Ljubljani. Fleišman je uredio prvu „S l o v e n s k u G e r l i c u". Izdao je 7 svezaka pjesama, 3 sveska „M i č n e s l o v e n s k e z d r a v i c e", 3 sveska pod naslovom „S l o v e n s k a b e s e d a" i 1 svezak školskih pjesama.

A n t o n N e d v ě d rodom iz Hořvica u Češkoj (1828.), studirao je muziku u Pragu. G. 1856. došao je u Ljubljanu i postao ravnateljem filharmonijskog društva. G. 1860. postao je učiteljem glazbe u učiteljskoj školi. Umro je 1896. u Ljubljani. Bio je plodan kompozitor, kompozicije njegove velike su vrijednosti. Pisao je muške, mješovite i ženske zborove, popijevke za jedno grlo, pa mnogo crkvenih kompozicija. Za školu je izdao zbirke „S l a v č e k" i „V a j e v p e t j u".

D r. B e n j a m i n I p a v e c. Rodio se 24. decembra 1829. u Šentjurju kraj Celja. Gimnaziju je učio u Celju, a medicinu u Gracu i Beču. Tu je svršio nauke i postigao čast doktora medicine, pa se vratio u Grac, gdje je od 1858. vršio liječničku praksu. 1871. postao je primarius na dječjo

bolnici sv. Ane. Umro je 1908. Komponirao je kao 14-godišnji dječak (valčik za klavir „Knospen"). Kao student komponirao je mnoge zborove, što ih je sam bivši zborovođom „Slovenskog pjevačkog društva" učio i izvodio. 1862. izdao je zajedno s bratom Gustavom prvi svezak „Slovenskih pesmi"; drugi je svezak izašao 1864. U to doba napisao je operetu „Tičnik" (tekst po Kotzebuu). Osim toga je napisao 3 kantate, „Milotinke" za jedno grlo uz klavir, mješovite zborove „Zvončki ubrani", lirsku operu „Teharski plemiči" po tekstu A. Funtka, a sarađivao je u izdanjima Glazbene Matice i u Novim Akordima.

Kamilo Mašek. Rodio se 1831. u Ljubljani. G. 1854. postane namjesto oca Kašpara učiteljem muzike na glavnoj školi. To je mjesto napustio već 1857. radi bolesti. Umro je 1859. u St. Štefanu u Štajerskoj. Komponirao je mnoge Prešernove pjesme, te su kompozicije izašle u „Gerlici". Napisao je misu, mnogo plesova. U ostavini nađoše 62 neštampane popijevke.

Dr. Gustav Ipavec. Rodio se 1831, u Šentjurju kraj Celja. Zajedno s bratom Benjaminom svršio je nauke u Beču i postao liječnikom, pa se vratio u rodno mjesto, da zamjeni oca, liječnika. Bio je vatren rodoljub. Umro je 1908. Komponirao je oko 60 popijevki, i to zborova i solopjesama, pa koračnica i plesova.

Davorin Jenko (1835.—1915.) više je kompozitor srpski, ma da je revno sarađivao u izdanjima Glazbene Matice. Sve je djelovanje njegovo bilo u Beogradu, zato smo o njemu potanje govorili nabrajajući srpske kompozitore.

Antun Foerster. Rodio se 1837. u Osenicama u Češkoj. Muzikom se počeo zanimati, kada je dovršio pravničke studije na praškom sveučilištu. Još kao sveučilištarac obučavao je u zavodu Smetaninom udaranje u klavir. Prvu službu orguljaša i zborovođe vršio je u Senju. No g. 1867. se nastanio u Ljubljani, gdje je najprije bio zborovođa čitaonice i kapelnik Dramatičnog društva, kasnije je bio učitelj pjevanja na gimnaziji i realki, a napokon ravnatelj orguljaške škole. Foerster je radio na polju crkvene i svjetovne muzike. U crkvenoj muzici on je reformator i njegovim je marom crkvena muzika u Sloveniji postala dostojnom i pravom. Osobite su pedagoške sposobnosti Foersterove. On je živim predavanjem i pisanjem udžbenika učinio ono najviše, osnovao je i slovensku muzičku terminologiju. Plodan je kompozitor crkvenih i svjetovnih kompozicija. Muški, mješoviti i ženski zborovi, a cappella i uz orhestar, solo-popijevke, dvopjevi, četveropjevi, opereta „Gorenjski slavček" (1873.), koju je još jedamput obradio kao lirsko-komičnu operu (18?6.), sve su to njegova djela. Za procvat crkvene muzike učinio je veoma mnogo svojom pjesmaricom „Cecilija" (I. sv. 1883., II. sv. 1884.), koju je u 60,000 primjeraka izdala „Družba sv. Mohorja", a ima od nje već i drugo izdanje.

Franjo Gerbić. Rodio se 1840. u Cerknici. Svršio je učiteljsku školu u Ljubljani i postao učiteljem u Trnovu. Doskora ostavi službu i ode u Prag, gdje je g. 1867. apsolvirao konzervatorij. Kao operni pjevač bio je angažiran u Pragu, Zagrebu, Ulmu i Lavovu. U Lavovu je postao učiteljem pjevanja u konzervatoriju. G. 1886. ostavi Lavov i primi poziv ljubljanskoga „Dramatičnoga društva", da bude kapelnikom društva i zborovođom čitaoničkog zbora. Bio je i učitelj pjevanja na školi „Glasbene Matice". Umro je 1917. u Ljubljani. Komponirao je solo-popijevke, muške i mješovite zborove, crkvene popijevke, mise, Op. 35. „Slovo" za soli, muški zbor i orhestar, op. 37. „Himna" za soli, mješoviti zbor i orhestar, romantičku operu u tri čina „Kres" (tekst je napisao sam), zatim operu u jednom činu „Nabor" (1913.), simfoniju za veliki orhestar. Spomena su vrijedna tri sveska uzorno harmoniziranih pučkih slovenskih popijevki za jedno grlo i klavir.

Danilo Fajgelj. Rodio se g. 1840. u Idriji, gdje je svršio i učiteljsku školu. Učio je muziku kao pripravnik, a kasnije se izobražavao sam. Od g. 1857. vršio je učiteljsku službu, a uza to bio je orguljaš i zborovođa. Velik dio njegovih skladbi izdan je u „Cerkvenom Glasbeniku". Izdavao je i sam. Rukopisi su njegovi nabavljeni za nekadašnju dvor. biblioteku u Beču.

Anton Hajdrih. Rodio se 1842. u Ljubljani. Gimnazijske nauke svršio je u rodnom gradu 1861. i stupio u ljubljansko sjemenište, iz kojega je istupio prije, nego je bio zaređen. Iza toga je dvije godine učio u Pragu na konzervatoriju. Prinužden je bio uzeti mjesto učitelja, da se može prehraniti. Umro je u Ljubljani 1878. Bio je veoma nadaren kompozitor.

Josip Kocijančić. Rodio se 1849. u Kanalu na Soči. Gimnaziju je učio u Gorici, pravoslovne nauke u Beču, no te nauke nije svršio, ostavio je pravo i posvetio se muzici, ma i kao samouk. Umro je g. 1878. u Kanalu. Izdao je dva sveska narodnih popijevki i jedan svezak svojih kompozicija „Čuti v napevih".

Stanko Pirnat. Rodio se 1850. u mjestu Štore u Štajerskoj. Gimnaziju učio u Ljubljani, pravo u Beču. Komponirati je počeo 1894. Djela su njegova: muški i mješoviti zborovi, dječje popijevke, harmonizacije narodnih popijevki.

P. Hugolin Sattner. Rodio se 1851. u Kandiji kraj Novog Mesta. Muziku je učio već u gimnaziji 1867., stupio u franjevački red, 1872. došao u Ljubljanu i tu se svom dušom zauzeo za reformu crkvene muzike. 1878. studirao je u Beču na muzičkom tečaju. Komponirao je mnogo crkvenih kompozicija, no i u svjetovnoj muzici steče glas svojim radovima: Jeftejeva prisega (1912.), kantate „Ojka", „Soča" i „V pepelnični noči"; najveće mu je djelo „Vnebovzetje B.M.D." (1912.). Za taj prvi slovenski oratorij napisao je tekst dr. M. Opeka.

Hrabroslav Volarić. Rodio se 1863. u Kobaridu u Goričkoj. Učio je učiteljsku školu u Kopru. Službovao je kao učitelj na mnogo mjesta, najposlije u Devinu, gdje je umro 1895. Izdao je „Venec četveroglasnih pesmi", „Gorske odmeve", „Narodne pesmi", muške i mješovite zborove i više klavirskih kompozicija; mnogo je ostalo u rukopisu.

Dr. Josip Čerin. Rodio se g. 1867. u Komendi kraj Kamnika. Sin je pučkog učitelja. Gimnaziju je učio u Ljubljani, pravo u Beču, gdje je ujedno polazio orguljašku školu Cecilijinog društva i Brucknerova predavanja na sveučilištu. Kasnije se posvetio sasvim muzici i dovršio konzervatorij u Beču. 1896. bio je koncertni vođa „Glasbene Matice" u Ljubljani. Prvi je Slovenac, koji je učinio doktorat muzikologije na bečkom sveučilištu. Sada je kapelnikom dravske divizije u Ljubljani.

Dr. Josip Mantuani, sada ravnatelj zemaljskog muzeja i profesor povijesti umjetnosti na sveučilištu u Ljubljani, odličan je stručnjak na polju muzičke historije. Bio je prije upraviteljem muzičkog odjela nekadanje dvorske biblioteke u Beču. Od njegovih radova spomenuli smo već kritičko izdanje golemog djela Gallusovog „Opus musicum", kojemu je on napisao predgovor i kritički komentar, pa radove u slovenačkim i hrvatskim stručnim časopisima.

Dr. Gojmir Krek, sada profesor pravoslovnog fakulteta na sveučilištu u Ljubljani, dugo je godina bio vrsnim urednikom „Novih akorda", u kojima ima mnogo njegovih kompozicija i oštroumnih kritika. Rodio se 1875. u Gracu.

Risto Savin (Širca) kompozitor je mnogih klavirskih kompozicija, što su izašle u „Novim Akordima". G. 1920. izdao je dva sveska pjesama na riječi O. Zupančića. Svojim baladama pokročio je u slovenskoj glazbi na nove putove. Najveće mu je djelo opera u 3 čina „Lepa Vida"; prema Jurčičevom romanu napisao je libreto te opere dr. R. Butka.

Jakob Aljaž, župnik u Dovju, stekao je svojim izdanjima „Slovenske pesmarice" (I. dio 1896., II. dio 1900. izdala Družba sv. Mohorja) velikih zasluga, da se slovenska umjetna popijevka raširila diljem čitave Slovenije. Rodio se 1845. u Zavrhu kraj Smlednika. Škole je učio u Ljubljani. Muziku je učio sam. Područje njegovog rada je svjetovna zborna popijevka. Izdao je 9 svezaka zborova.

P. Angelik Hribar odlikovao se kao kompozitor crkvenih kompozicija. Slovenci su veoma zavoljeli njegove crkvene popijevke. Rodio se 1843., a umro 1907. Od 1873. bio je ravnateljem zbora franjevačke crkve u Ljubljani, osim toga je bio 27 godina učitelj u orguljaškoj školi. Pisao je mnogo studija u „Cerkvenom Glasbeniku". Skladao je i svjetovne popijevke.

Viktor Parma, operetni i operni kompozitor. Rodio se 1858. Komponirao je opere „Ulrik, grof Celjski" (1894.), „Ksenija" (1897.), „Stara pjesma" (1899), „Zlatorog" (izveden u ljubljanskoj operi sezone 1920./21.). Neke su od ovih opera izvodili i u Zagrebu. Od brojnih opereta osobito je omiljela „Caričine amazonke". Pisao je plesovne kompozicije i koračnice.

Stanko Premrl. Rodio se 1880. u Št. Vidu kraj Vipave. Škole učio u Ljubljani. Zaređen je za svećenika 1903. Kao takav pošao je u Beč, gdje se učio muziku u konzervatoriju i polazio predavanja u institutu za povjest muzike bečkog sveučilišta G. 1908. svršio konzervatorij s odlikom. Od 1909. upravitelj je orguljaške škole, a sada je nastavnik u bogosloviji i profesor konzervatorija u Ljubljani. Pisao je crkvene kompozicije, ali i njegove orhestralne radnje (Scherzo, Varijacije, Allegro) naiđoše na priznanje.

Emil Adamič. Rodio se 1877. u Dobrovi kraj Ljubljane. On je kao učitelj polazio muzičke škole u Trstu. G. 1920. vratio se iz zarobljeništva iz Rusije. Donio je sa sobom dosta radova („Tatarske silhuete"). On je jedna od najsimpatičnijih pojava medju slov. skladateljima, vanredno plodan, nadaren i mnogostran. Kao rijetko tko umio je pogoditi narodni ton u nekojim svojim kompozicijama, pa zato se poimence njegovi mješoviti i muški zborovi najviše izvode. Njegovim „Otroškim pesmam", koje su priproste i naivne, a zaodjenute u lijepo umjetničko, nema ravna u slov. glazbenoj literaturi. „Novim akordima" bio je on najmarljiviji glazbeni saradnik.

Ignacije Hladnik, kaptolski zborovodja i orguljaš u Novom Mjestu, jedan je od prvih i najradinijih učenika orguljaške škole Cecilijina društva u Ljubljani. Službovao je najprije u Staroj Loki, a sad već preko 30 godina u Novom Mjestu, gdje je i učitelj pjevanja na tamošnjoj gimnaziji. G. 1920. proslavio je već 40. godišnjicu svog glazbenog djelovanja. Skladao je vrlo mnogo, osobito na polju crkv. glazbe. Njegove skladbe nisu sve jednake vrijednosti, no mora se priznati, da se vrlo mnogo pjevale i pjevaju se i danas.

Vinko Vodopivec, gorički Slovenac, napisao je lijep broj skladbi za crkvene i svjetovne zborove te je znao svojim lakim, melodijoznim kompozicijama osvojiti i pjevače i slušateljstvo. God. 1909. izdao je muške zborove, g. 1920. Staroslavensku misu za mješov. zbor i orgulje.

Dr. Antun Schwab, liječnik je u Celju, gdje je mnogo učinio na glazbenom polju i napisao više vrlo lijepih kompozicija (nekoje u nar. tonu), koje su izlazile u Novim Akordima.

Saša Šantel, profesor u Ljubljani, je ne samo odličan slikar, već i skroz i skroz muzikalna i pjesnička duša. Dok je službovao u Pazinu, razvio je ondje živahan glazbeni život, mnogo se je trudio oko muzikalnih produkcija, a i u svojim skladbama (zborovi, klavirske skladbe) lijepo je uspio.

Ivan Ocvirk svršio je orguljašku školu u Ljubljani, službovao je u Sinju, u Sisku, a sad opet Sinju kao učitelj pjevanja i zborovodja. Od njegovih kompozicija, koje su dosta originalne i jasne spominjem 12 zborova, 14 zborova i 10 preludija za harmonij, što su izašle u novije vrijeme (1920.).

Fran Ferjančič (r. u Gočama 1. XII. 1867.) sada je kanonik zbornog kaptola u Novom Mjestu. Napisao mnogo zborova. Dr. G. Krek ocjenjujući g. 1909. njegove: „Mešane in ženske zbore", kaže, da je veselje gledati njegov glazbeni slog, svaka nota stoji na pravom mjestu. Velike su njegove zasluge kao učitelja crkv. pjevanja u ljubljanskom sjemeništu. Mnogo je pisao o koralu te je jedan od najuglednijih saradnika „Cerkvenog Glazbenika".

Anton Svetek (r. 13. VI. 1875. u Ljubljani, u. 20. X. 1919. u Mariboru). Iako po zvanju činovnik, našao je uvijek vremena, da se bavi i glazbom, pa si stekao velikih zasluga kao organizator i zborovodja pjev. društva „Ljubljane". Njegove skladbe (Novi Akordi, Glazb. Matica, a ima ih i neobjavljenih) dosta su moderne, izrazite i originalne.

Dr. Frančišek Kimovec (r. u Cerkljama 21. IX. 1878.) sada je kanonik u Ljubljani i docenat za kršć. arheologiju i crkv. umjetnost na ljubljanskom bogoslovnom fakultetu. Glazbene nauke svršio je u Beču i Rimu. Iako strogi Cecilijanac, ipak je osvježio uspomenu na Gregora Rihara te je izdao pod naslovom: „Rihar renatus" najbolje njegove skladbe. Stanku Premrlu desna je ruka kod uredjivanja „Cerkvenog Glasbenika". Kad je g. 1920. utemeljena „Pevska zveza", on je kao predsjednik uspješno proveo tu organizaciju. Vrlo lijepo uredjuje društveno glasilo: „Pevec", koje donosi osim literarnog dijela i glazbeni prilog, namijenjen pjevačkim društvima. G. 1920. pošao je i u Prekmurje

te je ondje sakupio oko 400 slov. narodnih pjesama, koje su bile do sada posvema nepoznate. Više tih pjesama, priopćio je lijepo obradjene, u „Pevcu". Uvažen je i kao glazbeni kritičar.

Oskar Dev, viši sudbeni vijećnik u Mariboru, poznat je kao vrstan sakupljač slovenskih narodnih popijevki (slov. nar. pesmi s Koroškega, iz Roža), kojima je iako ih je zanimljivo glazbeno obradio, ipak sačuvao narodni kolorit. Vrlo su obljubljeni njegovi samospjevi, koje je priopćio što u „Novim akordima", što u „Gl. Matici" (Trije samospevi: Pastarica, Kanglica, Snegulčica). Vrlo je zaslužan njegov rad kod „Gl. Matice" u Mariboru, kojoj je predsjednik i zborovodja.

Dr. Josip Ipavec (r. 1873., u. 1921.) sin Gustava, bio je liječnikom u Št. Jurju kraj Celja. Bio je vrlo glazbeno nadaren te je komponirao više njemačkih balada za jedan glas uz pratnju klavira i više slov. zborova. Od njegovih kompozicija tiskano je njih nekoliko u „Novim Akordima", a napose je izašao klavirski izvadak njegova baleta: „Možiček".

Anton Lajović, rodjen 17. XII 1878. u Vačama kod Litije, danas je sudbeni vijećnik u Ljubljani. Glazbene nauke, koje je počeo kod M. Hubada u školi „Gl. M.", dovršio je na bečkom konzervatoriju. Sa svojim duboko proćućenim samospjevima, koji se mogu ubrojiti medju najbolje, što je kod nas na tom polju napisano, sa svojim ženskim, mješovitim i muškim zborovima te sa svojim simfoničkim skladbama, došao je još vrlo mlad u red prvih slovenskih kompozitora. Kao kompozitor i kritik saradjivao je vrlo uspješno i kod „Novih akorda".

Vasilij Mirk, profesor u Trstu, učestvovao je lijepo u glazb. životu tamošnjih Slovenaca. Njegove skladbe, objavljene u Novim Akordima pobudile su živo zanimanje. G. 1921. izdao je „Klavirske skladbe".

Josip Pavčić, profesor klavira na ljubljanskom konzervatoriju, komponirao je mnogo samospjeva, većinom na tekstove O. Zupančića. Ide srednjim putom. Izdao je i „Klavirski album za slov. mladino".

Janko Ravnik, bivši kapelnik ljublj. kazališta, djeluje sada kao profesor klavira na ljubljan. konzervatoriju. Svoje kompozicije priopćivao je u „Novim akordima" i u „Gl. M." Ističu se svježom invencijom i originalnošću.

Marij Kogoj, prvak slovenske glazbene moderne, ide svojim novim putovima. Ističu se njegovi samospjevi i klavirske skladbe. Djelovao je i kao glazbeni kritik, a sad je urednik glazbenog dijela moderne revije: „Trije labodi". Izdao je svoje „Samospeve", „Troje solospevov", „Skladbe za klavir" i dr. Zanimljiva je njegova dvostruka fuga u g-molu.

Lucijan Marija Škerjanc jedan je od najmladjih slov. kompozitora, koji svršava svoje studije na bečkom konzervatoriju. No već do sada izašle njegove skladbe svjedoče o njegovom izvanrednom glazbenom talentu. Osim mnogobrojnih samospjeva napisao je i gudalački kvartet

Na završetku pripominjem i to, da su mnogo slov. pjesama uglazbili i Česi Karlo Hoffmeister i Josip Procházka, dok su službovali u Ljubljani na školi Glazb. Matice.

O našim božićnim pjesmama.

Janko Barlè — Zagreb.

Često sam razmišljao, kako su nastale one božićne pjesme, koje se pjevale tečajem XIX. stoljeća gotovo u svim našim crkvama barem u užoj Hrvatskoj i danas se još pjevaju. Pozna ih svatko. Evo barem početnih njihovih riječi: Kyrie eleison, Svim na zemlji, Neba dvorani, Radujte se narodi, O Betleme, grade slavni. Veselje ti navješćujem i t. d. Prije XIX. vijeka nema im traga niti u našim tiskanim (Cithara octochorda), niti u rukopisnim pjesmaricama, ma da sam tih mnogo pregledao. Napjevi njihovi kao da pokazuju trag u Njemačku, no nisam niti u njemačkim, a niti među češkim božićnim pjesmama našao pjesama, koje bi pokazivale s njima kakovu veću srodnost. Medju našim narodom nisu se rodile, jer nemaju obilježja naših pučkih popijevki, iz vana nisu došle, pa su prema tome morale ipak nastati u našoj domovini. Vrlo je začudno, kako su mogle u kratko vrijeme postati tako popularne, da su se proširile gotovo svagdje medju našim narodom i da su s rijetkom iznimkom (Narodil se kralj nebeski, Oj pastiri, vjerni čuvari) istisle one naše lijepe pjesme, koje su se više stotina godina pjevale među našim narodom. U starini imali smo vrlo mnogo božićnih pjesama. Eto u pavlinskoj pjesmarici (g. 1644.) nalazimo ih 13, u prvom izdanju Citharae (g. 1701.) ima ih pače 29, a tako se i u raznim drugim pjesmaricama nalazi mnogo tih božićnih pjesama. Iako su njihove riječi često prijevodi pjesama iz sredovječne latinske himnologije, napjevi su s rijetkom iznimkom originalni, kod nas nikli. Pa eto sve te pjesme su došle tečajem XIX. stoljeća u zaborav, a zamijenile ih one gore navedene.

Kako da si to protumačimo? Pravog ključa toj zagonetci još nisam našao, ali me je vrlo iznenadila bilješka u raspravi Vladoja Dukata: „O književnom i naučnom radu Adama Alojzija Baričevića"[1]. Govoreći on o književnom radu tog odličnog književnika i naučenjaka (r. 12. IX. 1756., u. 21. III. 1806.), napominje, kako Baričević uza svu ljubav za stari jezik Rimljana nije posve odnemario ni svoj materinji hrvatski jezik. Njegov nećak, kanonik Adam Mravinec (1786 – 1850.) govoreći o tome, kako je Baričević kao župnik kod sv. Marije u Zagrebu (do g. 1803.) revno nastojao oko podignuća župe i crkve, dodaje ovu zanimljivu bilješku: „Adiuvit hunc zelum illius multum et illud, quod is pro Rorate et Natalitiis Festis et Cantilenas Lingua patria semper ipse composuerit, et quotannis antiquis novas substituerit, et quod demum has ex amicitia et affectu erga illum Praebendarius Sziarto sonora, quam habebat, voce in choro junctim cum organista Cathedralis Ecclesiae Langer cecinerit; quibus illecti nedum rudes, sed et cultiores etiam Ecclesiam ejus Beatae Virginis et

[1] Gl. Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knj. 224. str. 84.

libentissime semper inviserunt, et magno cum applausu plus quam paternam hanc sollicitudinem illius et zelum depraedicarunt".

Što saznajemo iz te bilješke? Adam Baričević, kako je bio oduševljen za svoju crkvu i za duhovnu pastvu, običavao je svake godine spjevati nove adventske i božićne pjesme. Držim, da je on napisao samo tekst, a uglazbio je te pjesme po svoj prilici orguljaš stolne crkve F r a n j o L a n g e r (1788—1821.), vrstan glazbenik, koji ih je zajedno s Baričevićevim prijateljem prebendarom I v a n o m S i a r t o m (1785—1831.), dobrim pjevačem, kod službe Božje pjevao. Kad bi te pjesme uglazbio koji orguljaš na selu ili u kojem manjem gradiću, ne bi se mogle tako proširiti među narodom, kao onda, ako su te pjesme nastale u središtu — u Zagrebu. Tu su bili klerici, koji su svake nedjelje i blagdana morali pjevati u župskoj crkvi sv. Marije. Ti su mogli te pjesme najlakše proširiti po biskupiji. Treba da se sjetimo i toga, da je baš u to vrijeme počeo biskup Maksimilijan Vrhovac širiti u biskupiji razne njemačke pjesme (Padamo pred tobum vszi, Pred tvojum zmosnoztjum lesi i t. d.), pa je bio to jedan predcecilijanski, nipošto cecilijanski glazbeni pokret, koji je uništio naše lijepe stare pjesme.

Nipošto ne držim, da sam s time to pitanje definitivno riješio, no nije nemoguće, da je bio tim božićnim pjesmama, bolje napjevima, duševni otac Nijemac Franjo Langer, a kumovao im u najboljoj nakani naš naučenjak Adam Baričević.

Glazbena literatura

O. Kamilo Kolb: Zdravo Marijo — dvopjev za alt i bariton uz pratnju orgulja. Edition Rirop, Zagreb.

Ovom skladbom podao nam je skladatelj opet nešto nova, zanimljiva. U jezgri je oblik skladbe klasički, dok je vanjska oprema sasvim moderna. Iz početka alt preuzima temu, koju bariton nakon dva takta strogo slijedi kanonski u jednozvuku dotično u nižoj oktavi. Kod riječi »i blagosloven« skraćuje se to oponašanje za jedan takt. Od »Sveta Marijo« počima temu bariton, nakon dva takta preuzima ju alt, ali u gornjoj septimi. Iz ove male analize vidi se da klasična forma nije nipošto zapreka, da jedna skladba bude zanimljiva, već naprotiv da zanimljivosti mnogo pomaže, jer se razne imitacije mogu sa svakim intervalom provesti. Preporučam skladbu našim solistima, koji će sigurno s veseljem posegnuti za njom čim svladaju ono par malo teže »probavljivih« disonanca. Pratnja neka bude diskretna. **O. Anselmo Canjuga.**

Rudolf Taclik: Zborovi. — Popijevke za jedan glas i klavir. Marljivi saradnik »Sv. Cecilije« izdao je u vlastitoj nakladi dvije zbirke umjetnih pjesama. Prva zbirka sadržaje 12 mješ. zborova, a druga 6 popijevaka za jedan glas i pratnju glasovira.

Tekst nekih zborova uzet je iz narodnih pjesama, a drugo su umjetne pjesme naših pjesnika J. E. Tomića, Zmaja J. Jovanovića, N. Polića, D. Domjanića (kajkavske) i nekih drugih. Po gradnji melodija i po obradbi pojedinih dionica vidi se, da je auktor mnogo proučavao narodne pjesme, te mu je zato i uspjelo, da u jednostavnom obliku dade zborovima, pa i početnima zanimljivo i zahvalno gradivo. Zborovi su četveroglasni, nekoji sa sopran-, tenor- ili bariton-solom. Veoma je karakterističan zbor br. 4. »S a n z a s p a l a«, u kojem se osjeća krasan prizvuk bosanske narodne melodije (tenor-solo i zbor). Veselo djeluje br. 7. »H a j d u k o l o«; također je dobro karakterizovan br. 8. »S e l i m b e g«, gdje je melodijom, a još bolje mijenjanjem tempa označen tragički svršetak Selim bega. Lijep je elegijski zbor br. 10. »S a m o t n a v e č e r«. Većina kompozicija građena je u trodjelnoj formi a-b-a. Ugodno djeluje varijacija, kad je prvi a u molu, dok drugi a dolazi u duru kao na pr. zbor br. 12. »K i š a«.

Za ovim skladbama mladoga skladatelja mogu posegnuti i početnički zborovi, jer su melodije lagane, većinom narodne, dionice spjevne, harmonizacija uopće naravna i ugodna. U drugoj zbirci su melodije isto tako mekane i zanimljive, a pratnja glasovira prikladna, dosta često sasvim samostalna. Preporučam ih našim glasoviračima, koji žele da sprovedu ugodnih časova uz lijepu pjesmu sa zanimljivom pratnjom glasovira.

Obadvije zbirke naručuju se kod skladatelja g. R u d o l f a T a c l i k a u Karlovcu, Banija br. 68. **O. Anselmo Canjuga.**

Božidar Širola: Popevke. (Stihovi D. M. Domjanića). U komisionalnoj nakladi Rirop izašle su kao izvanredno izdanje »Matice Hrvatske« Široline kajkavske popevke, koje su kod prošlogodišnje savršene izvedbe sa strane supruga Maje S t r o z z i i Bele P e č i ć a doživile neobični i iskreni uspjeh. Iskrena je to i muzika, iskreni su to i stihovi, sve je naše, domaće, toplo, meko. — Pjesnik i kompozitor komplementiraju se — njihovo djelo postaje jedna cjelina, koja kao da izvire iz dna naše narodne duše.

Ukusni svezak sadržaje 6 popijevaka (Noć, Protuletna, Popevka, Veter-zgorec, V senokošah, Puna je cveta akacija), a ne bi smio manjkati u nijednoj našoj muzikalnoj kući, jer su ove nepretencijozne »Popevke« zdrava, dobra narodna umjetnost.

Lujo Šafranek-Kavić.

Knjigu dr. Božidara Širole: »Pregled povijesti hrv. muzike«, koja je izašla u nakladi »Edition Rirop u Zagrebu, preporučilo je odjeljenje za prosvjetu i vjere svojim rješenjem od 6. X. 1922. br. 33.593. za nabavu djačkim i profesorskim knjižnicama svih srednjih i njima sličnih, te nižih i viših pučkih škola.

Gg. učitelji imaju na nju upozoriti škol. mladež, osobito kod nastave o našoj kulturnoj povijesti i narodnoj pjesmi.

»Nova Evropa« o »Sv. Ceciliji«. U 3. i 4. br. knj. VI. »Nove Evrope« (od 21. IX. 1922.), koji je posvećen našoj narodnoj muzici, napisao je dr. Viktor Novak poseban članak o našim muzičkim listovima. Pisac pita: »Kakvu funkciju vrše naši muzički časopisi, i odgovaraju li oni zadaćama prema realnosti muzičkoga života? Vode li oni brigu o svim vitalnim pitanjima toga muzičkoga života? Nisu li to više listovi lijepih raspravljanja, kojima je estetika, i pomalo nauka, konačni cilj, — a život? Sve su to pitanja koja se nameću, kad je o ovome riječ«. Pisac govori o slovenskom »Cerkvenom glasbeniku« i o beogradskom »Muzičkom Glasniku«, koji je organ podružnice jugoslovenskih muzičara. »Sv. Ceciliji« pako posvećeni su ovi redci:

Najširokogrudniji je, u pogledu cjelovitosti naše muzike jugoslavenske, redaktor »Sv. Cecilije«, smotre za crkv. muziku, koja već šestnaestu godinu izlazi u Zagrebu. Ta je smotra po svojim osnivačima, i po prvim redaktorima, osnovana kao glasilo »Cecilijinog društva u Zagrebu, i imala je zadatak, da podigne hrv. pučku popijevku — crkvenu — iz mrtvila na život. Ideali osnivača našli su tek u sadanjem desetgodišnjem redaktoru g. Janku Barlè-u svoga pravoga vodju, a g. Franjo Dugan, kao šesnaestgodišnji redaktor muzičkoga priloga, stekao je upravo neprocjenjivih zasluga. Može se kazati, da je s ovom dvojicom, i sa vjernim saradnicima »Sv. Cecilije« pokrenuta renesanca hrv. crkv. popijevke, koja uzima sve šire dimenzije u hrv. dijelu našega naroda. »Sv. C.« je smotra uzorno redigovana, u kojoj se nalaze mnoge uzorne studije odlučnoga značaja, neobično dragocjeni prilozi iz hrv. muzičke prošlosti, brojne vijesti iz svih naših krajeva i stranih zemalja o svima muzičkim gibanjima i najnovijim rezultatima; ona prati recenzijama muzičku literaturu; a što najglavnije, prati i sve dogadjaje na polju svjetovne muzike. No jedna je osobita stvar koju treba istaći, a to je, da je jedinoj »Sv. C.« i njezinu uglednom redaktoru uspjelo privući na saradnju ne samo hrvatske nego slovenačke i srpske pisce i književnike. Staviše, »Sv. C.« donosi i referate o srpskoj crkv. muzici. Uz Hrvate Barlèa, Dugana, Širolu, Tkalčića, Šafranek-Kavića, nalaze se odlične rasprave Slovenaca Mantuanija i Satnera, i Srba S. Hristića i K. Manojlovića. »Sv. C.« ima dojsta kontakt nesamo sa svojim idejama unutarnjim, već ona, propagiranjem i aktivnim učešćem, jednako literarnim kao što i organizatorskim, stvara preduvjete za zdrav progres naše muzike i njezina života u narodu. Ona je dojsta pozitivan i konstruktivan faktor sa svojim dosadašnjim plodovima.

Dačka lira. Pošto su već davno razgrabljene dačke pjesmarice, odlučio je veleč. g. Vjekoslav Lončar, profesor u nadbiskup. velikoj gimnaziji u Travniku izati dojduće škol. godine pjesmaricu za đake pod naslovom: Dačka lira. Broširana ta pjesmarica opsizat će oko 200 pjesama (jednoglasno) na kojih 450 stranica ukusnog džepnog formata. Sadržaj pjesmarice je u kratko ovaj: I. Mladenačke (oko 14 pjes.); II. Hrv. srp. domoljubne (oko 60); III. Slovenske (oko 40); IV. Razne: 1. ozbiljne (oko 22), 2. šaljive (oko 50), 3. canones (oko 14). U današnjim teškim tiskarskim prilikama ta će pjesmarica samo onda izaći, ako se nađe dovoljan broj pretplatnika. Nema sumnje, da će ovakova priručna pjesmarica đacima dobro poslužiti.

Miloje Milojević: Horske pesme u jedan dva, tri ili četiri glasa za dečji ili ženski zbor. Izdanje Društva za zaštitu jugoslovenske dece. Beograd 1920.

Možda su te popijevke nastale u prvi čas iz neprilika, s kojima se g. Milojević kao nastavnik pjevanja u Beogradu sretao: nije bilo šta da se pjeva. No izbor tekstova (većinom su to dražesne i mile pjesmice Čika Jove), a i muzička izgradnja svjedoče jasno o umjetničkoj ozbiljnosti, kojom je umio autor, da savlada teškoće ovoga zadatka. Popijevke su pjevne, napjevi umiljni i lako shvatljivi u svojoj melodijskoj i ritmijskoj građi. Pjesnički ugođaj vazda je dosljedno izveden u muzici. Osobito u prpošnim, veselim i šaljivim popijevkama. G. Milojević stavlja u tim popijevkama znatne zahtjeve na svoje male pjevače obzirom na opseg glasovnog materijala, a navlastito obzirom na ritmijsku sigurnost u rasporeďaju dionica. Sve su popijevke izgrađene tako, da je cijeli test komponiran, pa tu ima formi trodjelnih, i višedjelnih, kojima je protega znatna. Možda bi u onim najjednostavnijim popijevkama bliža bila forma kitice, koja se ponavlja. U pokretanju dionica ove popijevke sadržavaju teškoća, koje može savladati tek vješti i dobro školovani zbor; tako u popijevkama četveroglasnim imade ostinata, pa dijelova sa sasvim slobodnom deklamacijom, no ti su zborovi namijenjeni ženskim zborovima pjevačkih društava, koji će te teškoće savladati ozbiljnim studijem, jer su popijevke vrijedne, da na njima okušaju svoje reproduktivne podobnosti.

Dr. B. Š.

Miloje Milojević: Pesme za muški ili mešoviti hor namenjene pevačkim zborovima učenika srednjih škola ili universitetske omladine. Izdanje Društva za zaštitu jugoslovenske dece, Beograd 1920.

U tim je popijevkama g. Milojević premašio okvir, koji je postavio sebi, komponirajući za pjevačke zborove srednjih škola i sveučilišta. U jednu su ruku to zborovi, koji zahtijevaju od pjevača strogu stegu i potpunu sigurnost u intonaciji i ritmu, pa ih mora zbor savjesno naučiti, a vješta ruka izvedbom njihovom upravljati ; a u drugu je ruku sadržina tih popijevki takova, da savršenu izvedbu svih namisli autorovih može dati onaj zbor, koji je podoban proživiti jake emocije autorove. Među ovim popijevkama imade

takovih, koje naliče po svojoj izgradnji budnicama, imade lirskih zborova, ali ima ih — to su Izgnaničke pesme: Molitva izgnanih i Poruka za muški zbor — koje su po osnovnom ugođaju široke koncepcije, pa je njihovu izvedbu potrebito prodahnuti pravim i dubokim osjećajem. Osobito zanimljiva, u ritmijskom pogledu od posebne draži je popijevka »Dugo se polje zeleni« (tekst V. J. Ilića). Ove će popijevke zacijelo domala premašiti namjenu autorovu, jer će ih učiti i zborovi naših građanskih pjevačkih društava, a uspjeh, koji će njima polučiti, zacijelo će pokazati i dokazati velike umjetničke vrednote njihove.

Dr. B. Š.

Muzički broj »Nove Evrope«. Dvobroj 3. i 4. (knj. VI.) od 21. IX. 1922. posvećen je našoj narodnoj muzici i sadržaje ove članke: Ev. Zaharov: »Misterij narodne muzike«; Kosta P. Manojlović: »Psihološki problem u muzici«; P. J. Krstić: »Narodne melodije«; Vlad. R. Gjorgjević: »Nevolje naše narodne muzike«; dr. Vinko Žganec: »Organizacija naše melografije«; V. Žganec: »Međimurska pučka popijevka«; Franjo Dugan: »Vinko Žganec i njegove zbirke«; J. Barlè: »O hrvatskoj crkvenoj glazbi«; Božidar Širola: »Sveslovenski Pjevački savez«; D. S. i Zsiga Hirschler: »Jevrejski glazbenici i jevrejska narodna pesma«; L. Šafranek - Kavić: »Muzička sezona 1921.—1922.«; V. Novak: »Vagnerov Parsifal u Zagrebu« i V. N.: »Naši muzički listovi«.

Marij Kogoj: Samospevi. Medju svojim izdanjima za g. 1921. izdala je ljubljanska »Glasbena Matica« tri Kogojeve samospjeve: »Zvečer«, »Gazela« i »Da sem jaz Jezus«. Prve dvije popijevke naišle su prošle sezone prigodom Jutarnjeg koncerta »Slovenske moderne popijevke« u interpetaciji g. Rijavca odnosno gde Pavle Lovšetove na priznanje naše publike, naročito se svidela prpošna »Gazela«. Lirička »Zvečer« odiše prijatnim ugođajem, dok je treća, »Da sem jaz Jezus«, nošena iskrenim zanosom. Moderna sretstva izražaja nisu pretjerana i odaju osobnu notu autora. Kogoj ne crpa iz narodne glazbe, on stvara svoju muziku. Prama tome prilagođuju se riječi često muzikalnoj frazi, dok kod čistog narodnog umjetničkog stila, ova mora da proizlazi iz riječi. M. Kogoj se broji svakako među najmarkantnije ličnosti napredne glazbene Ljubljane, pak već radi toga njegove popijevke zaslužuju interes naših muzikalnih krugova.

L. Š. K.

Emil Adamič: 16 jugoslovanskih narodnih pesmi. Za moški in mešani zbor. — Založba Zvezne tiskarne, Ljubljana. — Primili smo I. sv. ove zbirke u vrlo ukusnom izdanju, koje sadržaje 8 narodnih pjesama za muški zbor iz različitih krajeva naše države: 1 srpska, 1 bosanska, 1 prekomurska, 2 belokranjske, 2 istarske i 1 koruška. Kad čovjek čita i izvodi neke novije zbirke (osobito za muški zbor), u kojima su harmonizirane i »obrađene« neke naše narodne pjesme, mora se zapitati: što su te priproste melodije Bogu skrivile, da ih se navlači na Prokrustovu postelju »modernih« harmonija ili bolje reći disharmonija i kakofonija. G. Adamič, vrlo darovit i okretan kompozitor, pokazao je toliko puta, da umije narodne melodije zaodjeti u takovo umjetničko ruho, koje tim melodijama pristaje i ne guši njihovu prirodnu ljepotu. Iako moderan, ipak se još u vrijeme, kad se »Novi Akordi«, gdje je mnogo suradjivao, morali boriti s velikim poteškoćama radi svog novog smjera, njegove pjesme mnogo izvodile. No kod harmonizacije tih narodnih pjesama išao je Adamič predaleko. Čini se, da je od svih tih pjesama još najbolje prošla srpska: »Zašto Vaske« i donekle bosanska: »Od kada mi frula ne zvoni«, dok je belokranjska: »Iskala majka svojga sinka Janka« najviše stradala, ne znam da li s modernizma ili s čudnovatog ukusa, za koji ne vjerujem, da je potekao iz Adamičeve duše. Est modus in rebus!

Fr. Dugan.

Kirchenmusikalische Rundschau. Više od pô stoljeća dala je »Musica sacra« mnogo očitih dokaza svojih idealnih nastojanja i lijepih plodova. Ali je prestala izilaziti. Krivnju nosi rat i revolucija. Na njezino mjesto stupa od vremena do vremena »Kirchenmusikalische Rundschau« kao čedna nasljednica od »Musica sacra«, koja je radila samo za dostojanstvo i ljepotu katoličke liturgije i crkv. glazbe. — U prvom broju donosi »K. R.« člančić: Može i smije li puk kod liturg. službe Božje sudioništvovati glazbeno? Prvo osobito zagovara, neka bi puk odgovarao »Et cum spiritu tuo«, jer se to baš općinstva tiče. Slično i s ostalim odgovorima. Ako bi »Deo gratias« iza »Ite missa est« pravio teškoća, upotrijebimo dozvolu rubrika, koje dopuštaju, da se »Deo gratias« recituje uz pratnju orgulja (Decr. auth. 2951, ad 5. i 4189. ad 2.). — Zatim zagovara, neka bi se vježbali i ostali dijelovi iz Ordinarium Missae: osobito Credo. Ili naizmjence zbor i puk, ili strana evanđelja i epistole. To bi donijelo promjene i svježine u duge kompozicije za svečanih službi Božjih. Samo dobre volje, ustrajnosti; samo više »vodića«, i da bi školska mladež sudjelovala!

Vj. L.

Melos. Treću već godinu izilazi u Berlinu-Niederschönhausen čuveni i veliki časopis za modernu glazbu: »Melos« (Melos-Verlag G. M. B. H.). Zadnji dvobroj, izišao je u augustu ove godine kao posebno izdanje za salcburške internacijonalne izvedbe komorne glazbe. Svezak opsiže sa vijestima i oglasima preko 130 strana. Zanimiv je birani sadržaj u 3 svjetska jezika (engl., franc., njem.) Ferruccio Bussoni: »An open letter«. Heinz Tiessen: »Aus meinem Tagebuch«. Jos. M. Hauer (Wien): »Melos und Rhythmus«. Fritz Windisch: »Harmonie«. Darius Milhaud (Paris): »La Mélodie«. Alois Hába (Češka): »Die harm. Grundlage des Vierteltonsystems«. Cyrill Scott (London): »Some explanation of our attitude towards the classics«. Ernest Ansermet (Genf): »Sur la musique russe«. Dr.

Eugen Michel (Hannover) iznio je opsežnu študiju iz glazbene psihologije: »L' acoustique au théâtre« (sa 11 ilustracija).

Posebni prilog je »Notenbeilage«, a sadržaje: 1) Ph. Jarnach: 1. Satz aus der Sonate op. 13. für Violine allein. 2) Fr. Windisch: Zweigesang für Bratsche u. Fagott (1. Satz). 3) P. Hindemith: »Des Todes Tod« aus op. 23. (für eine Frauenstimme u. Bratsche. 4) J. M. Hauer: 1. Klavierstück aus op. 58. **Vj. L.**

Der Auftakt. Zanimivo je bar letimice proći zanimive članke u njemačkoj glazbenoj reviji: »Der Auftakt«, koja izlazi već drugu godinu u Pragu (Verlag: Joh. Hoffmann's Wwe). Evo nekih na pokus i okus: »Schönbergs Gurre-lieder« »Richard Strauss«, »Aus dem tschechichen Musikleben«, »Konzertsaal-Reform«, »Nationalismus u. Tonkunst«, »Musik und Film«, »Familienprobleme in der Wagneropern«, »Musik u. Sexualität«, »Musikpädagogik«, »Das Groteske in Musik«, »Aus einer modernen Dirigentenschule«. Mozart u. die Totensequenz«, »Vierteltonmusik«, »Tonkunst und Sittlichkeit« itd. **Vj. L.**

Ludvik Kuba, odlični sabirač pučkih popijevki svih slavenskih naroda, predao je u tisak zadnji svezak svog monumentalnog djela: »Slovanstvo ve svych zpěvech«. U taj svezak uvrstio je pjesme srpske (iz Kraljevine), pjesme iz Bosne i Hercegovine, pjesme iz stare Srbije i iz Bugarske.

U Beču je počeo izlaziti u neodredjenim razmacima **»Der Tonwille«,** Flugblätter zum Zeugnis unwandelbarer Gesetze der Tonkunst. einer neuen Jugend dargebracht (Tonwille-Flugblätterverlag. Wien I., Opernhaus). Dosada su izišla dva sveska. Sadržaj I. sveske od 55 str. je: »O poslanstvu njemačkog genija«, »Pracrta«, »Beethovenova V. sinfonija«, »Bachov preludij Es-mol«, »Schubertova: njezina slika«. Sadržaj II. sveske od 48 str.: »Zakoni glazb. umjetnosti«. »Povijest glazb. umj.«, »Još jedna riječ o pracrti«, »Mozartova A-mol sonata«, »Beethovenova sonata op. 2. br. 1.«, prilog: karta pracrte za Mozartovu A-mol i Beethovenovu sonatu op. 2. br. 1. **Vj. L.**

Razne vijesti

Hrvatska.

III. glavna skupština oratorijskog zbora sv. Marka u Zagrebu bila je 22. X. 1922. Zbor je pjevao 14 puta u crkvi, zatim na matineji prigodom 70. godišnjice Fr. S. Vilhara u kazalištu te priredio drugi svoj crkveni koncerat u crkvi presv. Srca Isusova. Pjevački pokusi bili su svakog tjedna tri puta. Pjevača i pjevačica ima oko 50.

Za dojduću godinu odredjen je ovaj program. Na blagdan Svih Svetih izvodit će se Hallerova: Missa sexta (mješ. zbor), na Bezgriješno začeće Bl. Dj. M. Rheinbergerova misa u B-duru (muški zbor), na Božić hrv. božićne pjesme u Duganovoj harmonizaciji, na Uskrs Rheinbergerova misa u E-duru (mješ. zbor). Odredjena su i dva crkvena koncerta, jedan polovicom ožujka 1923., na kojem će se izvoditi J. B. Foersterov: »Stabat mater« i jedan u jeseni, na kojem će se prikazati slovenska crkvena pjesma.

U društveni odbor izabrani su: dr. Lj. Maraković predsjednikom, J. Mlinarić podpredsjednikom, H. Piussy tajnikom, gdjica A. Bizjak i N. Fijan arkivarima, M. Dežlić blagajnikom, gdja M. Vujnović i N. Petrović odbornicima, a gdja Ž. Serdarušić i K. Pećnjak revizorima. Za društvenog zborovodju izabran je pako Fr. Dugan, ravnatelj konzervatorija. **L. P.**

Glavnu skupštinu hrv. glazbenog zavoda u Zagrebu otvorio je dne 30. IX. 1922. društveni podpredsjednik Vjekoslav Klaić. U svom govoru je istaknuo, da je bio sav rad ravnateljstva namijenjen djelovanju i razvitku diletantskog orkestra pod ravnanjem prof. Vj. Ružića-Rosenberga. Orkestar vježbao je redovno svakog tjedna dva do tri sata te će još ove godine moći javno nastupiti. Vrlim nastojanjem članova ravnateljstva dra Jv. Draganca i dra A. Kuhara uspjelo je u tom orkestru sabrati najbolje diletante grada Zagreba i tako stvoriti maticu za dalji uspješni rad na polju orkestralne muzike. Uz diletantski orkestar priredilo je ravnateljstvo u prošloj glazb. sezoni 30 jutarnjih koncerata, koje je vanrednom požrtvovnošću i spremom vodio prof. dr. Artur Schneider. Društveni blagajnik Tomislav Rupčić izvijestio je, da čisti imutak glazb. zavoda iznosi 112.444 K, na što je blagajniku i odboru podijeljen apsolutorij. Bivši mnogogodišnji član ravnateljstva kr. sveuč. prof. dr. Vinko Dvořak ostavio je glazb. zavodu zapis od 140.000 K. (Slava mu!). Skupština primila je proračun za društvenu god. 1922/23. Potrebno je 128.300 K. Za troškove koncerata i izdavanje kompozicija odredjeno je 75.000 K, za društveni orkestar 10.000 K. U ravnateljstvo su ponovno izabrani dr. I. Draganec, dr. A. Schneider, dr. M. Stražnicky i M. Trifković.

Hrvatski pjevački savez. Hrv. pjevačko društvo »Jeka« u Samoboru upravilo je na pjevački Savez predstavku, u kojoj apelira na Savez, da nastavi sa svojim djelovanjem. Nema već od vremena rata nikakove veze izmedju Saveza i pojedinih hrv. pjev. društava, ne izdavaju se nikakove skladbe i nema pjevačkih sastanaka.

Da u tom pogledu krene na bolje, napisao

je zborovodja »Jeke« veleč. g. Milan Zjalić u Hrvatu (11. IX. br. 757.) članak, u kojem ističe, da bi se imala što prije sazvati glavna skupština (sazvana je za 26. X.) i da bi se u upravu morali birati ljudi, koji će znati i htjeti raditi, da se hrv. pjevaštvo opet pridigne, da postane važni kulturni faktor, kako je i nekad bilo. »Savez« bi trebao poprimiti inicijativu i nadzor nad edicijama zbornih skladbi. Iako se u novije vrijeme izdaje mnogo tih skladbi, naročito što se tiče harmonizacije i obradbe narodnih pjesama, potrebama pjevačkih društava još nije udovoljeno, jer je naročito u provinciji vrlo teško birati repertoar. »Pjevački Vjesnik«, koji je pok. dr. A. Javand s velikim trudom uzdržao, prestao je izlaziti, pa »Savez« nema sada svog glasila, kao što ga imade mnogo mladja slovenska »Pevska zveza« u svom »Pevcu«. Veleč. g. Zjalić predlaže zato, da bi se »Vijesti Saveza hrv. pjev. društava« priopćivale pod posebnom rubrikom u »Sv. Ceciliji«. Držim, da bi se to dalo lako ostvariti. »Sv. Cecilija« je jedini hrv. glazbeni list, pa je upravo zato, što je u današnjim prilikama teško pomišljati na posebni glazbeni list, koji bi se bavio sa svjetovnom glazbom, u zadnje vrijeme uz crkv. glazbu pratila i sve važnije pojave na polju svjetovne glazbe. To nije bilo na štetu njezinoj glavnoj svrsi, jer se je time još više proširila i okupila oko sebe još više saradnika. Sam opseg lista to dopušta, a uvjeren sam, da se tome ne protive niti njegovi čitatelji, jer se mogu informirati o čitavom našem glazbenom životu. Sigurno bi čitatelje zanimale i vijesti iz »Saveza hrv. pjev. društava«. Dašto bi se morala naša pjevačka društva pretplatiti na »Sv. Ceciliju«, što do sada, izuzevši časne iznimke, nisu učinila, iako bi list, kakav je bio do sada, morao zanimati i pjevačka drušva te se nalaziti u svakom društvenom arkivu.

Župa sv. Blaža u Zagrebu. U toj crkvi posvećuje mnogo truda i brige oko crkvenog pjevanja gdja Irena Pajas, koja je znala oduševiti za crkv. glazbu lijep broj gospodja i gospodjica. U dvoglasnom zboru izvode one lijepo i dostojno crkvene pjesme kod sv. mise u 10 sati i kod blagoslova u 6 sati na večer. Želimo, da vrle pjevačice ustraju u svom plemenitom nastojanju i da nadju nasljedovateljice i u drugim crkvama, kako bismo mogli barem u Zagrebu doći do tako potrebnog preporoda crkvene glazbe. **L. P.**

Tečaj iz crkv. pjevanja. Preko velikih škol. praznika pozvala je uprava franjev. bogoslovije u Makarskoj našeg suradnika i profesora glazbe u Dubrovniku o. Bernardina Sokola, da bi održao franjev. bogoslovima tečaj iz koralnog pjevanja. O. Bernardin se tom pozivu rado odazvao te je mjesec dana uspješno tumačio i razlagao bogoslovima koral. Bilo bi poželjno, da se takovi tečajevi drže i u drugim duhovnim zavodima, koji su u prvom redu pozvani, da njeguju crkvenu glazbenu umjetnost.

»Nova Revija«.

Zlatko Baloković, naš virtuoz na violini, sproveo je ljeto u Belfastu, gradu u sjevernoj Irskoj. Ondje će ove jeseni koncertirati s filharmonijom.

Engleska kritika o Miroslavu Shliku. Mladi naš guslački virtuoz M. Shlik priredio je dne 27. V. t. g. koncerat u Brightonu. Donosimo izvadak iz kritike, izašle u časopisu: »Brighton & Hove Society Gazette«. Opisujući njegovu svirku veli: »Kada bude jednom priposnat kao najveći guslač na svijetu — grad Brighton će se rado sjećati, da je Miroslav Shlik učinio jedan od svojih prvih nastupa u ovom gradu. On je učio na praškom konzervatoriju. Njegova tehnička vještina je savršena, pa smo rijetko vidjeli takvu tehniku prstiju i gudala. Ali u njegovom romantičnom slavenskom temperamentu ima fantazije, poezije i vatre. Shlik je obdaren genijem, a to mu usprkos njegove mladosti — tek mu je 24 god. — daje snagu, da vidi savršeno djelo majstorskoga duha. Njegova je interpretacija s toga posve različita od one umjetnika, koji posjeduje samo talenat i kulturu, koja može tek da djeluje na srce prosječnih ljudi. Shlik pobuđuje na razumijevanje. Njegova su simpatija i osobnost magnetične. Sve je njemu u prilog, i kada bude jednom poznat, sav će London biti za njegovim petama. On je gorljivi obožavatelj Kreisler-ov, te je inspiriran preradbama znamenitih djela toga umjetnika, kao Dvořakovih »Slavenskih Plesova u G.« Cartier-ovog »Lova««. Kreisler-ov vlastiti »Tambourin Chinois« (kineski bubanj) odigran je s proćućenim osjećajem i umjetnošću, a prije toga Shlik je na koncertu izveo s jasno isklesanom ljepotom Cesara Thomson-a preradbu Händel-ovog »Passacaglie«. Kao dodatak drugom dijelu svirao je Kreisler-ovu preradbu »Groba« od Friedman-a Bach-a. Sve je bilo krasno, te je umjetnik kasnije bio vođen okolo po društvu, te je dobrohotno davao svoj autogram mnogima, koji su mu se divili«.

Zagrebačka opera iznijela je u prošloj sezoni tri noviteta: Donizettijeva: »Don Pasquale« (8 predstava), Mozartovu: »Otmicu iz Seraja« (5 predstava) i Wagnerova »Parsifala« (6 predstava). Na novo je uvježbana Wagnerova »Walküra« (5) i Verdijev: »Otelo« (6). Uz to se izvodile ove opere: hrvatske: Zajc: »Nikola Šubić Zrinski« (6), Lhotka: »More« (3); češke: Smetana: »Prodana nevjesta« (4), »Dalibor« (1); Janaček: »Njena pastorka« (3); ruske: Čajkovski: »Pikova dama« (2), Musorgski: »Boris Godunov« (5), Rimski Korsakov: »Snjegoručka« (8); njemačke: Mozart: »Figarov pir« (3), »Don Giovanni« (1), Nikolai: »Vesele žene Windsorske« (3); talijanske: Rossini: »Seviljski brijač« (5), Verdi: »Traviata« (9), »Trovator« (6), »Aida« (8), »Rigoletto« (6), Puccini: »Tosca« (8), »Madame Butterfly« (5), »La Bohème« (6), Mascagni: »Cavalleria rusticana« (2), Leoncavallo: »Pagliaci« (7); francuske: Gounod: »Faust« (8), De-

libes: »Lakme« (4), Offenbach: »Hoffmannove priče« (5), Thomas: »Mignon« (5), Bizet: »Carmen« (5), Massenet: »Manon« (2), Charpentier: »Luise« (2).

U budućoj sezoni izvoditi će se: Borodin: »Knez Igor«, Wagner: Lohengrin«, Širola: »Sjene« (narodna pantomina), ponovit će se Bersin: »Ogani« i Debussy: »Pelleas i Melisanda«. U studiju pred upravom su Šafranekova: »Hasanaginica«, Savineova: »Ksenija« i Dobronićeva: »Dubrovačka duologija«.

Koncerti. Koncertnu sezonu otvorio je mladi Zagrepčanin, skladatelj g. Richard Schwarz, koji se je 28. IX. prigodom vlastite kompozicijone večeri pretstavio našoj javnosti. Svoje nauke započeo je u Zagrebu kod prof. Lhotke, a svršio ih je nedavno u Beču kod prof. Marxa. Izraziti talenat g. Schwarza prošao je dobru i temeljitu školu, što dokazuje njegovo veliko znanje i njegovo savladavanje kompozitorske tehnike kod njegovih djela, dok samostalna invencija i osobni stih pod utjecajem škole i raznih klasičnih i modernih uzora nisu još mogli doći do potpunog izražaja i razvitka. Međutim mladi komponista stekao je solidne temelje i na pravom je putu, da s vremenom postigne i ove najviše ciljeve umjetnika-stvaratelja, što se može već razabrati iz postepenog napretka kod djela, koja smo čuli prigodom kompozicijone večeri. »Varijacije i fuga za klavir na jednu Mozartovu temu« još je više konvencijonalno-školska radnja, ali odaje majstora u savladavanju klavirskog stavka. Malo ima u nas kompozicija, koje bi bile tako dobro za klavir pisane kao ove varijacije. S tehničke strane može se isto ustanoviti i za »Sonatu za violinu i klavir c-mol«, dok se u formi i dikciji već opaža traženje za novim, karakterističnim izražajem. Nije čudo, da ovi prvi pokušaji samostalnosti stoje pod utjecajem raznih stilskih vrsti i glasovitih muzičkih velikana. Najzrelije djelo rasporeda svakako je »gudalački kvartet C-dur«, koji već pokazuje šire melodičke linije, interesantnu a ipak razgovjetnu polifoniju, i kao naročitu odliku: ovaj kvartet u svakom svojem taktu dobro zvuči. Stilski otskače scherzo »Grotesca« od I. i II. stavka u neku ekspesionističku maniru, koja je karakteristična i za »Pet pjesama na tekstove iz arapske poezije«. Ove popijevke svakako su najmanje uvjerljive od čitavog programa čemu je bez dvojbe doprinijelo nesuglasje između muzičke i tekstovne fraze i slab prijevod. G. R. Schwarz mnogo nam obećava, a uvjereni smo, da će on na naše zadovoljstvo i ispuniti svoje obećanje. Od izvađača istaknula se gdica Tina Schapira muzikalno jasnom interpretacijom klavirskih stavaka, dok su si gdice Micika Schön i Ditta Fritz-Kovač dale mnogo truda oko sonate za violinu odnosno popijevaka, koje je, uvijek na svome mjestu, pratio g. Krauth. Savjesnim marom posvetio se je improvizirani kvartet M. Schön - Škatula - Arany - Fabbri svojoj zadaći, i svojim uspjehom zadužio autora.

Pianistica gda Antonija Geiger-Eichorn nastupila je 4. X. sa većim dijelom novim programom: Brahms, Glazunov, Schumann i Godovsky-Strauss i polučila svojom briljantnom, savršenom tehnikom i izrazitim predavanjem toplo priznanje.

Mladi bečki operni pjevači, supruzi Olga i Theo Herrmann priredili su 7. X. veče popijevaka i pokazali su lijepi glasovni materijal. Usavršavanje njihovog pjevačkog umijeća treba da prevali još dobrani komad puta, da se približi onom niveau, koji se smatra kao minimum za umjetnički nastup na koncertnom podiju. Gđa Olga Herrmann rođ. Göttlicher je Zagrepčanka.

U korist sudjelovanja kod ovogodišnje Olimpijade u Parizu priredilo je Nar. Kazalište 8. X. Matineju, koja nam je pružila lijepih muzikalnih užitaka. Interes bio je u prvom redu posvećen novitetu: »Poraženije (Poraz) Senaheribe«, Musorgskijevom mješovitom zboru s orkestrom, koji je u redakciji Rimskij-Korzakova izašao god. 1866. »Poraz« je jedna od onih jakih i karakterističkih muzičkih slika iz života ruskoga puka, kakove je Musorgskij nekoliko godina kasnije u velebnom okviru svoga »Borisa Godunova« složio djelo nadnaravnih kontura. I ako miješovit izbor »Intelektualaca, ovoj velikoj zadaći nije potpuno dorasao, ipak si je stekao novih zasluga dobrom i solidnom studiranom izvedbom u zajednici sa Zagr. Filharmonijom. Osim toga pjevali su Intelektualci iz ranijeg svojeg repertoara Ouřednikov »Kamen« i Ljadovu »Vozle rečki«, veselu popijevku u narodnom stilu. Zborovima ravnao je g. R. Matz. Zagr. Filharmonija izvađala je pod ravnanjem g. Kr. Baranovića Dvořakov efektni i ritmički snažni »Karneval«, Lisztovu impozantnu sinfonijsku pjesan »Tasso - lamento e trionfo«. Interpretacija i izvedba bila je izvrsna — zaista »trionfo« za našu filharmoniju, koja nam za ovu sezonu obećaje velikih užitaka, bude li samo dovoljno potpore sa strane kazališne uprave i javnosti.

Lujo Šafranek-Kavić.

Hrv. pjevačka društva: »Kuhač« i »Zrinski« u Osijeku proslavit će o Uskrsu g. 1923. svoj jubilej: »Kuhač« šezdesetgodišnjicu, a »Zrinski« dvadesetpet godišnjicu svog opstanka. Tom prilikom posvetit će se i novi društveni barjaci.

Odabrana poglavlja iz povijesti muzike. Pisac »Pregleda povijesti hrvatske muzike« g. dr. Božidar Širola predavat će u »Prosvjetnom Savezu« odabrana poglavlja iz opće povijesti muzike. — Počet će s glazbom u starih Grka, a onda će prikazati glazbu kršćanske Crkve do IX. stoljeća, prvo razdoblje popijevke mnogoglasja (X.—XIII. stoljeća), razdoblje popijevke uz instrumente (XIV. do XV. st.), vokalni stil imitatorni (a cappela —

polifonija), izum recitatijskog stila — opera i oratorij, razvitak sonate i suite, pobjednički pohod opere, protestantski koral, kantatu — oratorij i pasiju. Uz neka od njegovih predavanja izvodit će se odlomci i motivi, koje prikazuje: bit će to u neku ruku glazbom ilustrirana predavanja.

Ta će se predavanja obdržavati svaki utorak. Početak svakiput u 6 i pol sati u veče. Prvo predavanje bit će 17. listopada u dvorani br. III. na sveučilištu.

Izabrana poglavlja iz povijesti moderne slavenske glazbe. O toj temi priredjuje ove jesenske i zimske sezone dr. Josip Andrić ciklus predavanja u nizu predavanja, što ih priredjuje H. K. Narodni Savez u Jeronimskoj dvorani. Raspored predavanja će biti ovaj:

1. Ruska opera (s posebnom potanjom analizom Borodinova »Kneza Igora«, što ga priprema Narodno Kazalište).
2. Ruska instrumentalna i intimna glazba.
3. Češka opera.
4. Češka simfonija (s osobitim obzirom na Smetaninu »Moju domovinu« i na Foersterovu simfoniju »Veliki Petak«).
5. Češka klavirska muzika.
6. Poljska glazba.
7. Hrvatska opera.
8. Hrvatska glazbena lirika (s osobitim obzirom na Širolina djela).

Izvan te serije predavanja bit će još jedno o Claude Debussy-u s analizom njegova »Pelléas i Mélisande«, što se takodjer priprema u Narodnom kazalištu.

Svih tih devet muzičkih predavanja bit će ilustrirano s primjerima na glasoviru, a neka i s pjevanjem, tako da će najmarkantnije pojave biti što jasnije karakterizovane. Primjere na glasoviru izvodi dr. Stjepan Markulin. Budući da je za glazbena predavanja prošle sezone »Kako treba slušati glazbu« (3 predavanja) i o »Parsifalu« bio vrlo velik odziv slušača, uvjereni smo, da će i za ovogodišnju zanimivu seriju muzičkih predavanja biti još veći interes, pa na njh već sada upozoravamo našu javnost. Prvo će predavanje biti za kratko vrijeme, a dani svih predavanja bit će objavljeni čim skorije.

Naši umjetnici u tudjini. Operni pjevač Josip Rijavec priredio je 12. X. koncerat u velikoj dvorani, a glasoviračica Tina Schapira dne 18. X. u maloj dvorani bečkoga »Konzerthausa«.

Slovenija.

Što je sa spomenikom braći Ipavcima? G. 1910. sastavio se u rodnom mjestu Gustava i Benjanina Ipavca u Št. Jurju ob juž. železnici odbor, koji je imao sakupljati prinose za spomenik tih odličnih slovenskih skladatelja. Tadanji urednik »Novih Akorda« dr. G. Krek je posve opravdano pripomenuo, da bi se spomenik morao postaviti u slov. metropoli Ljubljani, a u Št. Jurju neka bi se otkrila skladateljima spominska ploča. Od tada je prošlo već mnogo godina, nadošla su i burna ratna vremena, pa se na tu stvar zaboravilo. Ipak bi bilo vrijedno znati, da li je u tu svrhu uopće što sakupljeno i da li se još na to misli. U današnjim prilikama je teško računati s time, da će doći doskora do spomenika tim skladateljima, no držim, da bi se spomen na te uvažene i zaslužne skladatelje mogao barem time nešto osvježiti, kad bi se u Ljubljani, Celju i Mariboru okrstila koja ulica imenom tih skladatelja. Ne znam, da li je to učinjeno, a ako nije, moglo bi se to učiniti odmah i bez svakog troška. Treba samo da netko tu stvar pokrene, ulica ima dosta. Meni je to nemoguće, jer sam predaleko, a dužnost mi je, da na to upozorim, ne samo zato, što sam braću Ipavce vrlo štovao, nego i zato, što sam proglas za sakupljanje prinosa za spomenik potpisao. Ne smijemo dopustiti, da imena tih skladatelja, koji u povijesti slovenske pjesme zauzimaju odlično mjesto, dodju sasma u zaborav.

Janko Barlè.

Podporno društvo organistov in pevovodij u Ljubljani obdržavalo je 27. VII. 1922. svoju glavnu skupštinu pod predsjedanjem St. Premrla. Društvo ima 110 redovitih i 25 podupirajućih članova. Društvu je svrha podupirati orguljaše, njihove udovice i sirote i poraditi, da se doista jadne materijalne prilike orguljaša što prije poprave. Društvo se opetovano obraćalo na vladu i na ordinarijat u tom poslu. Kod potonjeg osnovana je i posebna komisija, koja ima da riešava orguljaška pitanja. Pokrajinska uprava doznačila je društvu 2500 din., koja se potpora odmah podijelila medju dvadesetoricu članova. Primitak društveni iznosio je ove godine 10.558 din. 72 p. izdatak 10.578 din. 90 p. U Štajerskoj se osnovalo »Društvo organistov in glasbenikov za Slovenijo« sa sjedištem u Petrovčama kod Celja. Predlagalo se, da se ova dva društva spoje. Zaključilo se, da se iz odbora obiju društva izabere po nekoliko članova u zajednički odbor, koji bi radio oko unapredjenja orguljaškog pitanja. Raditi će se i na tome, da se štolarina u ljubljanskoj i lavantinskoj biskupiji izjednači. Crkvena zemljišta neka bi dobivao u prvom redu, ako moguće besplatno ili barem uz malu zakupninu u zakup orguljaš, a od nadarbinskih zemljišta neka bi zakupninu za orguljaša plaćala crkva. Godišnja članarina povišena je na 30 K. Iza toga izabran je novi odbor, kojemu je predsjednikom St. Premrl.

Vokalni kvartet »Primorje« nastupio je prviput u Ljubljani 12. VI. članovi tog kvarteta su Svetozar Banovec (1. ten.), Silvan Pečenko (2. ten.), Rajko Rajer (1. bas) i Drago Zupan (2. bas), a dirigenta im je Fr. Marolt ml. Na programu bile su skladbe: Volarića, Hajdriha, Mirka, Svetka, Prohazke, Michla, Adamića, Foerstera i Premrla. Pjevači nisu doduše istih kvaliteta — 1. tenor i 2. bas su najbolji —, ali ustrajnom vježbom i razumijevanjem kvartet se stopio u jednu cjelinu te je već kod tog prvog svog nastupa vrlo uspio.

Ljubljanska opera. U svojem programu za buduću sezonu obećaje ravnateljstvo vrlo mnogo. Od slovenskih opera izvoditi će se u novoj režiji Foersterov: »Gorenjski slavček« i nova opera Riste Savina: »Gospovetski sen«, koje je sadržaj djelomice simboličan i obradjuje život koruških Slovenaca. Sedamdeset-godišnjica Franje Vilhara proslavit će se njegovom operom: »Lopudska sirotica«. Od čeških skladatelja izvodit će se Smetanina komična opera: »Tajnost«, Janačkova: »Pastorka«, Dvořakova: »Vrag i Kata«, a možda i »Jakobin« i »Tvrde palice« te Fibichova: »Hedi«. U programu je i Hatzeov: »Povratak«. Pripravlja se i Boitov: »Mefistofele«. Rossinijev: »Seviljski brijač«, Verdijeva: »Traviata« i »Aida« te Wagnerov: Tannhäuser«. Od prošlogodišnjih opera ostat će na repertoaru: »Boris Godunov«, »Dalibor«, »Tosca«, »Carmen«, »Prodana nevjesta«, »Faust«, »Trubadur«, »Luiza«, »Lakme« i »Triptychon«. Na novo inscenirati će se Čajkovskoga: »Onjegin«, eventualno i »Pikova dama« te Dvořakova: »Rusalka«. Medju novo angažiranim pjevačima spominju se poznati basista bečke drž. opere Julije Betetto, tenorista Marij Šimenc te pjevačice Kattnerova i Matačićeva. Kao drugi kapelnik namješten je Lovro Matačić, a kao režiser Sevastjanov, bivši ravnatelj petrogradske muzičke drame.

Slovenska glazbena škola otvorila se u Gorici dne 1. X. Školom će ravnati poznati slov. kompozitor Marij Kogoj.

Srećko Kumar, pianista iz Trsta, organizovao je još prošle godine medju slovenskim učiteljstvom u Julskoj Veneciji mnogobrojan i vrlo dobar mješoviti zbor. S tim zborom priredio je više koncerta, koji su moralno i materijalno vrlo uspjeli.

Čeho-Slovačka.

Ludvík Kuba povratio se nedavno opet u Prag-Karlin. Boravio je potpuna tri mjeseca medju lužičkim Srbima, gdje je proučavao i bilježio njihove pučke pjesme. »Hudební Matice« u Pragu baš je izdala njegovo djelce: »Píseň lužickyh Srbu«, koje je on napisao za českolužicky spolek u Pragu. Na to djelce ćemo se još osvrnuti.

Jan Kubelik, slavni češki virtuoz, koncertirao je u listopadu u Petrogradu. Najjeftinije mjesto za taj koncerat stojalo je 25 milijuna rubalja, lože izmedju jedne i pol milijarde rubalja.

U spomen 25. godišnjice smrti K. Bendla priredio je češki kvartet u »Obecnim domě« dne 2. X. koncerat, na kojem je izvodio jedini Bendlov gudalački kvartet u F-duru. J. B. Foersterov još neizdani kvartet u D-duru (op. 39.) i Dvořakov kvartet u E-duru (op. 80.).

Tridesetgodišnjica »Češkog kvarteta«. Velik je posao bio, kad su četiri mlada čovjeka, spojena jednom voljom i jednim oduševljenjem, radili neumorno da izvrše jedno kulturno djelo, djelo koje se može izvršit samo zamjernom marljivošću i velikim sposobnostima. Bili su mladi ljudi, koji su uzeli na se taj velik posao ni ne sluteći, da će u kratko vrijeme postati najslavnijim češkim umjetnicima i propagatorima češke glazbe u tudini. U listopadu god. 1892. istupili su prvi puta samostalnim koncertom i u jedan mah pobijedili. Samo dva su dosada od njih na životu kao članovi »Češkog kvarteta« Karlo Hoffman: Josip Suk. Kod viole i violinčela došlo je tijekom godina višeputa do izmjena. Iza Oskara Nedbala i Ote Bergera došao je prof. Hanuš Wihan, a iza njega Ladislav Zelenka. Nedbala je god. 1906. naslijedio Juraj Herold. Ali umjetnička jednodušnost kvarteta nije se poremetila. U kvartetu je ostao vazda isti duh u četiri tijela, ista težnja za postignućem umjetničkog savršenstva. Nikad se nije u kvartetu pojavila nastrana težnja za pojedinačkim virtuozitetom. To je sačuvalo »češki kvartet« od pada i osiguralo mu svjetsku slavu. Ovo komorno udruženje postalo je tijekom vremena svijetli uzor za mlade glazbenike. Oni pokazaše cilj, koji mogu polučiti i slabije nadareni. Češki je kvartet uzor, kako se imadu izvoditi češka djela, poimence djela Dvořakova, Smetanina, Novakova i Sukova. Šteta, što su razmjerno dosta pustili na stranu Fibicha. Ova četiri umjetnika u velike su zaslužna za razvoj i povijest češke glazbe, pače je izvjesno, da bi stanje češke glazbe bilo posve drukčije, da nije bilo njih. Kako su članovi »Češkog kvarteta« još uvijek svježi i čili, očekuje se od njih još mnogo.

Glazbeno - odgojni tečaji »Umjetničkog udruženja čeških učiteljica glazbe« u Pragu traju od 1. listopada 1922. do 30. lipnja 1923. Obradjuju se u njima ovi predmeti: harmonija, intonacija, povijest glazbe, teoretički kontrapunkt i nauka o oblicima, interpretacija glazbotvorina, pedagogika, glasovirska pedagogika i literatura, teorija pjevanja.

Opera »Krivnja« od Otokara Zicha izvedena je kao premijera na praškom čsl. narodnom kazalištu: zatim i opera »Bludnja kraljice« (u 1 činu), koju je komponovao Emil Němeček u svojoj šestnaestoj godini (1917-8.).

Češki je filharmonični orkestar davao pod vodstvom Ostrčila 20 matineja u Smetana-Hall; medu ovim i jedan ciklus, u kojem se imala predočiti veza češke simfonične umjetnosti sa djelima stranih skladbenika.

Teplice sa svojih 30.000 stanovnika raspupao se kao vrlo poduzetan grad, jer gradi jednu od najvećih i najraskošnijih opera u Evropi. Sadržaje veliku zgradu za operu i manju za komornu muziku i dramatične izvedbe. Svečano bi se imala ta opera otvoriti u jesen 1923.

Moravski zemaljski muzej u Brnu utemelji god. 1920. muzični arhiv, koji sabire glazbeno-historične spomenike iz Moravske, te imade svrhu, da se vremenom razvije do glazb.-hist. instituta za ispitivanje glazb. povijesti u Moravskoj.

(»Melos«, 1922., str. 280-1).

Poljska.

Dr. Josip Reiss, gimn. profesor u Krakovu, habilitirao se kao priv. docenat iz muzikologije na filozof. fakultetu u Krakovu. Njegova habilitaciona radnja je bila: »Poljska višeglasna crkv. popijevka u dobi reformacije«, a njegovo pokusno predavanje: »Teorija harmonije u povijesnom razvitku«. Dr. Reiss je napisao već više djela iz područja muzike, tako: »Mikolaj Gomołka i njegove melodije psalama«, »Sadržajni problem u muzici«, »Povijest muzike«, »Muzične forme« i »Nauku o harmoniji«.

Dr. Lucijan Kamieński, član ravnateljstva na drž. glazbenoj akademiji u Poznanju, postao je profesorom muzikologije na sveučilištu u Poznanju. Dosadanja glazbena akademija pretvorena je u konzervatorij, a povjerena je upravi dr. Henrika Opieńskoga, uvaženog glazbenog pisca i kompozitora.

Miezyslaw Münz, priznati poljski pianista, doživio je sa svojim sviranjem veliki uspjeh u Sjedinjenim državama. Münz koncertirati će i u južnoj Americi i Japanu.

Njemačka Austrija.

† Amadeo von der Hoya, koncertni majstor glazbenog društva u Linzu, umro je ondje 4. IV. 1922. On se rodio dne 13. III. 1874. u New-Yorku, glazbene studije i violinu (kod Joachima, Saureta i Halira) svršio je u Berlinu te onda poduzimao koncertna putovanja kao violinista. Kasnije bio je ravnatelj newyorškog simfoničkog orkestra, zatim koncertni majstor dvorske opere u Weimaru, a od g. 1901. djelovao je u Linzu. Napisao je više glazbenih djela (Die Grundlagen der Violintechnik, Moderne Lagenstudien für Violine, Studienbrevier).

Dr. Alfred Orel habilitirao se na sveučilištu u Beču. Napisao je radnju: »O ritmičkoj kvaliteti u višeglasnim skladbama XV. stoljeća«, a predavao je »o utjecaju Beethovena na muziku XIX. stoljeća«. U prošlom ljetnom semestru predavao je dr. Orel »o liturgici i muzici« (1 sat na tjedan), a dva sata o temi: »Das Variationsprinzip in der abendländischen Musik«.

Ferdinand Löwe, dugogodišnji ravnatelj glazbene akademije u Beču, položio je koncem škol. god. 1921/22. čast ravnatelja. Profesorski zbor izabrao je njegovim nasljednikom poznatog kompozitora dr. Josipa Marxa.

Njemačka.

† Heinrich Kiefer, glasoviti čelista, umro je nedavno u Eisenachu. On se rodio 16. II. 1867. u Nürnbergu, učio je na konzervatorijima u Münchenu, Stuttgartu i Frankfurtu i djelovao kasnije kao solista u filharmoničkim orkestrima u Leipzigu i Berlinu. G. 1902. bio je imenovan profesorom u Münchenu, gdje je sastavio gudalački kvartet, s kojim je s velikim uspjehom koncertirao u širokom svijetu. Od g. 1921. živio je u Eisenachu.

Oratorij: »Mariä Heimgang«, što ga je uglazbio benediktinac o. Grgur Molitor, izvodio se ove godine prviput u Münsteru u Westfaliji. Ime Grgura Molitora dobro je poznato medju njemačkim crkvenim skladateljima. On je utemeljio i kroz mnogo godina upravljao beuronskom crkvenom glazbenom školom, napisao je knjigu o pratnji korala, izdao pratnju korala, zatim je uglazbio 150 većih i manjih kompozicija za orgulje i mnoge crkvene zborove. Njegovo najveće djelo je gornji oratorij, koji se sastoji od pet dijelova. U prvom dijelu vraća se Marija s apostolom Ivanom iz Efeza u Jeruzolim, gdje ju primi čitava kršćanska općina. Pogled na sionski grad uzbudjuje u njezinom srcu čeznuće za njezinim božanskim Sinom, a arkangjeo Gabrijel, koji joj nosi ljiljan, navješta joj u drugom dijelu skoru smrt. U trećem dijelu približava joj se nebeska pratnja i Spasitelj je zove u nebo. Oprostivši se s apostolima, diže se njezina duša uz pjevanje angjeoskih zborova u nebeske visine. U četvrtom dijelu eto njezinog odra i sprovoda do groba, da se u petom uzveliča njezino slavno uzašašće na nebo.

Oratorij izvodilo je preko 250 pjevača i instrumentalista, kojima je ravnao glazbeni ravnatelj dr. Fritz Volbach. Osobito teške angjeoske zborove, većinom a capella izvodio je gospojinski zbor. Sama izvedba vrlo je uspjela, pa se morala ponoviti.

Ruski konzervatorij otvoren je u Berlinu dne 1. X. 1922.

Walter Braunfels: Te Deum. To veliko glazbeno djelo u četiri dijela izvodilo se prviput u Kőlnu s velikim uspjehom. Taj »Te-Deum« pisan je za koncertno izvadjanje, a ne za crkvu.

Karlo Goldmark, kompozitor »Kraljice od Sabe«, izdao je svoju autobiografiju u nakladi Rikola u Leipzigu pod naslovom: »Erinnerungen aus meinem Leben«: Zanimljivo je, kako on, osamdesetgodišnji starac opisuje svoju borbu, da je u svojim mladim danima uspio. Njegove uspomene na glasovite savremenike Brahmsa, Brülla, Rubinsteina, Liszta, Wagnera i druge glazbenike prikazane su toplo i srdačno. Nije najposlije bez važnosti njegovo vlastito priznanje, da je njega izraelićanina, potaknula upravo katolička crkvena muzika, da se posveti glazbi.

Koncerat u crkvi sv. Tome u Leipzigu dne 19. IX. prigodom stogodišnjice društva njemačkih prirodopisaca i liječnika. Prisustvovao sam s velikim veseljem tom koncertu u crkvi, koje kor ima važno mjesto u povijesti njemačke crkv. glazbe. Interesantan je svakako bio taj koncerat, jer je najmladji kompozitor izmedju onih, koji su bili te večeri na programu, umro već g. 1750. Prva točka bila je: Preludij i fuga u G-molu glasovitog danskog orguljaša Dietricha Buxtehude (1637—1707.). Briljantna obradba jednostavne teme, sjajne varijacije čine, da slušatelj posve zaboravlja, da je autor već

dvijesta godina mrtav. Kako je bio Buxtehude već za života slavan, pokazuje to, da je Bach putovao g. 1705. pješke iz Arnstadta u Lübeck, samo da ga čuje. Poslije toga otpjevala su dva kora 98. psalam: »Singet dem Herrn ein neues Lied« Heinricha Schütza (Sagittarius 1585—1676.) »oca njemačke muzike« i najvećeg predšasnika Bachova. I u toj ozbiljnoj njemačkoj kompoziciji pozna se ipak talijanski utjecaj slavnog Ivana Gabrielia, učitelja Schützova. Iako nije tako mnogostran kao Schütz, ipak je jedan od najznatnijih crkvenih muzičara i zastupnika koncertnog sloga, po talijanskom uzoru Andrija Hammerschmidt (1612.—1675.), čiji se šesteroglasni motet: »Schaffe in mir, Gott, ein reines Herz« na tom koncertu izvodio. S crkvom sv. Tome je u tijesnoj vezi zamjenik kantora Tobije Michaela Johann Rosenmüller (1520—1684.), koji je takodjer učio u Italiji. Njegov peteroglasni zbor: »Sehnsucht nach dem Himmel« na tom je koncertu vrlo snažno djelovao. Vrijedan predšasnik Bachov u službi kantora kod crkve sv. Tome je Johann Herrmann Schein (1586—1630.), čiji šesteroglasni motet »O Domine Jesu Christe« smo na tom koncertu čuli. Odličan vokalni kompozitor bio je Filip Dulichius (Deulich 1562—1631.), učenik Andrije Gabrielia. Njegov motet za dva zbora: »Gloria Patri, qui creavit nos« uzet je iz njegovih »Centuriae« za osam i sedam glasova (4 sv. od g. 1607—1612.). Svu svoju muzičku snagu pokazao je kompozitor u drugom dijelu tog moteta: »Te decet laus, Te decet hymnus«. Zadnje četiri točke koncerta ispunile su skladbe Johanna Bacha (1604—1673.) i slavnog Johanna Sebastijana Bacha (1685—1750.). Johann Bach, najstariji član te skladateljske porodice bio je zastupan s motetom »Unser Leben ist ein Schatten auf Erden«, dok su od Johanna Sebastijana izvedene Fantazija u C-molu i Toccata u F-duru na orguljama a zanimljivi koncerat završio se s njegovim motetom: »Singet dem Herrn ein neues Lied« za dva zbora. Kruna tome bila je zaključna fuga tog moteta: »Alles, was Odem hat, lobe den Herrn, Halleluja!«

Skladbe tih starih majstora i opet su mi dokazale, da je prava umjetnost vječno mlada. Držim, da ne trebam isticati, da je izvedba zborova, a tako i orguljanje bilo na visini.

Max von Schillings kani naučiti na berlinskoj drž. operi za slijedeću sezonu sve opere Mozarta i Wagnera.

(»Melos«, 1922., str. 278.).

Nizozemska.

Izdanje djela Josquina des Prés. Povodom četiristogodišnjice smrti tog glasovitog muzičara (r. oko g. 1450., u. 27. VIII. 1521.) odlučilo je društvo za nizozemsku povijest muzike, da izda sveukupna njegova djela. Taj posao povjerilo je dr. A. Smijersu u St. Michiels-Gestelu u Holandiji, koji je velikim marom i trudom prikupio potrebni materijal. Sve Josquinove kompozicije, što se čuvaju u pojedinim bibliotekama (u Rimu, Münchenu, Beču, Baselu, Regensburgu, Cambraju i t. d.) se fotografirale, pa društvo raspolaže sada sa više od 5000 fotografija Josquinovih djela. Izdanje izlaziti će kod trgovine muzikalija C. F. W. Siegela u Leipzigu i kod tvrtke Alsbach i Comp. u Amsterdamu. Svake godine izaći će četiri sveske ukupno oko 200 str. U prvoj svesci izaći će tri tužalike povodom Josquinove smrti (Hieron. Vinders, Benedictus i Gombert) u drugoj jednoglasni moteti, u trećoj jedna misa, a u četvrtoj njegove chansone. Ovo kritično izdanje bit će dovršeno za deset godina.

Engleska.

U Londonu namjeravaju pripraviti dojduće godine veliku glazbenu svečanost, kod koje bi se izvađala glazb. djela samo iz dobe kraljice Elizabete.

Royal Academy of Music (London) proslavi u julu o. g. 100-godišnjicu svoga opstanka. Uvod u svečane dane bijaše služba Božja zahvalnica u katedrali sv. Pavla. Iza toga je slijedila serija od 12 komornih večeri, koje su upriličili sadašnji i prijašnji učenici zavoda; zatim se dalo 5 opera u Akademy. Proslavu zaključi banket dne 21. VII. 1922.

(»Melos«, 1922., str. 277).

Francuska.

Kongres za crkv. glazbu u Parizu obdržavat će se 6., 7. i 8. XII. o. g. pod predsjedanjem kardinala Duboisa, nadbiskupa pariškoga. Kongres baviti će se gregorijanskim pjevanjem i crkv. glazbom. U odboru će biti najglasovitiji skladatelji, dirigenti i organiste a na čelu bit će Vincent d' Indy. Sekretarijat kongresa se nalazi u Parizu: Art Catholique, 6, place St. Sulpice.

Kongres za liturgiju i crkv. glazbu u Metzu održan je u lipnju ove godine. Taj je kongres skupio crkv. glazbenike istočnih biskupija te ima karakter pokrajinski. Predsjedao mu je apos. nuncij Mgr. Ceretti. Svrha je bila toga Kongresa da promiče u svom djelokrugu liturgijsko pjevanje.

Rikardo Straussova »Salomé« u Nantes-u jest prvo izvađanje glazb. djela njemačkog komponiste: iza rata i izvan Pariza.

(»Melos«, 1922., str. 280).

Švicarska.

Crkv. glazba u Švicarskoj lijepo se razvija i napreduje. Za sada spominjemo nastojanje »Collège St. Michel« u Fribourgu, u kojem se osobito goji crkv. glazba. Napose se posvećuju brige pjevanju kod službe Božje. Osim toga je svake god. veliki duhovni »koncerat« (Concert spiritual), na kojem se izvadja gregor. pjevanje, polifona crkv. glazba, moderna djela crkv. glazbe. A drže se i predavanja, u kojima se komentira i razlaže o crkv. glazbi i pojedinim djelima njenim. U mjesecu lipnju obdržavao se 6. duh. koncerat,

koji je bio posvećen franc. djelu: »S e d a m riječi Kristovih« (Le sept Paroles du Christ) od Teodora Duboisa.

Tri razna društva »zborova« upriličiše u Luzernu švicarsku »zborovnu svečanost« u svrhu natjecanja. Učestvovalo je 131 zborova sa 10.314 pjevača.

(»Melos«, 1922., str. 281.).

Amerika.

Opera iz Charlottenburga gostovati će ove zime u Sjedinjenim državama. Prviput nastupit će 12. X. 1923. u Manhattan Opera House u Newyorku, gdje kani dati 16 Wagnerovih predstava. Nakon Newyorka doći će na red gradovi Washington, Baltimore i Filadelfija.

Nove orgulje za gradsku vijećnicu u Clevelandu sagradila je tvornica orgulja Skinner u Bostonu. Orgulje imaju pet manuala i pedal te 151 registar. Osobito su bogate sa jezičnjacima (Zungenregister), tako n. pr. treća klaviatura ima 12 registara sa jezičcima (orgulje prvostolne crkve u Zagrebu imadu samo 10 takovih registara). Dispozicija je udešena tako, da se zvuk orgulja približava što više zvuku orkestra. Četvrta klaviatura ima registre koji se mogu oglasiti samo uz veliki tlak zraka (stupac vode od 300 mm.). To su t. zv. »Hochdruckstimmen«. Najviše registara ima drugi manual, koji je specialno odredjen za krescendiranje (Swell Organ). U pedalu je registar Gravissima sa 64' dugim sviralama (naše 32'). Cijena orguljama bila je 100.000 dolara. Orgulje je prikazao publici orguljaš Edwin Artur Kraft, koji je na koncertu izveo program, koji je sadržavao većinom komade iz opera, aranžirane za orgulje, a uza to jedan jedini komad, komponiran originalno za orgulje (Bartleth: Toccata).

Palestina.

Muzika kod Židova. Carl B. Philipsen, koji je bio učitelj klavira na glazbenim školama u Jaffi i Jerusalemu, priopćio je o glazbenim prilikama palestinskih Židova u »Musikblätter d. Anbruch (1922. str. 90.) nekoliko zanimljivih podataka. Evropski Židovi počeli se seliti prije 40 godina u Palestinu. Glazbene škole u Jaffi (utemeljio je prije 10 godina ruski guslač Hopenko). Jerusalemu i Haifi uzdržava svjetska zionistička organizacija U židovskom predjelu Jaffe, zvanom Tel Aviv, gdje je nedaleko židovske gimnazije glazbena škola, čuje se sa svih strana udaranje klavira i vlada veliko zanimanje za muziku. Kao u Evropi, udara i tu svaka djevojka klavir. Pače kod sefardijskih Židova obučavaju se sada djeca u muzici, a i Židovi iz južno arapske provincije Jemena, koji nisu nikako poznavali evropske muzike, utemeljili su nezavno zbor i zanimaju se pojmence za duvaćnu instrumente. Potonji su i daleko muzikalniji od Sefardima, medju kojima nije pisac mogao zamijetiti prave glazbene nadarenosti. Obitelji pako doseljenih židova vrlo se zanimaju za glazbu, dašto da im manjka svaka tradicija i poznavanje glazbene povijesti. Tako je pisca upitala jedna učenica, da li je Mozart moderni kompozitor.

Na glazbenoj školi u Jaffi učilo se osim klavira guslanje, čelo, teorija i razni duvajući instrumenti. S vremenom mogao se sastaviti posve dobar djački orkestar, u kojem su neke instrumente svirali članovi tamošnjeg engleskog vojničkog orkestra. Mogli su se ondje priredjivati koncerti uz pratnju orkestra pa i samostalni orkestralni koncerti.

Jerusolimski Židovi drže se čvršće svojih tradicija pa se ondje nije mogao glazbeni život razviti tako kao u Jaffi. Radi teških prometnih prilika rijetko dodje onamo koji znatniji umjetnik. Posve je naravno, da glazbena mladež želi da dodje u Evropu, da se ondje usavrši. U školama posvećuje se pjevanju mnogo pažnje. Zanimljivo je, da se obučava i muzika u hebrejskom jeziku pa je zato nužno, da se radi i oko sastavka hebrejske glazbene terminologije. Na tom polju je poznati istraživaoc stare orijentalne muzike A. Z. I d e l s o h n već mnogo učinio.

Pisac koncertirao je vrlo često u Jaffi, Jeruzalemu i Haifi, jedamput pače u gorskoj varošici Safedu u gornjoj Galileji. Putovanje na mazgi po strmim gorskim putovima bilo je dosta naporno. To je bio uopće prvi koncerat u tom starodrevnom gradiću. Piscu je uspjelo, da pozajmi od jedne njemačke gospodje stari, a ipak još uporabivi pianino; Arapi su ga teškom mukom dovukli u malu školu. Uz rasvjetu svjetiljki na ulje sabralo se ondje mnogobrojno općinstvo, koje je vrlo pazljivo pratilo svirača. Došlo je pače nekoliko Arapa. U Palestini teško je dobiti dobar instrumenat, jako je poplavljena sa slabim njemačkim klavirima.

A. Z. Idelsohn, koji se spominje u gornjoj vijesti, rodio se 14. VII. 1882. u Filzburgu (Kurland) te je svršio konzervatorij u Leipzigu. G. 1905. putovao je u Johannesburg u južnu Afriku, a g. 1907. u Jeruzalem, gdje se i danas nalazi. On se posve posvetio proučavanju orijentalne muzike. Od njegovih rasprava spominjemo: »Die Maqamen der arabischen Musik« (Sammelbände d. IMG. XV., 1), »Reste althebräischer Musik« (Ost. u. West 1912.—13.). »Der synagogale Gesang in Lichte der orient. Musik« (1913.). Izdao je takodjer u više svezaka zbirku »hebräisch-orientalischer Melodienschätze«, »Zionslieder« uz pratnju klavira, »Synagogalgesänge (1910.) i 100 hebrejskih pjesama pod naslovom »Liederbuch« (1912.). Napisao je g. 1910. i »Leitfaden der europäischen u. orientalischen Musik«. Nas pojmence zanima to, da se on dao i na proučavanje korala, pa će njemu kao dobrom poznavaocu židovskog liturgičkog pjevanja biti najlakše ustanoviti utjecaj židovske muzike na gregorijansko pjevanje. Na taj se predmet odnosi već njegova raspravica: »Parallelen zwischen gregorianischen u. hebräisch-orientalischen Gesangsweisen« (Zeitschrift für Musikwissenschaft, 4. Jahrg. 1922. str. 515—524.). Sa zanimljivim primjerima dokazuje sličnost jednog Kyrie iz Processionariuma, psalmovih načina te lamentacija sa raznim židovskim liturgičkim melodijama.

Iz Cecilijinog društva

Na završetku godine. I opet se završuje jedna godina u životu našeg glasila, godina, koja je bila teža, nego ikoja od prijašnjih, a ipak je prošla i to dosta sretno. Prebrodili smo sve neprilike, bez velike buke i vike. Da je bilo neprilika, ne trebamo uvjeravati barem one, koji znadu, kakove sve poteškoće ima danas svako književno poduzeće, pa da je i najplemenitije i pa da služi i najsvetijoj stvari. Sada, kada je već i zadnji broj složen, (a valjda ćemo ga malo po malo i isplatiti), čini nam se, da tih neprilika nije ni bilo. Možda smo se već i tako na sve te neprilike priučili, da ih već i lakše podnosimo. Već samo to, od neznatne pretplate (koju su dašto znatno povisili dobrovoljni prinosi) skupiti malo po malo oko 70.000 K, da se podmire tiskarski i drugi troškovi, nije malenkost, osobito za nas, koji nismo vični računati s velikim brojkama. A onda prikupiti gradju, da se ispuni svakiput 34 stranica teksta i 4 stranica glazb. priloga nije niti to baš lako. Iako su tiskarski troškovi veliki, mi smo ove godine, baš kad su bile najnepovoljnije tiskarske prilike, izdavali svaki broj na čitava dva arka, ma da je odredjeno, da »Sv. Cecilija« izlazi na 1½ arka. Od dobre volje i samo iz ljubavi za hrvatsku glazbu pridodali smo dakle tri arka teksta, što znači okruglo barem 15.000 K troška. Učinili smo to tiho i nismo to vješali na veliko zvono, pa je sigurno mnogo pretplatnika, koji nisu to niti opazili, jer su mislili, da tako mora da bude. Učinili smo to rado, jer nam je opseg lista dojsta pretijesan, učinili smo to tim radje, što su mnogi prijatelji lista za nj mnogo žrtvovali. Ako ima medju pretplatnicima kavalirštine i dobre volje, mora da se to odrazuje i u uredništvu. Plemenština mora da radja plemenštinu i bez plemićske diplome.

Gotovo ne možemo i sami da vjerujemo, da se s tim brojem završava već XVI. godište »Sv. Cecilije«. Lijep broj godina i brzo su prošle, a nisu prošle neopaženo po razvitak hrv. glazbene umjetnosti. Ne ćemo, da se hvalimo, jer to ne bi bilo niti lijepo, no ipak ističemo, da je učinjeno mnogo. I strogi sudac mora da prizna, da je »Sv. Cecilija« potrebna i da bi bila velika šteta, kad bi morala prestati. Ne će zato preostati drugo, nego da je uzdržimo i to svi i pretplatnici, saradnici i uredništvo.

Priznalo nam se i sami smo to uvidjeli, da se »Sv. Cecilija« od godine do godine sve to ljepše razvija. Već nekoliko godina, kad smo se kod zadnjeg broja osvrtali na čitavo godište, ispunjalo nas neko zadovoljstvo, a podjedno i bojazan, da ne će »Sv. Cecilija« u novoj godini moći više napredovati. No bojazni je nestalo, jer se pokazalo, da se list može još uvijek razvijati. S tim uvjerenjem se i opraštamo sa starim godištem, da složnim i udružnim silama poradimo opet oko napredka dojdućeg godišta.

Na završetku moramo, da se zahvalimo svim odličnim saradnicima, koji su s toliko dobre volje i s toliko svetog oduševljenja saradjivali u našem listu. Ima ih iz svih staleža i iz svih strana, a okupila ih oko »Sv. Cecilije« samo ljubav za hrvatsku glazbu i za naš kulturni napredak. Neka budu uvjereni, da rade za svetu stvar i da će sjeme, što su ga posijali na to kod nas dosta još neobradjeno glazbeno polje, donijeti stostruki plod. Njihova imena biti će zabilježena u povijesti hrvatske glazbe, kao što su već davno zabilježena u srcu zahvalna im urednika.

Pretplata u god. 1923. — U zadnjem smo broju predložili, da bi se pretplata »Sv. Cecilije« povisila u novoj godini na 25 dinara, a za djake i škole na 20 dinara. Dobili smo glede toga više odgovora od cijenjenih pretplatnika, koji izjavljuju, da su s time posve sporazumni i da to nije za današnje prilike visoka pretplata. Mnogi su dapače izjavili, da se ne bi protivili, kad bi se pretplata i trostruko povisila, jer da list i više vrijedi i da se mora uzdržati. Sporazumno s cijenjenim pretplatnicima ustanovljujemo zato, da će **pretplata na naše glasilo iznositi u novoj godini 25 dinara, a za djake i škole 20 dinara.** Pošto će ta pretplata ipak ovome ili onome biti previsoka, molimo, da nam svatko, koji ne može biti više pretplatnikom »Sv. Cecilije« **do 1. prosinca 1922.** dobrostivo to saopći. Ostat ćemo i nadalje dobri prijatelji, no nužno nam je, da to znamo, da možemo odrediti broj naklade. U današnjim prilikama moramo računati sa svakim brojem.

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 25 din., za škole i djake 20 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Kaptol br. 19.).

IZDAJE: »CECILIJINO DRUŠTVO« U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: JANKO BARLÈ. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: FRANJO DUGAN. — TISAK »NADBISKUPSKE TISKARE« U ZAGREBU.

NAŠI DOPISI:

Bartolovec (Zv. Hegyi) 49. - Bistra (P. Kovačić-Vrbančić) 145. — Brod na Savi (A. Posavac) 17. — Čazma (M. Vitković) 119. - Danzig (Fr. Dugan) 85, 117, 145. - Djakovo (Fr. Staré) 49. - Dračevica (I. B.) 85. — Gračani (J. Augustin) 85. — Iz hrv. Primorja (o. T. Horvat) 84. — Koritinja (T. Vukić) 115. — Kostrena sv. Lucija (o. Kl. Klarić) 48. - Lipice (I. Čukli) 145. - Maradik (St. Preprek) 116. - Novi Sad (St. Preprek) 144. - Petrovaradin (St. Preprek) 144. - Prezid (I. Kauzlarić) 117. - Prozor (N. Krističević) 146. - Samobor (M. Zjalić) 146. - Sotin (Drag. Baraković) 47. — Southampton (M. Shlik) 118). — Sv. Juraj kod Senja (M. Sabljak) 118. - Široki Brijeg (o. T. Leko) 116. — Velika Gorica (M. Hranilović) 115. - Zagreb (J. Augustin) 18. - Zagreb (L. Pleteš) 50, 86. — Zaostrog (Fr. I. Glibota) 47.

GLAZBENA LITERATURA:

Adamić Emil: Nočne pesmi 20
Adamić Emil: 16 jugoslovanskih narodnih pesmi 183
Adamić Karlo: Cirkvení hymni 20
Adamić Karlo: Slovenski akordi 20
Adamić Karlo: 12 velikonočnih pesmi 119
Bajuk M.: Slov. nar. pesmi za tamb. zbor in petje 88
Bas Giulio: Trattato di forma musicale. Parte III. 149
Bervar Karlo: 6 pesem k blagoslovu 87
Đačka lira 182
Der Auftakt 183
Der Tonwille 184
Glazbeni prilozi „Sv. Cecilije“ god. 1920. i 1921. 50
Gotovac Jakov: Dva scherza 119
Grum Anton: Kupleti 20
Hirschler Žiga: Lotos 87
Hudební Matice české. Naklada 20
Jelenić Žiga: Biserni:a 87
Kirchenmusikalische Rundschau 183
Kogoj Marij: Piano 148
Kogoj Marij: Barčica 148
Kogoj Marij: Requiem 148
Kogoj Marij: Samospevi 183
Kolb Kamilo o.: Zdravo Marijo 181
Koporc Srečko: Trije mešani zbori 148
Krstić P. I.: Pesme iz „Koštane“ 88
Krstić P. I.: Snežana i sedam patuljaka 88
Kuba Ludvík: Slovanstvo ve svych zpěvech 184
La Mara: Ludwig van Beethoven 148
La Mara: Chopin 148
Lira 51
Lisinski Vatroslav: Porin 20
Listy Hudební Matice 20
Mauclair Camille: Povijest evropske muzike 1850.–1914. . . . . . 20, 52
Melos 183
Miklošić I.: Slovenska sveta maša 86
Milojević Miloje: Horske pesme 182
Milojević Miloje: Pesme za muški ili mešoviti hor 182
Musica Sacra 87
Muzički Glasnik 50
Pevčeva pesmarica I. leto 87
Pogačnik Ivan: Slava presv. Srcu 119
Řihovsky Adalbert: Missa Loretta 53
Řihovsky Adalbert: Hymnus „Te Deum laudamus 53
Riesmann Hugo dr.: Pregled povijesti muzike 148
Sattner Hugolin P.: Dvanajst napevov za lauretanske litanije 86

Sattner Hugolin P.: V pepelnični noči 148
Schola cantorum (V. Carrara, Bergamo) 120
Signale für die musikalische Welt 149
Slava presveti Evharistiji 20
Širola Božidar dr.: Dječje popijevke 119
Širola Božidar dr.: Pregled povijesti hrvatske muzike 139, 181
Širola Božidar dr.: Popevke 181
Špoljar Zlatko: Crkvene pjesme 20
Špoljar Zlatko: Jugoslav. pučke popijevke za mladež 20
Špoljar Zlatko: I. i II. Rukovijet jugoslav. narodnih pjesama 147
Taclik Rudolf: Zborovi 181
Taclik Rudolf: Popijevke za jedan glas i klavir 181
Vedral Josip: Zbirka drž. himen in slov. narodnih pesmi 119
Vilhar Franjo S.: Jugoslavenska sonata za klavir 147
Vincetić Ivo: Lira 88
Virgini Matri: Crkvena pjesmarica 19, 86
Volbach Fritz: Moderni orkestar 148
Widmann Bernhard Fr.: Johann Nucius, Abt vom Himmelwitz 88

RAZNE VIJESTI:

Amerika 31, 128, 160, 191. — Bugarska 94. – Čeho-Slovačka 28, 60, 126, 155, 188. — Engleska 63, 128, 159, 190. – Francuska 31, 62, na omotu, 158, 190. — Grčka 95. — Hrvatska 21, 53, 88, 120, 150, 184. – Italija 30, 62, 96, 158. – Nizozemska 190. – Njemačka Austrija 29, 61, 157. 189. – Njemačka 29, 61, na omotu, 128, 157, 189. – Palestina 191. — Poljska 60, 94, 189. - Rusija 156. – Slovenija 27, 59, 93, 126, 155, 187. – Srbija 58, 125, 155. – Švedska 63. Španija 159. — Švicarska 61, 190.

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA: na omotu.

UMRLI:

Andoyer Rafael 62. — de Santi Angelo 62, 96. — Dobrostal Angjelko 53. — Hoya Amadeo 189. — Huber Hans 61. – Kiefer Heinrich 189. – Nikitsch Artur 61. – Ondříček František 126, — Ostojić Tihomir dr. 58. - Pedrell Filipe 161. — Piazzano Geremia 30. Saint-Saens Camille 35. — Sedenić File 40. — Spindler František 155. — Sychra Metod dr. 155. — Tombelle Fernand 31. — Trišler Ivan Nep. 88. — Zemánek Vilim dr. 155.

Sadržaj glazbenog priloga za g 1922.

1. Borenić Martin (harm.): Majci svih žalosnih 13
2. Canjuga Anselmo o.: Pun vjere stoj! (Mješ. zbor) 12
3. Canjuga Anselmo o.: O Isuse, o Spase naš 24
4. Fosić Tarzicija s.: Offertorium in Ascensione Domini (Mješ. zbor) 10
5. Hermann Viktor: Marijo, slatko ime (Mješ. zbor) 21
6. Klemenčić Josip: Diete Isus (Uz pratnju orgulja) 2
7. Klemenčić Josip: O najsvetija (Mješ. zbor uz pratnju orgulja) 18
8. Kolb Kamilo o.: Pjevaj hvale Magdaleno! (Uskrsna, mješ. zbor) 11
9. Kozinović Lujza s.: Zdravo, zviezdo mora (Mješ. zbor) 1
10. Kozinović Lujza s.: Se den (Graduale na Uskrs, mješ. zbor) 6
11. Kozinović Lujza s.: Justus ut palma florebit (Off. de com. Doct., mj. zbor) 14
12. Kozinović Lujza s.: Venit lumen tuum (Motet za Bogojavljenje, mješ. zbor) 22
13. Leko Tade o.: Tantum ergo (Muški zbor) 13
14. Matejovský Franjo: Ja se kajem (Troglasni žen. zbor uz pratnju orgulja) 4
15. Plut Dragutin: Strašni sud 8
16. Preprek Stanislav: O dodji, Tvorče (Duhovska, mješ. zbor) 1
17. Preprek Stanislav: Zdravo budi Kraljice! (Mješ. zbor) 20
18. Špoljar Zlatko: Nebesa Tvorče (Za advent, mješ. zbor) 5
19. Taclik Rudolf: Nebeski kralju. (Jutarnja Uzašašća, mješ. zbor) 8
20. Taclik Rudolf: Pojte usne! (Mješ. zbor) . . . . — 17
21. † Vanjek Josip: Zdravo Marijo! (Za četiri muška glasa) 9

Darovi za naše glasilo. Ta rubrika, na prvi pogled nema mnogo poezije, ali joj se ipak ne može zanijekati svaka poezija, jer je nekakav termometar ljubavi i požrtvovnosti naših pretplatnika za naše glasilo. Taj termometar raste i pada, no nije još nikada pao ispod ništice. Prošle godine kad su se nas češće sjetila naša braća u Americi, stupnjevi su vrlo ponarasli, ove godine čini se, da se u Americi ta rubrika ne čita, pa su dolari izostali. Možda će biti dojduće godine bolje, jer moramo priznati, da prometne prilike nisu ni danas najbolje, a Amerika je daleko. No zato se nas češće i znatnim darovima sjećali naši prijatelji u našoj domovini i pripomogli, da je »Sv. Cecilija« mogla završiti i ovo XVI. svoje godište. Dašto to još ne znači, da je ovaj zadnji broj isplaćen, no nadamo se, da nas ne će ostaviti dobra sreća.

Otkako je izašao zadnji broj, priteklo je opet lijepih prinosa. Tako su poklonili supruzi bl. gdja **Štefka** i g. **Aleksa Penić** u Zagrebu na uspomenu svoje blagopok. kćerke **Nadice** 125 din. Vrlo je utješljivo, što se sjetilo »Sv. Cecilije« veleč. dušobrižno svećenstvo na svojim ovogodišnjim koronama. Tako je sakupljeno dne 13. IX. **na koroni veleč. svećenstva kotara jastrebarskoga** u Slavetiću 150 din., dne 12. IX. **na koroni veleč. svećenstva kotara vugrovačkoga** u Dubrovčaku 135 din., **na koroni veleč. svećenstva kotara koprivničkoga** u Rasinji 110 din. i napokon **na koroni veleč. svećenstva kotara sisačkoga** u Maloj Gorici (na poticaj v. g. **Karla Gruičića**, ž. u Martinskoj vesi) 105 din. Veleč. g. **Fran Vedriš**, upr. ž. u Novom gradu podrav. doznačio nam je 70 din. — Po 50 din. darovali su preč. g. Mons. **dr. Mirko Dovranić**, dekan i žup. u Donjoj Stubici te v. g. **Milan Hok**, ž. u Cirkveni. Slavno **glazbeno društvo: »Guslar«** u Splitu priposlalo nam je 37 din., a po 30 din. veleuč. g. **dr. Petar Trbuha**, ž. u Bregima koprivničkim i v. g. **Stjepan Stazić**, kapelan kod sv. Blaža u Zagrebu. V. g. **Juraj Lajtman** u Murskom Kraljevcu darovao je 27 din., a po 20 din: v. gg. **Ivan Vukelić**, ž. u Velikoj i **Martin Pižeta**, ž. u Križovljanima. Po 17 din. doprinesli su v. gg.: **Mirko Ptiček**, ž. u Pešćenici i **Janko Barlè**, ž. kod sv. Jakova u Ljubljani. Po 12 din. priposlali su: bl. g. **Daniel Harrer**, učit. u Petrovaradinu i v. g. **Ante Alaupović**, ž. u Novom Sarajevu, a po 10 din.: veleuč. g. **dr. Marko Novosel**, odvjetnik u Zagrebu i v. g. pop **Mate Gršković** u Krku. Sa 7 din. sjetili se našega glasila: v. g. **Ignjat Cernajšek**, dekan i ž. u Maču; veleč. gg. **župnici: Fra Augustin Kristić** u Kiseljaku, pop **Vinko Prumuda** u Staroj Baški, **Nikola Herceg** u Slavetiću, **Josip Matijević**, u Bebrini, **Franjo Momčinović** u Derventi, **Vladimir Dikšić** u Pribiću i **Leonardo Žunić** u Hercegovcu; zatim veleč. g. kapelani: **Ignacije Keretić** u Donjoj Stubici, **Aleksander Salinger** u Šipku, bl. g. **Mirko Markulin**, upr. više p. škole u Sv. Ivanu Zelini, veleuč. **Davorin Ivanović**, profesor u Varaždinu i veleč. **župski ured sv. Gjurgja** u Petrovaradinu. Po 2 din. darovali su veleč. gg. župnici: **Ivan Horvatić** u Klenovniku i **Alberto Herceg** u Velikoj Erpenji, zatim veleč. **župski uredi u Lovasu, Petrijancu i Solinu** te **veleč. franjevački samostan** na Trsatu. Neka svi ti plemeniti dobročinci prime za svoje prinose usrdnu našu zahvalu!

Nek je svašta.

Senor Arbos dovršio je sa svojim madridskim sinf. orkestrom turneju od 57 koncerata. Na taj je način upoznao španjolske provincije sa cijelim nizom klasičnih i modernih djela.

U Barceloni će za trajanja slijedeće sezone Bruno Walter opet dirigirati njemačke opere. (»Melos«, 1922., str. 280.).

Zborno-pjevačko društvo »Palestrina« u Budimpešti izvede Beethovenovog »Isusa na masl. gori«. Zbor vodio je Stjepan Kerner. Ovo se djelo nije izvađalo već 85 godina. (»Melos«, ib).

Iza salcburških internacijonalnih izvedbi komorne glazbe ustrojeno je pod predsjedništvom prof. dr. Dent (London): **internacijonalno društvo za novu (modernu) muziku.** Svjetski rat je razdro veze i ovdje. Sada se sastadoše po prviput opet glazbenici i glazb. literati, da sklope svjetski savez, da uzajamno gaje novu glazbu, i da svake godine priređuju glazb. svečanosti. U pripravni su internacijonalni odbor ušli za Ameriku: prof. Sonneck i dr. Saerchinger; za Belgiju: prof. Collard; za Njemačku: prof. Schulz-Dornburg i prof. dr. A. Weissmann; za Čehoslovačku: dr. E. Steinhard (urednik glazb. lista »Der Auftakt«, iz kojega uzimamo ovu noticu: II. god., str. 214.) i dr. W. Štěpán; za Francusku: Dar. Milhaud i A. Honnegger; za Italiju: prof. Gatti; za Austriju: dr. Stefan, dr. Damisch i dr. Réti; za Španjolsku: Salazare; za Dansku: Hammerik; za Mađarsku: Bartok.

Iskreno moramo požaliti, što nemamo imena za Jugoslaviju. Zar je in orbe ultima? Pa makar i ne nalazimo kod nas istaknutih literata i skladatelja ekspresionističko-futurističke struje, no ipak bi morali bar interes pokazati u većem, internacijonalnom svijetu »novog smjera« te pripraviti sada bar tlo za jednu kasnu — ma i iza 20 godina — internacijonalnu izvedbu stranih (i domaćih) glazbenih »modernista« u najboljem značenju riječi. **Vj. L.**

Saradnici „Sv. Cecilije" u god. 1922.

Andrić Josip dr., urednik društva »Sv. Jeronima«, Zagreb.
Augustin Josip, zborovodja pjev. društva »Podgorac«, Zagreb.
Balazović Ivan, svećenik, Dračevica na Braču.
Baraković Dragutin, ravn. učitelj, Sotin.
Barlè Janko, kanonik, Zagreb.

Bartolović Stjepan, učitelj, Klanjac.
Belčev B. T., profesor glazbe, Lom-Palanka (Bugarska).
Blaga Adolfo, župnik, Ferdinandovac.
Borenić Martin, ravn. učitelj, u m., Paingert (Burgenland).
Bučar Franjo dr., kr. gimn. profesor, Zagreb.
Bučić Ivo, bogoslov, Blato na Korčuli.
Mons. **Bulić Frane** dr., ravnatelj arheol. muzeja, Split.
Canjuga Anselmo, kapucin, Varaždin.
Čukli Jerko, upr. župe, Kompolje.
Mons. **Dočkal Kamilo** dr., kanonik, Zagreb.
Domjanić M. Dragutin dr., sudbeni vijećnik, Zagreb.
Dugan Franjo, ravnatelj konzervatorija, Zagreb.
Dugan Franjo ml., djak tehnike, Danzig.
Dukat Vladoje, kr. gimn. ravnatelj, Zagreb.
Dukat Zorislav dr., odvjetnički perovodja, Zagreb.
Dukić Ivan, duhovnik, Leskovac.
Fosić Tarzicija s., učiteljica u samostanu milosrdnica, Zagreb.
Gavazzi Milovan dr., profesor, Zagreb.
Glibota Ivan fra, klerik, Zaostrog (Dalmacija).
Hegyi Zvonimir, ravn. učitelj, Bartolovec.
Hermann Viktor, maturant, Varaždin.
Horvat Tito o., franjevac, Karlovac.
Hranilović pl. **Mirko**, kapelan, Velika Gorica.
Kalogierà Niko, kateheta, Split.
Kauzlarić Ivan, župnik, Prezid.
Klarić Klarencije o., franj. gvardijan, Cernik.
Klemenčić Josip, kapelan, Dobrova kod Ljubljane.
Kolb Kamilo o., franjevac, Zagreb.
Kovačić-Vrbančić Petar, kapelan, Bistra.
Kozinović Lujza s., učiteljica u samostanu milosrdnica, Zagreb.
Kuntarić Makso, kr. gimn. ravnatelj, Požega.
Krističević Nikola, činovnik, učitelj glazbe, Prozor (Bosna).
Lang Milan, ravn. učitelj u m., Samobor.
Laszovski Emil, tajnik kr. zem. vlade, Zagreb.
Leko Tade o., profesor glazbe, Široki brijeg (Hercegovina).
Leopold Edgar dr., profesor kr. ženske gimnazije, Zagreb.
Lončar Vjekoslav, profesor velike gimnazije, Travnik.
Lovšin Vinko, salezijanac, Rakovnik.
Lukić Luka, ravn. učitelj, Slavonski Klakar.
Manojlović Kosta P., profesor muzičke škole, Beograd.
Mantuani Josip dr., kr. sveučilišni profesor, Ljubljana.
Matejovský Franjo, profesor glazbe, Sarajevo.
Milošević Predrag V., djak muzičke škole, Beograd.
Muhvić Ivo, vojnički kapelnik, Zagreb.
Pavelić Milan, duhovnik milosrdnica, Zagreb.
Pilepić Antun, svećenik, Krk.
Pleteš Ladislav, činovnik, Zagreb.
Plut Dragutin, ravn. učitelj, Vukovina.
Preprek Stanislav, učitelj, Maradik.
Sabljak Marija, učiteljica, Sv. Juraj kraj Senja.
Sattner Hugolin o., konzistorijalac, definitor, Ljubljana.
Schneider Artur dr., sveuč. docent, ravn. graf. zbirke, Zagreb.
Shlik Miroslav, profesor glazbe, Southampton (Engleska).
Mons. **Slamić Antun** dr., nadbiskupski tajnik, Zagreb.
Sokol Bernardin o., profesor glazbe, Dubrovnik.
Starè Franjo, ravnatelj kora stolne crkve, Djakovo.
Šafranek-Kavić Lujo, kompozitor, Zagreb.
Širola Božidar dr., kompozitor, profesor, Zagreb.
Špoljar Zlatko, ravn. učitelj, Sv. Gjurgj kod Ludbrega.
Taclik Rudolf, kompozitor, činovnik, Karlovac.
Tkalčić Juro, profesor konzervatorija, Zagreb.
Tkalčić Vladimir, profesor, kustos folklor. muzeja, Zagreb.
Tomlinović Viktor o., vikar i vjeroučitelj Klanjac.
Vais Josip dr., sveučilišni profesor, Prag.
† **Vanjek Josip**, učitelj i kapelnik, Samobor.
Viculin Jordan o., dominikanac, Dubrovnik.
Vitković Mihovil, ravn. učitelj, Čazma.
Vlašić Petar o., profesor bogoslovlja, Dubrovnik.
Vukić Tomo, orguljaš, Koritinja.
Zjalić Milan, n. dekan i župnik, Samobor.